

”DOPINGPELLEILY” URHEILUN HYVÄN KERTOMUKSEN TIELLÄ

Urheilun arvopohja ja doping moraalisenä kysymyksenä nuorten urheilijoiden näkökulmasta

Kalle Koski

Liikunnan yhteiskuntatieteiden

pro gradu -tutkielma

Kevät 2019

Liikuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Koski, K. (2019). ”Dopingpelleily” urheilun hyvän kertomuksen tiellä: urheilun arvopohja ja doping moraalisenä kysymyksenä nuorten urheilijoiden näkökulmasta. Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto, liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma, 84 s.

Tämä pro gradu -tutkielma käsittelee nuorten urheilijoiden mielipiteitä ja näkemyksiä urheilun arvopohjasta ja dopingista urheilun moraalisenä kysymyksenä. Tutkimus on tyyliltään hermeneuttis-laadullinen tapaustutkimus, jossa pyritään ymmärtämään urheilun arvopohjan nykytilaa nuorten urheilijoiden silmin, sekä luomaan kattavan kuvan dopingilmiöstä eri näkökulmista painottaen nuorten mielipiteitä. Tutkimus ei pyri antamaan tarkkoja vastauksia, vaan tarkastelee urheiluun liittyviä eettisiä ja moraalisia tulkintoja, joita nuoret urheilijat siitä tekevät.

Tutkimuksen kirjallisuuskatsaus rakentuu urheiluun liittyvän etiikan ja moraalien, sekä dopingilmiön historian, määrittelyn ja erilaisten näkökulmien tarkastelulla. Sen avulla pyritään rakentamaan kattava kuva urheilun arvopohjasta ja dopingista urheilun moraalisenä kysymyksenä. Itse tutkimusaineisto muodostuu eri ikäluokkia edustavien länsisuomalaisten yleisurheilevien nuorten antamista haastatteluista, jotka on analysoitu laadullisen tutkimuksen periaatteiden mukaan.

Nuoret urheilijat käyvät haastatteluissa läpi omaan urheilemiseensa ja urheiluun yleisesti liittyviä moraalisia ja eettisiä kysymyksiä, sekä kertovat mielipiteensä ja ajatuksensa dopingista moraalisenä kysymyksenä. Nuoret kokevat urheilun itselleen merkitykselliseksi ja itsearvoiseksi toiminnaksi, joka vastaa edelleen nykypäivänkin urheiluun liitettävää perinteistä hyvää kertomusta. Urheilu koetaan kasvatukselliseksi ja rehelliseen elämäntapaan tukevaksi toiminnaksi, jonka oikein toteuttamalla nähdään olevan moraalisesti hyvää. Nuoret eivät kuitenkaan koe urheilun arvopohjan toteutuvan täysin samalla tavalla huippu-urheilun tasolla, mikä aiheuttaa moraalisia lieveilmiöitä kuten doping. Doping itsessään näyttäytyy nuorille vahvasti negatiivisena, epärehellisenä ja ristiriitaisena toimintana, joka sotii urheilun perusarvoja vastaan. Tästä huolimatta huippu-urheilijoiden ratkaisuita pystytään ymmärtämään, ja nuoret osaavat hahmottaa dopingilmiöön liittyen useita eri näkökulmia.

Asiasanat: urheilu, moraalit, etiikka, doping, nuoret, arvopohja

ABSTRACT

Koski, K. (2019). Doping messing around with traditional values of Sport: Young athletes' perception on traditional values of Sport and doping as a moral question. Department of Sport Sciences, University of Jyväskylä, Master's thesis in Social Sciences of Sport. 84 pp.

This Master's thesis addresses young athletes' opinions and attitudes towards traditional values of Sport and doping as moral question of Sports. The research is hermeneutic-qualitative case-study and aims to understand the current value base of Sports from the perspective of young athletes. It also aims to create good understanding of doping as a phenomenon from different points of view. Idea is to examine and understand young athletes' interpretations on ethics and moral of Sport.

Theoretical background of this study includes ethics and morals of Sport and history and definition of doping. It also handles the different already existing viewpoints of doping. Theory aims to form wide picture on the values of Sport and doping as moral question of Sport. Data of the study itself consists of the interviews of Finnish young athletics athletes. Data is analysed with qualitative methods.

In the interviews the young athletes talk about the moral and ethical questions that they associate with Sports and their opinions and attitudes on doping as a moral question of Sports. Study finds that the young athletes consider sports as a meaningful content of their lives, that still corresponds to traditional values of Sport. They consider it as educational activity that supports honest way of living and if done correctly, also could be seen as morally good activity. However, young athletes don't feel that the same values apply to professional sports completely. This leads to many moral problems such as doping. They consider doping itself as negative, unfair and conflicting activity that is against the basic nature of sports. Even so, the young athletes can still understand the problematics that are linked to doping and feel empathy and understanding towards the athletes that use doping.

Keywords: Sports, Doping, Moral, Ethics, Values and Young Athletes.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO.....	1
2 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	4
3 URHEILU, ETIIKKA JA MORAALI	6
3.1 Mitä on moraali?	6
3.2 Mitä on etiikka?	7
3.3. Urheilun perinteinen moraalikäsite	8
3.4 Urheiluun liittyvät moraaliset ja eettiset kysymykset ja ongelmat	8
3.5 Urheilun kahtia jakautunut moraaliperusta	11
4 DOPINGIN JA ANTIDOPINGTOIMINNAN HISTORIA	14
4.1 Mitä dopingilla tarkoitetaan?	14
4.2 Dopingin historia antiikista nykyaikaan	15
4.3 Antidopingtyö ja dopingtestaus Suomessa	19
4.4 Doping Suomessa kilpa- ja huippu-urheilun ulkopuolella	20
5 DOPING URHEILUN MORAALISENA KYSYMYKSENÄ.....	22
5.1 Doping urheilijan näkökulmasta	22
5.2 Doping lääketieteen näkökulmasta	24
5.3 Doping poliittisena ongelmana ja vallankäytön välineenä	25
5.4 Valtaväestön ja median asenteet dopingiin.....	28
6 NUORET JA DOPING	30
7 AINEISTO, MENETELMÄT JA TUTKIMUKSEN ETIIKKA.....	32
7.1 Aineiston vahvuudet, heikkoudet ja luotettavuus	33
7.2 Tutkimuksen etiikka	37
7.3 Aineiston analyysi.....	39
8 TULOKSET	41
8.1 Urheilun arvo elämänsisältönä – ”En tiä mitä elämä ois ilman sitä”	41
8.2 Urheilun arvopohja nuorten silmin – ”On se aina silleen et urheilu on hyvä juttu”	43
8.3 Urheilun hyvä kertomus – historiaa vai konkretiaa?	47
8.4 Urheilun kasvatuksellisuus – ”Urheilu on opettanu mulle ihan kaiken”	49
8.5 Doping moraalisenä ilmiönä nuorten silmin – ”Kaikki on sillee et onpa pelleilyä”	54

8.6 Dopingin käytön koetut syyt ja motiivit – ”Väärinhän se on, mutta kyllä sen silleen ymmärtää”	57
8.7 Dopingin käytön koettu yleisyys – ”Veikkaan et se on yleisempää kuin ajatellaan”	60
8.8 Dopingkontrolli – hitti vai huti?	63
8.9 Doping, media & julkisuus – ”Siinä tapahtuu mun mielestä aivan törkee mestaus”	66
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	70
10 POHDINTA.....	73
LÄHTEET	79
LIITTEET	84

1 JOHDANTO

Urheileminen on hyvä harrastus nuorelle. Se kasvattaa, opettaa nöyryyttä ja yhteistyötaitoja, sekä vahvistaa siihen liitettyjä hyviä arvoja, kuten rehtiä kilpailua, työntekoa ja sinnikkyyttä. Onko asia kuitenkin näin yksioikoinen? Vastaako nykyaikainen kilpaurheilun harrastaminen niitä odotuksia mitä siihen on perinteisen urheilun ”hyvän kertomuksen” muodossa liitetty?

Urheilulla on merkittävä osa nykyaikaisessa yhteiskunnassa niin kansainvälisesti, kuin kansallisestikin, ja siihen liitetään edelleen vahvasti tiettyjä hyveellisiä arvoja, jotka urheilun nykymuodossa eivät välttämättä suinkaan aina toteudu. Urheilu on maailmanlaajuisesti valtava käsite. Se on paitsi yksilöiden suorituksia, myös valtava kansainvälinen bisnes, johon liittyy itse urheilijoiden lisäksi valtavasti muita toimijoita. Urheilumaailma pitää sisällään urheilijoiden ja heidän valmentajiensa lisäksi median, sponsorit, erilaiset liitot ja järjestöt, seurat, urheilun seuraajat ja kokonaiset valtiot. Urheilun kenttä on siis suuri ja siihen liittyy monia toimijoita erilaisine intresseineen. Nämä intressit eivät suinkaan aina kohtaa.

Urheiluun, kuten kaikkeen muuhunkin ihmisen toimintaan liittyy erilaisia arvoja ja normeja, joista osa on myös moraalisia. Perinteisessä urheilufilosofiassa urheilu on nähty eettisesti ja moraalisesti hyvänä toimintana. Urheilulla on omat perinteiset vahvat arvonsa, johon kuuluvat muun muassa itsensä toteuttaminen, rehtiys, terveys, rohkeus ja puhtaus. Urheiluun liittyy kuitenkin myös paljon eettisesti kyseenalaista ja moraalisesti arveluttavaa toimintaa kuten epärehellisyyttä, jonka yksi muoto on doping. Juuri urheilumaailmassa mukana olevien toimijoiden suuri määrä eri intresseineen on luonut paineen menestymiselle, joka on johtanut edellä mainittuun epärehelliseen toimintaan. Urheilun perinteinen arvomaailma ja vahva moraalipohja ovat koetuksella, kun urheilusta on syntynyt kansainvälinen kaupallisuuden kakku, josta jokainen toimija pyrkii leikkaamaan itselle mahdollisimman suuren palan.

Doping on noussut juuri etenkin kilpa- ja huippu-urheilun lieveilmiöksi ja isoksi moraaliseksi ongelmaksi. Jo dopingin käyttö itsessään on hyvin moraalisesti ongelmasta toimintaa. Syyt käytön taustalla ovat moninaisia, mutta eivät läheskään aina moraalisesti yksiselitteisiä. Sen lisäksi dopingkulttuuriin ja sen kitkemiseen liittyy paljon moraalista problematiikkaa. Doping ja antidopingtyö ovat nousseet myös kansainvälisiksi poliittisiksi ja vallankäyttöllisiksi asioiksi. Esimerkkinä vuoden 2016 Rion olympialaiset, joista koko Venäjän yleisurheilumaajoukkue suljettiin ulos WADA:n todettua maan syyllistyneen järjestelmälliseen dopingin tukemiseen.

Miten tämä vaikuttaa siihen, millaisena toimintana nuoret urheilijat harjoittelun ja kilpailemisen kokevat? Kun urheilun moraalipohja on jakautunut vahvasti kahtia harrasteurheilun ja huippu-urheilun kesken, mihin tavoitteellinen nuorten kilpaurheilu tässä pirstaloitumisessa sijoittuu ja mitkä arvot siihen pätevät? Tutkijana itseäni kiinnostaa erityisesti urheilun moraalinen ja eettinen keskustelu. Urheiluun liittyvää moraalikeskustelua on käyty niin kansallisesti kuin kansainvälisesti laajalti. Doping on pitkän historiansa kanssa urheilun moraalisen ja eettisen keskustelun varmasti suurimpia yksittäisiä puheenaiheita. Keskusteluissa nuorten urheilijoiden ääni on kuitenkin jäänyt vahvasti taka-alalle.

Nuorten urheileminen ja urheileminen ylipäättään nähdään perinteisesti moraalisesti vahvana toimintana, jonka pohjalle sen koko olemassaolo rakentuu. Puhutaan niin sanotusta urheilun hyvästä kertomuksesta (Ripatti 2001, 12). Mutta miten tavoitteellisesti harjoitteleva ja mahdollisesti oman lajinsa huipulle tähtäävä nuori itse urheilemisen kokee ja minkälaisia arvoja hän siihen liittyy? Doping jakaa mielipiteitä ja herättää tunteita lähes jokaisessa urheilua aktiivisesti seuraavassa henkilössä, kuten varmasti myös nuorissa urheilijoissa. Urheilun muuttuva arvopohja ja doping ovat äärimmäisen mielenkiintoisia ilmiöitä, joita ei ole tutkittu tarpeeksi nuorten urheilijoiden näkökulmasta. Nuoret urheilijat ovat urheilun tulevaisuuden roolimalleja ja lajinsa mahdollisia huippuja, joten heidän näkemyksensä ja suhtautumisensa esimerkiksi juuri dopingiin ovat asioita, joita urheilun maailmassa tulisi pyrkiä ymmärtämään paremmin ja myös vaikuttamaan.

Aihe on myös ajankohtainen, sillä antidopingtyö käy kansainvälisesti erittäin kovaa taistelua dopingin käyttäjiä vastaan, josta yhtenä osoituksena juuri Venäjän koko yleisurheilujoukkueen sulkeminen ulos olympialaisista. Doping on ilmiö, jota vastaan on tehty pitkäjänteisesti työtä, mutta jolle ei vielä toistaiseksi ole näkymässä loppua. Jatkuvasti ilmoille tulevat käryt eri lajeista ja tiukentuvat säädökset ongelman kitkemiseksi pitävät aiheen tasaisesti pinnalla kansainvälisessä mediassa. Tämän takia näen, että urheilun arvopohjaan ja dopingiin urheilun moraalisenä ongelmana on tärkeää syventyä erityisesti nuorten urheilijoiden näkökulmasta. Pro gradu -tutkielmassani pyrin avaamaan nuoren urheilijan mielenmaisemaa, arvoja ja ajatuksia liittyen urheilemiseen moraalisenä ja kasvattavana toimintana, sekä avaamaan dopingia ilmiönä nuorten urheilijoiden näkökulmasta.

Pro gradu -tutkielmani on jatkoa kandidaatintyölleni ”Nielläänkö urheilun hyvät arvot kurkusta alas?: Doping urheilun moraalisenä kysymyksenä”, joka oli hermeneuttinen kirjallisuuskatsaus urheilun arvopohjasta ja dopingista ilmiönä eri näkökulmista katsottuna. Pro gradu -tutkielmani

syventyy kandidaatin työssäni kevyesti esittämään nuorten näkökulmaan dopingin käytöstä. Tavoitteenani on ymmärtää yhä paremmin dopingia ilmiönä vähemmän tutkitusta näkökulmasta.

2 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1. Tutkimustehtävät

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää ja ymmärtää nykyurheilun arvopohjaa nuorten urheilijoiden silmin, sekä selvittää heidän näkemyksiään ja asenteitaan dopingista, ja näin syventää ymmärrystä doping ilmiön ympärillä. Tutkimuskohteeksi valikoituivat 14-19-vuotiaat suomalaiset ikäluokkana kansallisessa kärjessä kilpailevat yleisurheilijat. Nuoret urheilijat ovat murrosiän eri vaiheissa olevia tyttöjä ja poikia, mikä mahdollistaa arvojen ja mielipiteiden samankaltaisuuksien ja erojen tutkimisen sukupuolten ja eri ikäluokkien välillä. Tavoitteena on selvittää ja ymmärtää maailmankuvaansa rakentavan nuoren arvoja ja mielipiteitä, joita tämä liittää omaan urheilun harrastamiseensa, sekä urheilun moraaliseen ongelmakysymykseen eli dopingin käyttöön. Tutkielman tausta ja kirjallisuuskatsaus käsittelevät urheilun arvopohjaa ja sen kehittymistä, dopingin ilmiötä sen historiasta eri toimijoiden näkökulmiin, sekä nuorten arvomaailmaa yleisesti ja urheilun aihepiirissä. Itse tutkimuksen tarkastelun keskiössä on urheilun harrastamisen koettu kasvatuksellisuus, urheilun harrastamiseen perinteisesti liitettävien arvojen ja moraalisten odotusten toteutuminen, sekä urheilun laajempaan moraaliseen ongelmaan dopingiin liittyvät mielipiteet ja näkemykset, joita nuorilla mahdollisesti on. Tutkimustehtävänäni on selvittää:

1. Nuorten urheilijoiden kokemus urheilun harrastamisen kasvatuksellisuudesta
2. Urheilun harrastamiseen liitettyjen perinteisten arvojen koettu toteutuminen
3. Nuorten urheilijoiden mielipiteitä dopingista urheilun moraalisenä kysymyksenä

2.2 Teoreettinen viitekehys

Urheilusta ja sen suhteesta etiikkaan ja moraalin on tehty paljon tutkimusta niin kansallisesti, kuin kansainvälisestikin. Urheilun ja etiikan suhdetta kuvaavat suomalaisessa tutkimuksessa muun muassa Kotkavirta (2004), Ilmanen (2012) ja Mäkinen (2007). Dopingista löytyy myös reilusti tutkimuksia. Suomesta löytyy dopingin historiaa ja dopingia ilmiönä käsittelevää tutkimusta (Siukonen 1982). Hemáneus (1997) on myös pohtinut dopingia ilmiönä yhteiskunnallisfilosofisesta näkökulmasta. Tämän lisäksi dopingista on kirjoitettu kansainvälisesti moraalin ja etiikan (Moller 2010) näkökulmasta.

Suomesta löytyy tutkimusta siis urheilusta moraalisenä ja eettisenä toimintana. Tämän lisäksi dopingia on käsitelty Suomessa tieteellisestä näkökulmasta. Haluan kuitenkin syventää ymmärrystä dopingiin moraalisenä ongelmana. Teoriaosuus pitää sisällään dopingia koskevia

kirjoituksia mahdollisimman monesta eri näkökulmasta katsottuna. Doping ilmiön yleisen kirjallisuuden jälkeen syvennytään itse spesifiin tutkimuskohteeseen eli nuorten urheilijoiden asenteisiin ja mielipiteisiin urheilun moraalista ja dopingista. Kansainvälisesti aiheesta löytyy melko tuoretta kirjallisuutta muun muassa Bloodworthin ym. (2010, 2012) ja Elben & Brandin (2015) tieteellisten artikkelien muodossa. Suomalaista lähdekirjallisuutta nuorten urheilijoiden asenteista dopingiin on tarjolla niukasti, joka osaltaan osoittaa tämän tutkimuksen tarpeellisuuden. Kiukkonen & Leppänen (2005) ovat tehneet aiheesta kvantitatiivisen pro gradu -tutkielman, ja aihetta käsitellään esimerkiksi myös epäsuorasti Hakkaraisen ym. (2011) teettämässä kyselyssä. Laadullista ja hermeneuttista tutkimusta nuorten asenteista dopingista ilmiönä ja urheilun moraalista ei Suomessa ole toistaiseksi toteutettu, ja tähän tarpeeseen tämä pro gradu -tutkielma pyrkii vastaamaan.

3 URHEILU, ETIIKKA JA MORAALI

Tässä osiossa käydään läpi urheilun suhdetta etiikkaan ja moraaliin. Millaisia kytkentöjä etiikalla ja moraalilla on urheiluun? Minkälaisia moraalisia arvoja urheilussa on? Jotta voidaan ymmärtää etiikan ja moraalin yhteys urheiluun on ensin käytävä läpi perusteet eli mitä ovat etiikka ja moraalit. Osion jälkeen hahmotetaan selvä kokonaisuus urheilusta moraalisenä toimintana. Samalla kuvataan etiikan ja moraalin kytkeytyminen urheiluun.

3.1 Mitä on moraalit?

Ihmisen toimintaan liittyy aina moraalisia kysymyksiä. Urheileminen ei ihmisen toimintana tee tässä mielessä poikkeusta. Urheiluun liittyy monenlaisia arvoja ja normeja, ja osa niistä on myös moraalisia. Urheilu ei ole sen moraalisempaa tai epämoraalisempaa kuin ihmisten toiminta muutenkaan (Kotkavirta 2012, 59). Kotkavirran (2012) mukaan urheiluun kohdistuu kuitenkin paljon odotuksia ja erilaisten toimijoiden intressejä, jonka takia se on moraalisesti herkemmän elämän osa-alueen. Urheilu on nykymuodossaan erityinen instituutio, johon liittyy erityisen paljon huomiota. Tämän takia jotkut urheilun moraaliset ongelmat saattavat kärjistyä ja tulla julkiseen keskusteluun (Kotkavirta 2012, 59).

Ihmisillä on elämässään tietty käsitys siitä mikä on oikeaa tai hyvää. Toiminnassaan ihminen tavoittelee sellaisia tekoja ja asioita, jotka hän näkee hyvinä. Moraalisesti arvokas on jotakin sellaista toimintaa, mikä ei ole hyvää vain yksilölle tai jollekin kohteelle, vaan periaatteen tasolla kaikille. Moraalisesti hyvä on jotain alkukantaista, hyvää itsessään eli itsearvoista. Moraaliin liittyy normeja, joiden tehtävänä on tarkastella moraalisten arvojen toteutumista. Moraalisesti oikein toiminen vaatii sitä, että tarkastelemme moraalista tilannetta, sekä toimintaamme myös muiden näkökulmasta. Emme vain itsemme. (Kotkavirta 2012, 61).

Kotkavirran (2012) mukaan moraalit on jotain mikä ohjaa toimintaamme subjektiivisten aikomusten ja perusteiden tasolla. Se vetoaa jokaisen ihmisen henkilökohtaiseen omaantuntoon. Vaikka jollain teoilla ei ole laillisia seurauksia, voi se silti olla moraalisesti väärää. Esimerkiksi toisen ihmisen huijaaminen tai syrjittäminen ei ole kriminalisoitua, mutta toimintana se on moraalisesti väärin.

Vaikeuksia moraaliseen päätöksen tekoon ja ymmärrykseen aiheuttaa usein se, että ihmisten moraalikäsitteet saattavat olla toisistaan eroavia. Moraalikäsitys on usein esimerkiksi kulttuurisidonnaista. Globaalissa monikulttuurisessa toiminnassa, kuten huippu-urheilussa tämä saattaa näkyä erilaisten toimijoiden ristiriitaisina moraalikäsitteinä. Moraaliset arvot ja normit saattavat myös muuttua. Varsinkin nykyajan yhteiskunnassa, jossa muutos on nopeaa ja kokonaisvaltaista. Tämä on juuri relativismin ongelma moraalin tulkinnassa. Moraalisten käsitteiden muuttuessa ja eriytyessä nopeasti ja voimakkaasti on moraalinen tulkinta yhä vaikeampaa (Kotkavirta 2012, 63).

3.2 Mitä on etiikka?

Ihmisen ja yhteisön moraalikäsitteet rakentuu moraalisesti hyvää ja oikeaa koskevien käsitteiden ympärille, joihin yhteisön eri jäsenet ovat sitoutuneet. Miten etiikka sitten eroaa moraalista? Moraalia ja etiikkaa on vaikea yksiselitteisesti erottaa toisistaan. Moraalin ja etiikan välillä oleva raja on veteen piirretty. Tässä kontekstissa etiikalla tarkoitetaan moraalin pohtimista. Urheiluetiikassa kyse on urheilun moraalikäsitteiden ja normien tutkimisesta ja perustelemisesta (Kotkavirta 2012, 63).

Eettisen pohdinnan ja arvioinnin avulla moraalit tehdään näkyväksi ja ymmärrettäväksi. Urheilussa tapahtuu paljon erilaisia moraalisia toimintoja, ja tämän takia urheilussakin tarvitaan eettistä pohdintaa (Kotkavirta 2012, 63). Koska ihmisen toiminta on jossain määrin aina jotenkin moraalisiin sidottua, joudutaan etiikkaa harjoittamaan käytännössä milloin ja missä tahansa. Etiikan harjoittamisen merkitys korostuu tilanteissa, jossa nousee pintaan moraalisia tunteita kuten loukkaantumista, kateutta, häpeää tai jos eri ihmisten toiminnan välille syntyy ristiriitaa (Kotkavirta 2012, 64). Urheilussa näitä edellä mainittuja tilanteita syntyy erityisen paljon kovan kilpailun ja erilaisten toimijoiden ristiriitaisien intressien takia.

Urheilu on hyvin seurattua ja tarkkailtua toimintaa maailmanlaajuisesti. Tämän takia siinä tapahtuvista muutoksista ja tapahtumista nousee julkiseen keskusteluun erityisen paljon moraalisia ja eettisiä kysymyksiä. Koska urheilu on niin laajasti seurattua ja koskettaa yhteisöjä ympäri maailmaa, on urheilun eettisten ongelmien tarkastelu ja pohdinta yhteiskuntatieteellisesti perusteltua.

3.3. Urheilun perinteinen moraalikäsitys

Urheilemiseen liittyy perinteisesti hyvin vahvasti tietynlainen moraalikäsitys. Urheilua on sen harjoittamisesta asti pidetty moraalisesti hyvänä toimintana (Kotkavirta 2012, 60). Jo antiikin kreikassa urheilun nähtiin edistävän ihmisen hyveellisiä puolia. Roomalainen antiikin runoilija Juvenalis muotoili asian mieleenpainuvasti: ”Terve sielu terveessä ruumiissa” (Mäkinen 2005, 11). Ihminen nähtiin tuolloin kokonaisvaltaisena moraalisenä olentona. Urheilu toimi keinona saavuttaa kokonaisvaltainen hyvä ihminen. Urheilussa on sekä toimintaa että motiiveja ja perusteita koskevia moraalisia normeja. Lajien säännöt toimivat oikeusnormien tavoin.

Urheiluun liitetään paljon vahvoja ja tärkeitä arvoja kuten rehtiys, leikki ja puhtaus. Tämän takia urheilua on perinteisesti pidetty moraalisesti myönteisenä ja vahvistavana asiana (Kotkavirta 2004, 36). On puhuttu niin sanotusta ”urheilun hyvästä kertomuksesta”. Kotkavirran (2004) mukaan se pitää sisällään ajatuksen urheilusta hyvin korkeamoraalisena puhtaana ja rehelliseen elämäntapaan tukevasta toiminnasta. Urheilijaa, joka ei käytä kiellettyjä aineita pidetäänkin moraalisesti puhtaana yksilönä (Hemánus 1997, 36). Varsinkin olympiaaate on toiminut tällaisen herramiesurheilu ihanteen kuvana. Nykyaikaan tultaessa urheilun perinteinen ”hyvä kertomus” ja sädekehä sen ympärillä ovat alkaneet haalistua. On todettu, ettei urheilun tämän hetkinen hyvä kertomus välttämättä vastaa perinteistä hyvää kertomusta (Ripatti 2001, 12). Urheiluun on alkanut liittyä moraalisesti paljon kyseenalaisia ilmiöitä ja urheilun maailma on eriytymässä voimakkaasti.

Urheilu on siis ollut perinteisen moraalikäsitteen mukaan itsearvoista hyvää toimintaa, joka palvelee harjoittajaansa. Se on alun perin rakentunut leikin ja ruumiinkunnan harjoittamisen ympärille. Urheiluun on liitetty oikeutetusti hyviä arvoja. Tämä perinteinen moraalikäsitys on joutunut kovalle koetukselle urheilun kaupallistuessa ja eriytyessä. Urheilun moraalisia ja eettisiä ongelmia käsitellään yleisellä tasolla seuraavassa alaluvussa.

3.4 Urheiluun liittyvät moraaliset ja eettiset kysymykset ja ongelmat

Urheilu etiikkaa tulisi tarkastella laajassa perspektiivissä. Urheilua koskevat eettiset ja moraaliset kysymykset koskevat laajempaa ympäristöä kuin pelkästään urheilun sisäistä maailmaa. Urheilussa on mukana niin monta toimijaa eri kulttuureista, että ongelmia tulee

pohtia laajemmassa mittakaavassa kuin vain urheilun sisällä. Tämä myös sen takia, että urheileminen koskettaa yhä enemmän tavallista kansalaista, jotka urheilevat ilman, että kysymyksessä olisi virallinen kilpailu (Mäkinen 2007, 30). Nämä kansalaiset kuitenkin seuraavat tiiviisti urheilumaailmaa ja siihen liittyviä ihanteita, skandaaleita ja intressejä. Urheiluun liittyvät moraaliset ongelmat ja eettiset kysymykset ovat siis yhteiskunnallisesti merkittävässä asemassa.

Urheilun perinteinen ”hyvä kertomus” on koetuksella ja urheiluun liittyy paljon eettisiä kysymyksiä, joita tulee pohtia. Isossa mittakaavassa laajat harrastajajoukot hakevat urheilusta edelleen leikkiä, liikuntaa, ruumiinkuntoa, virkistystä tai seuraa. Suurimalle osalle ihmisiä urheilu on siis vastapainoa työlle, tietynlainen tapa irtautua arjen rutiineista (Kotkavirta 2004, 37). Osa ihmisistä kuitenkin harrastaa urheilua totisemmin. Pienelle osalle kilpailusta on muodostunut urheilun keskeinen tarkoitus ja voitosta ehdoton tavoite. Tässä kohtaa kuntourheilu muuttuu kilpaurheiluksi ja eettiset ja moraaliset ongelmat nousevat esiin.

Kotkavirran (2004) mukaan urheiluun kuuluu kilpailu, eikä kilpailu lajin sääntöjen puitteissa tee siitä mitenkään epämoraalista. Jos voitosta kuitenkin tulee urheilemisen päätavoite, alkavat erilaiset moraaliset ja eettiset ongelmat nostaa päätään. Siirryttäessä täysin voiton tavoitteluun katoaa urheilusta helposti rehtiys toisia kohtaan. Urheilu kovenee huomattavasti ja asenteet muuttuvat yhä itsekkäämmiksi. Jos näihin uhkakuviiin ei puututa ajoissa, syntyy oikeita eettisiä ja moraalisia ongelmia kuten epärehellisyyttä, suvaitsemattomuutta, syrjintää ja väkivaltaa.

Urheilun liittyvä suuri eettinen ongelma on hienojen ihanteiden ja käytännön välille syntynyt ristiriita. Käytännön tasolla on tavallista, että sääntöjä yritetään jatkuvasti kiertää. Ongelmia ovat myös suhtautuminen dopingiin ja reiluun peliin (Mäkinen 2007, 7). Tärkeimpiä urheilun eettisiä keskustelun aiheita on se, miten urheilussa voidaan sallia asioita, jotka normaalissa yhteiskunnassa olisivat kiellettyjä kuten väkivalta, aggressio ja petos. Voidaan kysyä, toteutuuko urheilussa tasa-arvo? Esimerkiksi naisurheilun asema on edelleen selvästi miehiä heikompi ja joissakin kulttuureissa naisurheilu on aiheena suorastaan tabu (Mäkinen 2007, 10).

Urheiluun liittyvät moraaliset ja eettiset ongelmat ovat siis usein vahvasti kytköksissä huippu-urheiluun. Siinä voittamisesta ja palkkioista tulee urheilun tärkein motiivi. Voittaminen on tärkeää itse urheilijalle, mutta tämän lisäksi myös urheilijaa tukeville toimijoille: seuralle, liitolle, kunnalle, valtiolle, kansakunnalle ja sponsoreille. Urheilijan menestyessä hänestä tulee yhtä tärkeämpi näille ulkopuolisille tahoille ja heidän intresseilleen (Kotkavirta 2004, 38). Huippu-urheilun moraaliset ja eettiset ongelmat johtuvat pitkälti siitä, että urheilu on valjastettu

niin monien eri toimijoiden erilaisille intresseille. Sponsoreiden ja poliittisten toimijoiden panostus urheilijan menestymisen tukemiseksi perustuu harvoin urheilullisille arvoille ja intresseille. Tämän seurauksena huippu-urheilun parissa toimiville syntyy isoja paineita menestyä. Kun voitosta ja menestyksestä tulee elintärkeitä, aletaan niitä tavoitella kaikilla keinoilla. Nämä keinot eivät aina ole puhtaita (Kotkavirta 2004, 38).

Huippu-urheiluun liittyy sen suuren markkina-aseman ja näkyvyyden takia poliittisia ja taloudellisia intressejä. Myös sen seuraamiseen liittyvät suuret tunteet ja yhteisöllisyys selittävät sitä, miksi sinänsä tarkoituksettomalla huippu-urheilulla on niin keskeinen asema nykykulttuurissa ja ihmisten arjessa. Samalla on helpompi ymmärtää, miksi huippu-urheiluun liittyy moraalisia ja eettisiä ongelmia. Huippu-urheilussa on kyse kovasta työstä, jossa myös ruumiillinen hyvinvointi ja terveys myydään menestymiselle ja riskinotolle. Tämä on ongelmallista urheilijoille, mutta myös esimerkiksi urheilua seuraaville nuorille ja lapsille. Vaikka urheilu näyttäytyy pääosin lapsille ja nuorille positiivisena esikuvallisena toimintana, on siitä nähty myös koituvan ikäviä seurauksia. Esimerkiksi huippu-urheilun väkivalta, syrjintä ja iänmukaisten tarpeiden sivuuttaminen on levinnyt lasten ja nuorten harrastuksiin (Kotkavirta 2004, 39).

Urheiluun liittyvät eettiset kysymykset ja ongelmat ovat todella moninaisia. Tässä työssä käydään läpi yleisesti urheilun eettistä ja moraalista arvopohjaa, ja tarkastellaan erityisesti dopingia moraalisenä ongelmana. Urheiluun linkittyy silti myös paljon muita eettisiä kysymyksiä, joista osa on tässäkin työssä yhteydessä dopingkeskusteluun ja osa ei. Jotta ymmärretään mahdollisimman hyvin urheilun etiikkaan ja moraaliiin kytkeytymisen laajuutta, on hyvä käydä läpi lyhyesti mitä erilaisia eettisiä kysymyksiä urheiluun liittyy.

Urheiluun ja etenkin huippu-urheiluun liittyy muun muassa paljon kauneusihanteita ja niihin liittyvää eettistä keskustelua. Nykyaikaisiin kauneusihanteisiin liitetään vahvasti liikunnallisuus. Länsimaisessa yhteiskunnassa eletään nuoruuden, kauneuden ja tavoitellun terveyden aikaa (Mäkinen 2007, 64). Mäkisen (2007) mukaan nykyaikaisissa länsimaississa yhteiskunnissa hyvän näköinen, hoikka ja lihaksikas keho yhdistetään onnellisuuteen. Ylipaino taas liitetään laiskuuteen ja oman elämänhallinnan puutteeseen. Laajalti seurattu urheilumaailma luo siis kauneuden standardeja ja niihin liittyy myös eettisiä kysymyksiä. Onko huippu-urheilijan kehon ihannointi ja tavoittelu tavalliselle työssäkäyvälle kansalaiselle kannattavaa?

Urheiluun liittyy myös rotujen erottelua ja eri kansakuntien väliseen kilpailuun liittyviä eettisiä kysymyksiä. Urheilemiseen liittyy lajien puolesta paljon stereotypioita. Esimerkiksi jamaikalaiset koetaan pikajuoksukansaksi ja afrikkalaiset kestävyysjuoksun taitajiksi. Tällainen luokittelu ja kansakuntien välinen vertailu ei ole eettisesti tai moraalisesti ongelmatonta. Rotujen väliset erot ja esimerkiksi rasismi ovat urheiluun liittyviä eettisiä kysymyksiä ja ongelmia (Mäkinen 2007, 132).

Näiden teemojen lisäksi Mäkinen (2007) näkee urheilussa eettisten kysymysten ja ongelmien aiheina myös huippu-urheilun ja median välisen suhteen, ja urheiluun liittyvän väkivallan. Kokonaisuudessaan urheilusta voidaan siis löytää hyvin paljon eettistä pohdintaa ja moraalisia ongelmia koskevia osa-alueita. Tässä työssä keskitytään vain yhteen osa-alueeseen eli dopingiin ja sen luomiin moraalisiin ongelmiin. Dopingin moraaliset ongelmat kuitenkin kytkeytyvät muihin osa-alueisiin. Etenkin doping liittyy keskeisesti yhteen, kun puhutaan reilusta pelistä, urheilubisneksestä, ammattimaisuudesta ja valtapolitiikasta. Urheilun eettiset kysymykset ovat siis kietoutuneet osittain toisiinsa. Tämä on tärkeää tiedostaa, kun työn seuraavassa luvussa käsitellään itse dopingia.

3.5 Urheilun kahtia jakautunut moraaliperusta

Tässä osiossa on käsitellään urheilun ja moraalin välistä yhteyttä. Etiikan ja moraalin käsitteiden määrittelystä on edetty havainnoimaan, miten monella eri tavalla moraalikysymykset nousevat urheilun kontekstissa esiin. On puhuttu urheilun perinteisestä moraalikäsitteestä ja erilaisista teemoista, jotka ovat synnyttäneet erilaisia moraalisia kysymyksiä ja ongelmia urheilun kentälle. Urheilun eettisten ja moraalisten ongelmien voidaan katsoa syntyneen pitkälti kaupallistumisen ja eriytymisen takia. Urheilun voidaan sanoa jakautuneen moraaliperustaltaan kahteen eri osaan: ammattilaisuuteen ja amatööriyteen (Ilmanen 2012, 175). Myös urheilun etiikka on jakautunut kahtia: vanhaan ja uuteen etiikkaan (Kotkavirta 2004, 50). Amatööriys ja vanha etiikka linkittyvät yhteen. Toisaalta myös uusi etiikka ja ammattilaisuus näyttävät yhdessä.

Urheilun vanhassa etiikassa sille nähdään ominaisena kasvattava ja moraalialia voimistava vaikutus (Kotkavirta 2004, 51). Samalla tavalla luonnehtii Ilmanen (2012) amatööriyden moraaliperustaa ja vaikutuksia. Vanhan etiikan keskeisin periaate on reiluus ja rehtiys. Myös amatööriyden moraaliperusta perustuu reilun pelin periaatteelle, jossa urheilu tuottaa itsessään arvoa

ja iloa. Prosessi nähdään niin vanhassa etiikassa, kuin amatööriysaatteessakin lopputulosta tärkeämpänä tekijänä (Kotkavirta 2004; Imanen 2012). Kotkavirran (2004) mukaan edellä mainittu urheilun vanha etiikka on monessa suhteessa jäänyt kehityksen ja ajan jalkoihin. Ammattiurheilijoiden hyväksyminen olympialaisiin 1900-luvulla on esimerkki tästä kehityksestä. Toistaiseksi urheilun uuden etiikan moraalisisista arvoista ja normeista ei olla pääty yksimielisyyteen. Yhtenäisen uuden etiikan tavoittelemisen saattaa olla uskottavuudeltaan vaikeaa, eikä kovinkaan tarkoituksenmukaista.

Ammattilaisuuteen ja uuteen etiikkaan voidaan liittää kuitenkin seuraavia tunnuspiirteitä: motiivin lähteenä ulkoinen kiihoke, urheilu on ammatti ja työ, lopputulos eli voitto on tärkein, markkinaperusteisuus (Imanen 2012, 182). On selvää, että tällaisten tunnuspiirteiden kesken on hyvin vaikeaa löytää kaikille sopivaa moraalipohjaa tai etiikkaa. Ammattiurheilussa erilaisten toimijoiden ja intressien määrä tekee siitä yksinkertaisesti lähes mahdotonta. Kotkavirta (2004) pitää kuitenkin urheilun uuden etiikan yhtenä mahdollisena lähtökohtana tunnustuksen käsitettä. Urheilu on monessa tapauksessa pitkälti erilaisen tunnustuksen hakemista. Oli kyse sitten urheilijoista palkintorahoineen ja ennätöksineen, tai joukkueista ja valtioista erilaisine pyrkimyksineen, kaikki tuntuvat hakevan urheilusta tunnustusta jollakin tasolla. Koska urheilu on edelleen yhteisöllistä toimintaa, voidaan sitä harjoittamalla ammattilaisenakin saavuttaa oman henkilökohtaisen maailman kehittymistä (Kotkavirta 2004, 52).

Urheilun perinteiseen hyvään kertomukseen liitettävä etiikka ja amatööriys eivät ole vielä täysin kadonneet. Suomalaiset mieltävät esimerkiksi lasten ja nuorten urheilemisen perustuvan vielä pitkälti vanhoille arvoille ja moraaliperustalle. Suomessa on kuitenkin hyväksytty se, että kansainvälisellä huipulla menestyminen vaatii täyttä ammattilaisuutta, jota määräävät pitkälti liike- ja työelämän arvot ja normit. Tätä maailmaa pyritään pitämään toistaiseksi poissa lasten ja nuorten urheilusta, jonka toivotaan jatkavan edelleen hyvän kasvatuskertomuksen pohjalta (Imanen 2012, 186).

Urheilun moraaliperustan kahtia jakaminen moraalisesti hyvän amatööri- ja harrasteturheilun, sekä moraalisia ongelmia tuottavan ammatti- ja huippu-urheilun ei myöskään ole sosiologisesti tarkasteltuna ongelmatonta. Urheilijoita jaetaan näin vanhaan moraalikäsitteeseen perustuen kahtia ”hyviin” ja ”pahoihin” riippuen heidän statuksestaan ja puhtaudestaan (Hemánus 1997, 36). Esimerkiksi huippu-urheilijan ja kilpaurheilijan raja ja määrittäminen on hyvin epätarkkaa näiden kahden omatessa enemmän yhdistäviä tekijöitä kuin erottavia. Kukaan

urheilija ei voi kehittyä huippu-urheilijaksi olematta ensin kilpaurheilija, joista moni haaveilee huipulle pääsemisestä sinne kuitenkin koskaan pääsemättä. (Hemánus 1997, 1.) Silti urheilua seuraavilla on melko vakiintuneet mielikuvat toisen moraalisesta paremmuudesta.

Yhteenvetona voidaan todeta, että urheiluun liittyy paljon etiikkaa ja erilaisia moraalisia perusteita, kysymyksiä ja ongelmia. Urheilu nähdään nykyään kahtia jakautuneena ja moraaliperustaltaan eriytyneenä. Kunto-, lasten-, ja nuorten urheilussa vallitsee edelleen urheilun ”hyvä kertomus”. Samalla huippu-urheilu ja ammattilaisuus ovat eriytymässä yhä kauemmaksi tavallisesta kansalaisesta. Urheilun moraalisten ongelmien kumpuaminen nähdään johtuvan pitkälti juuri huippu-urheilusta ja siihen liittyvästä kaupallistumisesta sekä viihteellisyydestä. Onko kuitenkin perusteltua kyseenalaistaa tämän karkean jakamisen paikkaansa pitävyys? Käytännön urheilumaailmassa harraste-, kilpa- ja huippu-urheilu toimivat ilman tarkkaa jakoa limittäin ja jokaisessa voidaan havaita piirteitä toisesta. Urheilun moraaliperusta on kieltämättä muuttunut urheilun itsensä muuttumisen myötä. Laajemman yhteiskunnallisen muutoksen mukana myös urheilu on kaupallistunut, viihteellistynyt ja ammattimaistunut. Urheilun moraaliperustan jakaminen vain kahtia ammatti- ja amatööriiden kesken ei kuitenkaan kuvasta tilanteen monirakenteisuutta ja limittäisyyttä. Kahtiajakamisen sijaan urheilun moraaliperustaa voitaisiinkin tarkemmin kuvata pirstaloituneeksi ja moraalikeskustelua viedä suuntaan, jossa mustavalkoisuus muuttuisi harmaan sävyiksi. Urheilun vahva perinteinen arvopohja vaikuttaa edelleen huippu-urheilunkin tasolla, ja vastaavasti huippu-urheilulle ominaiseksi koettu kaupallisuus ja tietyt lieveilmiöt ovat valuneet osin kilpa- ja harrasteurheilun pariin. Tästä osoituksena tavallisen harrasteliikunnan kaupallistuminen, ammattimaistuminen ja kallistuminen, sekä siirtyminen yhä rakennetuimpiin ympäristöihin (Zacheus 2010; Puronaho 2006). Seuraavaksi tässä tutkielmassa lähdetään keskittymään tarkemmin dopingiin, joka on urheilun keskustelluimpia moraalisia ongelmia. Seuraavassa osiossa käydään läpi dopingin käsitettä ja historiaa.

4 DOPINGIN JA ANTIDOPINGTOIMINNAN HISTORIA

Tässä osiossa käsitellään mitä doping käsitteellä ymmärretään. Aluksi käydään läpi dopingia käsitteen määrittelyn tasolla, ja sen jälkeen siirrytään hahmottamaan doping-ilmion historiaa. Samalla tässä osiossa on hyvä tarkastella dopingin syntymisen historian lisäksi myös vasta ilmiön eli antidopingtoiminnan historiaa. Tämän osion jälkeen lukijalla tulisi olla selkeä kuva siitä, mitä dopingilla tarkoitetaan, millainen on sen historia antiikista nykyaikaan ja miten antidopingtoiminta on muodostunut.

4.1 Mitä dopingilla tarkoitetaan?

Dopingilla on monta erilaista määritelmää, mutta yksinkertaisimmillaan sillä tarkoitetaan urheilusuorituksen keinotekoista parantamista lääkeaineen tai siihen verrattavan aineen avulla. Dopingin määrittelemisen ei ole ollut täysin ongelmattonta. Useimmat näkevät esimerkiksi energiapatukan syömisen täysin sallittavana, sillä se yksinkertaisesti pitää verensokeriarvoja tasaisena eli toisin sanoen pitää vain kehon tasapainossa. Samaa perustetta voidaan kuitenkin käyttää puolustettaessa urheilijalle annettavan testosteronin käyttöä. Voidaan esimerkiksi todeta, että Tour de Francen kaltainen suoritus aiheuttaa fyysistä rappeutumista. Ympäriajon aikana testosteronitasot tippuvat alas, joten elimistön tasapainottamiseksi tulisi urheilijalle antaa testosteronilisää (Moller 2010, 4).

Maailman antidopingtoimisto eli WADA haluaa välttää tämän kaltaisia perusteluja dopingin käytölle ja seuraa sen takia myös kansainvälisen olympiakomitean eli KOK:n käyttämää, Euroopan neuvoston vuonna 1963 luomaa, määritelmää dopingille. Euroopan neuvoston luoma käsky määrittelee dopingin seuraavasti: Dopingia on urheilijalle annettu tai urheilijan käyttämä mikä tahansa elimistölle vieras aine sekä fysiologinen aine ylimäärin käytettynä tai epänormaalilla tavalla elimistöön annettuna, jonka ainoana tarkoituksena on parantaa urheilijan kilpailusuoritusta keinotekoisella ja epäreilulla tavalla (Alén & Heikkinen 1982, 34).

Dopingilla on useita erilaisia muotoja. Dopingia ovat erilaiset piristeet, kuten psykomotoriset stimulantit joihin muun muassa amfetamiini lukeutuu. Dopingiksi luetaan myös monet erilaiset hormonivalmisteet kuten anaboliset steroidit. Nämä ovat perinteisiä ja melko selkeitä dopingmenetelmiä. Edellä mainittujen muotojen lisäksi dopingiksi katsotaan myös muun muassa veridoping, beeta-salpaajat ja konedoping. Tällaiset doping menetelmät ovat

tulkinnallisesti ongelmallisempia, koska ne eivät perustu suoraan jonkin lääkeaineen lisäämiseen kehoon. Esimerkiksi konedopingissa lihaksia stimuloidaan sähköimpulsseja käyttämällä (Alén & Heikkinen 1982, 35-52). Millä tavalla tällainen menetelmä sitten voidaan määritellä dopingiksi?

WADA:n mukaan aine tai menetelmä määritellään dopingiksi, jos se täyttää kaksi seuraavista kolmesta kriteeristä:

- 1) Se on oltava suoritusta parantavaa
- 2) Sen on oltava haitallista terveydelle
- 3) Sen katsotaan olevan vastoin urheilun henkeä

Edes näiden kolmen kriteerin avulla aineen tai menetelmän luokittelu dopingiksi ei ole ongelmattonta. Näillä perusteilla muun muassa makeiset voitaisiin luokitella dopingiksi. Niiden voidaan katsoa antavan nopean energiapiikin urheilijalle, ja sen lisäksi niiden syöminen on osasy syy maailmanlaajuisen ylipainoepidemiaan. Urheilun hengen katsotaan myös käsittävän terveyden edistämisen, joten karkkien syöminen täyttäisi myös kolmannen kriteerin. Ajatuksen tasolla dopingin määrittelyllä tarkoitetaan siis hyvää, mutta käytäntöön liittyy paljon tulkinnallisia ongelmia (Moller 2010, 12). Kun jo dopingin määrittely voidaan huomata tuottavan ongelmia, on mahdollista huomata, kuinka laajamittaisesta urheilun moraalista ongelmasta dopingissa on kyse.

4.2 Dopingin historia antiikista nykyaikaan

Vaikka doping on ilmiönä ja eettisenä kysymyksenä tällä hetkellä hyvin ajankohtainen, ei se kuitenkaan ole ilmiönä uusi. Dopingia on käytetty eri muodoissa siitä lähtien, kun urheilussa on kilpailtu palkinnoista. Jo antiikin Kreikassa nyrkkeilijöiden ja painijoiden ruokavalioon kuului valtava lihansyönti. Proteiinien merkitys ruokavaliossa ymmärrettiin siis jo muinaisessa Kreikassa – tosin vielä ilman hormonien käyttöä. Inhimillinen toimintamalli dopingiin, urheilijan suorituksen keinotekoiseen parantamiseen, oli kuitenkin syntynyt. Sen katsotaan kytkeytyneen urheilemisen ammattimaistumiseen, sillä jo tuohon aikaan urheilijoille jaettiin voitoista suuria palkintoja (Siukonen 1982, 10).

Antiikin olympialaisten dokumenteista selviää, että urheilijat joivat brandyn ja viinin muunnelmia, sekä söivät sieniä parantaakseen suorituskykyään (Moller 2010, 32). Mollerin

(2010) mukaan aistien turruttaminen johti muun muassa nyrkkeilijöiden kuolemiin liian pitkälle kestäneissä otteluissa. Antiikin urheilijat tuntuivat kokevan voiton ja siihen liittyvän kunnian olevan tärkeämpää kuin heidän henkensä. Tuon ajan kuuluisa lääkäri Galen kritisoi urheilun menneen liian pitkälle. Galen oli niitä harvoja, jotka tiesivät erilaisten aineiden käytön kuolettavista vaikutuksista (Moller 2010, 34). Voiman ja kestävyuden tavoittelulla oli traagisia seurauksia, mutta tuohon aikaan harvat tietoon tulleet kuolemat jäivät menestyksen varjoon.

Olympialaiset katosivat antiikin Kreikan mukana, mutta dopingin käyttö siirtyi antiikin Roomaan. Antiikin Rooman gladiaattorien tiedetään käyttäneen lääkkeitä parantaakseen suorituksiaan (Moller 2010, 32). Rooman suurilla stadioneilla käydyt rahakkaat hevosajot vetivät myös vilpistelyä puoleensa. Hevosille syötettiin myös erilaisia valmisteita joko turruttamaan rasituksen tuomaa kipua tai parantamaan niiden keskittymistä. Rahan ja palkinnoiden kietoutuminen dopingin käyttöön toistuu.

Antiikin kulttuurien jälkeen kilpaurheilu menetti merkityksensä vuosisadoiksi, joten myös dopingtapaukset jäivät hetkeksi pois kuvasta. 1800-luvulla kilpaurheilu palasi takaisin ja lieveilmiöt sen mukana. Nykyaikaisen urheilun ensimmäisenä dopingtapauksena voidaan pitää vuonna 1865 sattunutta tapahtumaa. Tuolloin kanavauinnin pituusennätystä jahdannut urheilija joutui hoitoon lääkkeiden yliannostuksen seurauksena (Siukonen 1982, 11). Seuraavina vuosikymmeninä lääkkeitä käytettiin tiedettävästi hevos- ja koiraurheilussa. Myös dopingin perinteet kamppailulajeissa tulivat esiin. Rahaotteluissa kamppailijat käyttivät muun muassa konjakin ja kokaiinin seosta. Pyöräilyssä käytettiin sen sijaan heroiinia, kokaiinia ja nitroglyseriiniä. Aineiden käyttö pyöräilyssä huomattiin ensimmäisen kerran 1879 ja vain seitsemän vuotta myöhemmin ensimmäinen nykyaikainen dopingkuolema näki päivänvalon. Englantilainen pyöräilijä Linton menehtyi trimetyylin yliannostukseen (Siukonen 1982, 11).

Doping ei ollut amatööriurheilussa laajamittainen ongelma ennen toista maailmansotaa. Olympialaiset säästyivät dopingilta muutamia yksittäistapauksia luukuunottamatta. Lääkeaineiden käyttö nähtiin kuitenkin jonkinlaisena ongelmana 1920-luvulla, koska kansainvälinen yleisurheiluliitto IAAF teki dopingin kieltämisen kannalta suuren avausliikkeen vuonna 1928. IAAF:stä tuli ensimmäinen kansainvälinen urheiluliitto, joka kielsi dopingin käytön (IAAF käsikirja 2006). IAAF:n perässä dopingpykälät yleistyivät 1930-luvulla muidenkin urheilulajiliittojen sääntöihin. Koska testausjärjestelmiä ei vielä tuolloin ollut, jäi sääntöjen merkitys vielä periaatteelliseksi (Siukonen 1982, 17). Ensimmäinen askel dopingin vastaiseen toimintaan oli kuitenkin otettu.

Hormonien käyttö tuli mukaan urheiluun 1930-luvulla kasvattaen taas dopingin jalansijaa. Hormonien kehittäminen alkoi vuosikymmenen puolessa välissä Yhdysvalloissa, mutta levisi pian myös Eurooppaan. Vuosikymmenen lopussa Englannissa hormoniruiskeita kokeiltiin jo Wolverhamptonin jalkapallojoukkueeseen. Hormonien käyttöä perusteltiin muun muassa sillä, ettei niillä nähty olevan haittavaikutuksia, koska elimistö ei ottaisi hormonia vastaan enempää kuin sen tarvitsee (Siukonen 1982, 18). Yhdysvalloissa alettiin 1940-luvulla keskittyä enemmän hormonien vaikutuksiin lihassmassan kasvattamisessa. Käytäntöön tässä päästin vasta kuitenkin toisen maailmansodan jälkeen. Toinen maailmansota oli muutenkin isossa roolissa dopingin kehittämisessä. Siukosen (1982) mukaan sodan aikana kehiteltiin jatkuvasti uusia lääkeaineita pitämään sotilaiden suorituskykyä yllä raskaan sodankäynnin aikana. Saksalaiset sotilaat käyttivät esimerkiksi amfetamiinia ja hormonivalmisteita, englantilaiset lentäjät fenedriiniä ja amerikkalaiset androgeenejä. Vaikka aineet kehitettiin alun perin nimenomaan sodan ajan tarpeisiin, oli jollain tapaa luonnollista, että sodan loputtua tehokkaiksi koetut valmisteet siirtyivät mukaan urheiluun. Sodalla voidaan katsoa olevan merkittävä asema dopingin yleistyessä maailmanlaajuisesti ilmiöksi.

Toisen maailmansodan jälkeen voidaan puhua niin sanotusta dopingin ”kulta-ajasta”. Se kesti sodan jälkeen 1950-luvun alusta 1960-luvun loppupuolelle. Tänä aikana erilaisten dopingvalmisteiden käyttö oli huipussaan, mutta testausjärjestelmiä ei oltu vielä luotu. Kyseistä ajanjaksoa leimaa vahva paradoksaalisuus. Dopingia ei nähty tuolloin urheilussa ongelmana, vaikka todellisuudessa se oli sitä enemmän kuin koskaan (Siukonen 1982, 19). Dopingia käytettiin laaja-alaisesti eri lajeissa ja minkäänlaista kontrollia ei ollut. Dopingin ”kulta-ajalla” oli kuitenkin vaikutuksensa. Eri lajeissa yleistyneen kuolemantapaukset alkoivat herättää urheilumaailmaa vastatoimiin 1960-luvulla. Vuonna 1960 tanskalainen pyöräilijä Knut Jensen kuoli kyseisen vuoden olympialaisissa verta stimuloivan ronicolin käytön seurauksena. Jensen oli ensimmäinen olympialaisissa dopingin käytön takia kuollut urheilija (NBC 2016). Tapaus synnytti liikehdintää dopingin vastaisen työn alkamisessa. Vuonna 1962 KOK:n bulletiinissa todettiin dopingin käytön riistäytyneen käsistä. Aiemmin satunnaisesta käytöstä katsottiin tulleen joissakin urheilulajeissa jo tapa (Siukonen 1982, 19).

Siukosen (1982) mukaan antidoping toiminta käynnistyi tämän jälkeen toden teolla kansainvälisten erikoisliittojen aloittaessa doping-kontrollin vuonna 1966. Tämä tarkoitti ensimmäisen kerran dopingongelman myöntämistä urheilupiireissä maailmanlaajuisesti.

Seuraavana vuonna siihen asti hiljaista profiilia doping-kysymyksessä pitänyt KOK ryhtyi käytännön toimiin dopingin kitkemiseksi urheilusta perustamalla lääketieteellisen komission. Komission toiminnan lähtökohdaksi muotoutuivat kolme periaatetta: urheilijoiden terveyden turvaaminen, lääketieteen ja urheilun etiikan kunnioittaminen ja tasavertaisen kilpailemisen mahdollistaminen urheilijoille (IOC 2017).

Tämän jälkeen antidoping työ alkoi kehittyä nopeasti eteenpäin. Olympialaisten ensimmäiset dopingtestit tehtiin heti seuraavana vuonna 1968 sekä Ranskan talviolympialaisissa että Meksikon kesäolympialaisissa (Mottram 2005, 35). Testausmenetelmät olivat kuitenkin vielä sen verran alkeelliset, että molempien olympialaisten aikana tehdyistä yhteensä 753:sta testistä, vain yksi oli positiivinen. Mottramin (2005) toteaa testausmenetelmien kehittyneen tämän jälkeen huomattavasti sekä tarkkuudessa että laajuudessa. Vuoden 1972 Munchenin olympialaisissa testattiin vain huumeita ja stimulantteja, mutta analysoitujen näytteiden määrä oli kasvanut 2079:een. Kärähtäneitä ja diskattuja urheilijoita oli tällä kertaa jo seitsemän. Anaboliset steroidit lisättiin KOK:n toimesta kiellettyjen aineiden listalle kolme vuotta myöhemmin ja vuoden 1976 Montrealin olympialaisissa niiden käyttöä testattiin ensimmäisen kerran laajamittaisesti. Dopingin vastainen työ otti uskottavuudessaan ison askeleen eteenpäin vuonna 1988, kun kanadalainen pikajuoksija Ben Johnson menetti olympiakultamitalinsa kärähdettyään kilpailujen aikana anabolisten steroidien käytöstä (BBC uutisarkisto). Johnson sai tämän lisäksi kahden vuoden kilpailukiellon ja jäätyään toistamiseen kiinni kiellettyjen aineiden käytöstä vuonna 1993, langetettiin hänelle elinikäinen kilpailukielto. Johnsonin tapauksen voidaan nähdä toimineen varoittavana esimerkkinä muille urheilijoille.

Useat eri lajiliitot erinäisissä sarjoissa kehittivät testausmenetelmiään 1990-luvulla vieden omalla toiminnallaan antidopingtyötä eteenpäin. Dopingin vastaiseen taisteluun käännteentekevin hetki osuu kuitenkin aivan vuosikymmenen loppuun, kun WADA perustetaan vuonna 1999. Kyseessä oli ensimmäinen täysin itsenäinen kansainvälinen antidoping elin. WADA sai tukea muun muassa KOK:lta, kansainvälisiltä hallinnoilta, viranomaisilta sekä muilta julkisilta ja yksityisiltä toimijoilta. Kaikkia osallistujia yhdisti halu taistella dopingia vastaan. WADA koostuu puoliksi olympialiikkeen edustajista ja puoliksi muista viranomaisista (WADA 2017).

Uuden vuosituhannen ensimmäisenä vuosikymmenenä doping ja antidoping ovat käyneet tasaista kilpajuoksuaan huippu-urheilun kentällä. Eri maille syntyi uusia kansallisia antidoping toimikuntia WADAN toiminnan alle. Vuosikymmenen mainittavimpia tapauksia on vuoden

2001 Lahden hiihdon MM-kilpailujen skandaali, jossa usea suomalainen mitalisti jäi kiinni dopingista. Tapaus on ensimmäisiä esimerkkejä kokonaisen kansallisen urheiluliiton järjestelmällisestä dopingtoiminnasta. (YLE dokumenttiprojekti 2017). Vuonna 2004 KOK siirtää kiellettyjen aineiden listan WADA:n vastuulle ja samalla WADAN asema antidoping toiminnassa vahvistuu (Anti-Doping Research Institute). Urheilupoliittisesti huomiota herättävä tapaus osui vuosikymmenen loppuun, kun kansainvälinen soutuliitto (FISA) määräsi koko Venäjän soutuliiton vuoden kilpailukielloon toistuvista doping rikkeistä vuonna 2008. Mukana olleet urheilijat saivat kahden vuoden kilpailukiellon (FISA:n raportti 2008). Lajiliitot ovat myös vastustaneet joitakin WADA:n toimia. Vuonna 2009 jalkapalloliitot FIFA ja UEFA vastustivat WADA:n sääntöä, jonka mukaan pelaajien tulisi ilmoittaa WADA:lle olinpaikkansa vuoden jokaisena päivänä. Samalla jalkapalloliitot vastustivat pelaajien testausta kilpailujen ulkopuolella pelaajien lomaillessa, koska se loukkaisi pelaajien yksityisyyttä. WADA kritisoi liittojen toimintaa ja uhkasi sulkea lajin olympialaisista, jos liitot eivät sopeutuisi uusiin sääntöihin (FIFA 2009).

Tultaessa nykyaikaan eli 2010-luvulle ovat doping ja antidoping tapaukset ja keskustelu nousseet kansainvälisessä mediassa runsaasti esille. Tämän vuosikymmenen suurimpia tapauksia ovat olleet yhdysvaltalaisen pyöräilijän Lance Armstrongin käryäminen vuonna 2012 ja Venäjän koko yleisurheilumaajoukkueen sulkeminen Rion 2016 kesäolympialaisista. Armstrongin tapauksessa Yhdysvaltojen antidoping järjestö (USADA) vei urheilijalta kaikki hänen seitsemän Tour de France voittoaan (Albergotti & O'Connel 2012). Venäjä taas suljettiin Rion olympialaisista, koska KOK katsoi Venäjän olympiakomitean (ROC) syyllistyneen valtiollisen dopingohjelman käyttöön. Sulkeminen koski yhteensä 68 venäläistä yleisurheilijaa (BBC 2016).

Dopingilla ja sen vastailmiöllä antidopingtoiminnalla on pitkät perinteet. Kuten tässä luvussa on osoitettu, dopingin historia yltää moninaisten vaiheiden kautta aina antiikin ajoista nykyaikaan.

4.3 Antidopingtyö ja dopingtestaus Suomessa

Suomessa dopingvalvonnan ja antidopingtyön voidaan katsoa alkaneen 1980-luvulla, jolloin ensimmäiset kansalliset säädökset dopingaineita koskien on tehty. Ensimmäinen dopinglaboratorio perustettiin Suomeen 1983 ja Kansallinen Dopingtoimikunta (KDT)

perustettiin vuotta myöhemmin. Dopingvalvontaa alettiin Suomessa kehittämään yhä vahvemmin Lahden dopingskandaalin jälkeen vuonna 2001, jolloin Suomen Antidopingtoimisto perustettiin. Suomen urheilun eettinen keskus (SUEK) perustettiin vastaamaan kasvaneisiin urheilua koskeviin eettisiin kysymyksiin vuonna 2016. (SUEK 2018a.)

Suomessa dopingvalvonnasta vastaa Suomen urheilun eettinen keskus (SUEK), jonka alla Suomen Antidopingtoimisto (ADT) toimii. SUEK ja ADT toimivat kansainvälisen kattojärjestön WADAn periaatteiden ja testausstandardien mukaan. Perinteisten testausmenetelmien lisäksi käytössä on myös urheilijan biologinen passi. (SUEK 2018b.) Vuonna 2017 Suomen ADT suoritti yhteensä 2716 virsta- tai verikoetestausta Suomessa. Yleisurheilu, jonka nuoria urheilijoita tässä tutkimuksessa haastatellaan, oli vuonna 2017 testatuin laji Suomessa. Yleisurheilijoita testattiin 247 kertaa eli 9,1 prosenttia kaikista Suomessa suoritetuista testeistä kohdistui yleisurheilijoihin. Yhteensä kansallisessa dopingtestausohjelmassa ilmeni yhdeksän dopingrikkomusta. Näistä rikkomuksista yksikään ei koskenut yleisurheilua. (Dopingtestitilasto 2017). Yleisesti dopingtestauksen määrä ja dopingvalvonnan taso ovat Suomessa kansainvälisesti vertailtuna korkealla.

Suomessa antidopingtyön lajikohtaisessa ruohonjuuritason toiminnassa kotimaiset lajiliitot ovat avainasemassa. Vuonna 2015 voimaantulleen antidopingsäännösten mukaan jokaisella lajiliitolla tulee olla oma antidopingohjelmansa. Jokainen ohjelma on erilainen lajien luonteesta riippuen, mutta kaikki ohjelmat tähtäävät samoihin reilun pelin periaatteisiin. Myös urheiluopistoilla on omat antidoping ohjelmansa. (SUEK 2018c.)

4.4 Doping Suomessa kilpa- ja huippu-urheilun ulkopuolella

Doping ei ole Suomessa sidottu vain kilpa- ja huippu-urheilussa esiintyvään käyttöön. Päinvastoin suorituskykyä parantavia aineita käytetään enemmän kuntodoping tarkoituksessa. Dopingin käyttö kilpaurheilun ulkopuolella on noussut viime vuosina Suomessa vahvemmin yleiseen keskusteluun ja asiasta on suoritettu myös kotimaista tutkimusta. Kuntodopingin kasvua on selitetty Suomessa osana yleisempää yhteiskunnallista muutosta, jossa yleisesti huumeiden käyttö on lisääntynyt (Hakkarainen ym. 2011). Hakkaraisen ym. (2011) teettämässä tutkimuksessa kyselyyn vastanneista noin prosentti ilmoitti käyttäneensä dopingaineita. Salasuon ja Piispan (2012a) mukaan dopingaineita olisi kuntoilumielessä kokeillut jopa 30 000-

40 000 suomalaista, mutta näistä vain murto-osan käyttäisi aineita aktiivisesti. Dopingaineilla on tavoiteltu parempaa suorituskykyä ja ulkonäköä. Nuorten keskuudessa nimenomaan kuurimaiset ulkonäköperusteiset syyt ovat yleisiä (Salasuo & Piispa 2012a).

Motiivit eroavat siis oleellisesti kilpa- ja huippu-urheilussa esiintyvistä dopingin käytöstä, jossa lähtökohtaisesti kiellettyjä aineita käyttämällä tavoitellaan menestymistä urheilu-uralla. Kuntodopingissa ei dopingilla lähtökohtaisesti lähdetä tavoittelemaan urheilullista menestystä. Tietynlainen kilpailueetos kuitenkin ajaa dopingin käyttöä molemmissa tapauksissa. Kuntourheiluunkin liittyy kilpailumentaliteettia, jota on myös huippu-urheilussa (Salasuo & Piispa 2012b, 182). Tämä kilpailun eetos ja itsensä voittaminen on osa länsimaalaista kulttuuria, jossa yksilöt pyrkivät erinomaisuuteen.

Vaikka kuntodopingia ei voidakaan suoraan verrata dopingin käyttöön kilpa- ja huippu-urheilussa, voidaan se silti nähdä tietynlaisena esimerkkinä huippu-urheilun moraaliongelmien valumisesta alaspäin kohti arkipäiväisempää liikunta ja urheilua. Toisin kuin kilpa- ja huippu-urheilussa doping ei ole kuntourheilussa kiellettyä, eikä dopingin aineiden käyttöä ole kriminalisoitu. Siitä huolimatta dopingiin suhtaudutaan yleisesti yhtä kriittisesti koski se sitten kilpa- ja huippu-urheilua tai kuntourheilua (Salasuo & Piispa 2012b, 65-74). Doping luo näin moraalisia ongelmia riippumatta siitä missä yhteydessä sitä käytetään.

5 DOPING URHEILUN MORAALISENA KYSYMYKSENÄ

Tähän mennessä työssä on käsitelty urheilun kytkeytymistä moraaliin ja käyty kevyesti läpi erilaisia eettisiä kysymyksiä ja ongelmia, joita urheilussa on noussut esiin. Yleisistä kysymyksistä on siirrytty dopingiin tarkastelemalla sen kehittymistä ilmiönä, sekä käymällä läpi sen aiheuttamaa vastareaktiota eli antidopingtoimintaa. Tässä osiossa dopingia tarkastellaan nimenomaan moraalisenä ongelmana. Paras mahdollinen kuva dopingista moraalisenä ongelmana saadaan käymällä sitä läpi mahdollisimman monesta näkökulmasta. Erilaisia moraalisia näkökulmia ovat urheilijan näkökulma, lääketieteellinen näkökulma, poliittinen näkökulma ja urheilua seuraavien eli kannattajien näkökulma, sekä tämän tutkimuksen keskiössä oleva nuorten urheilijoiden näkökulma. Tarkoituksena on luoda mahdollisimman ymmärtävä, monelta kantilta katsottu päätelmä siitä, millaisia moraalisia ongelmia doping ilmiönä luo urheiluun.

5.1 Doping urheilijan näkökulmasta

Urheilijat ovat henkilöitä, joihin dopingkysymys viime kädessä kohdistuu. Kun tarkastellaan dopingia moraalisenä ongelmana, ovat urheilijan asenteet dopingia kohtaan kysymyksen keskiössä. Urheilija on se, joka ottaa kielletyn aineen elimistöönsä. On urheilijoita, jotka eivät käytä dopingia ja on urheilijoita, jotka käyttävät. Urheilijoiden välillä ei ole yhtenäistä linjaa siitä mikä pitäisi olla laillista ja mikä laitonta. Yhtenäistä näkemystä ei myöskään ole siihen, miten dopingia vastaan tulisi taitella. Silti yleinen mielipide urheilijoilla on, että joitakin rajoituksia ja testausmenetelmiä on pakko olla, jotta urheilua voidaan toteuttaa moraalisesti siedettävällä tasolla (Moller 2010, 128).

Yleinen mielipide on se, että doping on moraalisesti tuomittavaa toimintaa. Tämän mielipiteen avulla on helppo jakaa urheilijat joko moraalisesti ”hyviin” puhtaisiin urheilijoihin tai ”pahoihin” dopingin käyttäjiin, huijareihin. Urheilijalle itselleen dopingin käyttö ei usein kuitenkaan ole näin mustavalkoista. Kun tarkastellaan urheilijan näkökulmaa, huomataan dopingin käyttöön liittyvä moraalinen problematiikka. Urheilijan kilpaillessa ammatikseen maailman absoluuttisella huipulla, kohdistuu suorituksiisi ja tekemiseesi suuret paineet niin sisältä kuin ulkoapäin. Kilpailu maailman huipulla on nykyään todella tiukkaa. Marginaali keskiverron ja huippusuorituksen välillä on todella pieni ja todella pienet asiat ratkaisevat isoja

lopputulemia (Moller 2010, 125). Mollerin (2010) mukaan urheilijan ura ei ala dopingista. Urheileminen lähtee puhtaasta nautinnosta lajiin. Jossain vaiheessa urheilija huomaa kuitenkin olevansa lahjakas, jonka jälkeen pelkkä hauskuus ei aja toimintaa. Urheilemiseen tulee mukaan tavoitteita ja kovaa harjoittelua niiden saavuttamiseksi. Se pieni määrä urheilijoita, jotka aikuisena pääsevät absoluuttiselle huipulle ovat tehneet valtavan määrän töitä päästäkseen siihen pisteeseen. Nämä ihmiset ovat virittäneet sekä fyysisesti että psyykkisesti itsensä menestymiselle. Heidän elämäntapansa eroaa täysin normaalin ihmisen vastaavasta ja heidän tapansa katsoa omaa kehoaan on erilainen. Nämä asiat tulee tiedostaa, jos haluamme ymmärtää urheilijan dopingiin liittyvää houkutusta. Kun urheilija on käyttänyt koko elämänsä saavuttaakseen unelmansa kilpailemisesta huipulla, on hyvin inhimillistä, että hän saattaa päätyä etsimään moraalisesti kyseenalaisia keinoja pysyäkseen unelmassaan (Moller 2010, 126).

Jos urheilija tuomitaan dopingin käytön seurauksena ihmisenä heikoksi tai epämoraaliseksi persoonaksi, aliarvioidaan pahasti urheilemisen viehätystä. Monet urheilijat näkevät dopingin askeleena ammattilaiseksi siirtymiseen, joka on vain pakko, jos halutaan pitää omasta unelmasta kiinni. Inhimillisesti ajateltuna ei ole moraalisesti mitään väärää, että ihminen pyrkii kaikin keinoin puolustamaan sitä tavoitetta mistä hän elää ja mitä varten hän on tehnyt valtavasti työtä. Urheilija on tietysti vastuusta teoistaan ja jos hän voi puolustaa dopingia ilman pientäkään pistoa sydämessään, voidaan tämän sanoa olevan moraalisilta arvoiltaan alhaalla. Asian moraalisuutta pohtiessamme on otettava kuitenkin huomioon, että urheilumaailma ympäristönä rohkaisee urheilijoita dopingiin. Muussa tapauksessa meidän on väärin tuomita urheilija moraalisesti dopingin käytöstä (Moller 2010, 127).

Urheilijan elämä pyörii täysin urheilemisen ehdolla. Urheilijan elämästä on julkisesti avautunut muun muassa dopingistakin kärynnyt entinen huippuhihtäjä Virpi Sarasvuo (os. Kuitunen) vuonna 2010 pitämässään puheessa. Kuitusen (2010) mukaan urheilijan elämään mahtuu harjoittelun ja kilpailemisen lisäksi hyvin vähän asioita. Unirytmien, ruokailujen ja ajankäytön täydellinen omistaminen urheilulle tarkoittaa uhrauksia elämän muilla osa-alueilla. Tätä omistautumista urheilumaailman ulkopuolisten ihmisten on vaikea hahmottaa.

Sisäisten odotusten lisäksi urheilijalla on myös ulkoisia ja taloudellisia paineita. Urheilijalle kyseessä on myös ammatti ja elinkeino. Menestymättömyys tarkoittaa tulojen menettämistä. Tämän lisäksi urheilija kantaa menestymispaineita ja vastuuta valmentajalleen, lajiliitolle, sponsoreilleen ja jopa koko omalle kansakunnalleen. Nämä asiat tiedostaessamme on helpompi

ymmärtää urheilijan houkutusta dopingille ja ongelman moraalinen tuomitseminen muuttuu hankalammaksi. Urheilijan ympärillä on monta toimijaa, jotka painostavat dopingin käyttöön, mutta käryn käydessä urheilija on usein ainoa syntipukki. Dopingista kärynneelle tulee leima, jota mahdotonta enää ravistaa pois. Systemi ohjaa monia urheilijoita dopingin käyttöön, mutta urheilija itse joutuu kantamaan vastuun kiinni jäädessään (Moller 2010, 140). Urheilijan moraalinen tuomitseminen dopingin käytössä ei siis ole eettisesti ongelmattonta, eikä edes tarkoituksenmukaista. Vaikka urheilija kantaa viime kädessä moraalisen vastuun teoistaan ja häntä voidaan oikeutetusti kritisoida omista valinnoistaan, on dopingin moraalisen ongelman ymmärtämisen kannalta tarkoituksenmukaisempaa pyrkiä ymmärtämään urheilijoiden ajatusmaailmaa kuin tuomita heitä.

5.2 Doping lääketieteen näkökulmasta

Doping on hankala ongelma myös lääketieteen etiikan näkökulmasta. Urheilun parissa toimivat lääkärit ovat urheilijoiden tavoin erilaisten odotusten ja arvojen ristipaineessa. Lääkärien toiminta perustuu edelleen Hippokrateen luomalle lääkärin valalle, jossa korostetaan, ettei lääkäri saa toiminnallaan tuottaa potilaalleen vahinkoa. Urheilussa tämä moraalikäsitys joutuu helposti koetukselle. Valmentajat, urheilujohtajat ja usein urheilijat itsekin muodostavat odotuksia, jossa lääkäri joutuu hyväksymään vahingoittamisen riskin esimerkiksi parempaa suorituskykyä tavoitellessa (Alén & Heikkinen 1982, 52). Urheilun kehittyessä kilpailultaan yhä tiukemmaksi ja erojen kutistuessa on lääketieteen rooli korostunut entisestään.

Suomen urheilulääkäri yhdistys otti dopingkysymykseen kantaa vuonna 1977 toteamalla, että muun muassa anabolisten steroidien käyttö on ollut ja tulee olemaan urheiluetiikan vastaista. Samalla virallinen kanta oli, että mitään lääkeaineita ei tulisi käyttää terveiden henkilöiden urheilusuoritusten parantamiseen, eikä lääkäreiden tulisi määrätä tai suositella niitä tällaisiin tarkoituksiin. Myös lääkintähallitus totesi yleiskirjeellään 1981, että lääkkeiden määrääminen urheilussa tarvittavan suorituskyvyn parantamiseen ei täytä lääkärin toimien harjoittamisesta annetun lain 11§:n tarkoittamia edellytyksiä (Alén & Heikkinen 1982, 53). Maailman Lääkäriliiton yleiskokouksessa käsiteltiin myös urheilulääketieteen eettisiä kysymyksiä. Kokouksessa annetussa ohjeessa todetaan muun muassa, että lääkärin on vastustettava kaikkea menettelyä, joka ei ole sopuosoitussa ammattietiikan kanssa tai voi olla haitallista sitä käyttävälle urheilulle. Lääketieteen etiikka tuomitsee selkeästi dopingin ja lääkäreiden

osallistumien siihen. Silti monet lääkärit ovat toimineet tässä suhteessa epäeettisellä tavalla joko tietämättään tai urheilujärjestelmän taholta tulleiden paineiden vaikutuksesta (Alén & Heikkinen 1982, 53).

Doping muodostaa siis myös lääketieteellisestä näkökulmasta paljon ongelmia. Terveen urheilijan suorituskyvyn parantaminen lääkeaineilla sotii yksiselitteisesti lääkärietiikkaa vastaan, sillä hänet asetetaan aiheettomasti alttiiksi tietyille riskeille. Urheilulääketieteellä on urheilun parissa silti loputtomasti eettisesti ja lääketieteellisesti täysin oikeutettua tehtävää. Lääkäreiden myönteistä suhdetta liikuntaan ja urheiluun tulisi pyrkiä käyttämään urheilun hyväksi (Alén & Heikkinen 1982, 53). Urheilujärjestelmä ja huippu-urheiluun kohdistuvat odotukset tekevät tästä kuitenkin vaikeaa.

5.3 Doping poliittisena ongelmana ja vallankäytön välineenä

Dopingin käyttöön ja erityisesti antidopingtyöhön liittyy paljon politiikkaa. Etiikan ja moraalien näkökulmasta dopingin monet ongelmalliset kysymykset kumpuavat nimenomaan siihen liittyvästä politiikasta ja antidopingtyöhön liittyvästä poliittisesta vallankäytöstä. Dopingin käytössä ongelmallista on poliittisesti erityisesti valtiojohtoinen järjestelmällinen doping. Valtiojohtoisessa dopingissa kyse on kokonaisen valtion ylläpitämästä systeemistä, joka aiheuttaa ongelmia niin dopingin kitkemisessä kuin urheilijoiden valinnanvapaudessa. Tällainen järjestelmä voi esimerkiksi painostaa urheilijaa dopingin käyttöön, mikäli tämä mieli harjoitella maajoukkueen mukana. Tällaiset systemaattiset tekijät tulee ottaa huomioon, mikäli doping halutaan oikeasti saada kitkettyä urheilusta (Petroczi, 2007). Jos moraalinen keskustelu ohjataan aina urheilijaan yksilönä ja tämä tuomitaan yksin dopingin käytöstä, jää ongelman todellinen ydin elämään. Pitkällä tähtäimellä yksittäisten urheilijoiden tuomitseminen ei ratkaise doping ongelmaa.

Antidoping työssä otettiin iso askel eteenpäin sulkemalla koko Venäjän yleisurheilumaajoukkueen ulos Rion olympialaisista (BBC 2016). Vaikka Venäjän tapauksessa KOK lähetti vahvan viestin dopingin vastaiseen suuntaan, syntyi tästäkin moraalinen ongelma. Onko oikein sulkea mahdollisesti monta puhdasta venäläisurheilijaa ulos olympialaisista valtion harjoittaman politiikan seurauksena, johon urheilijat eivät voi vaikuttaa? Tällaisissa tapauksissa urheilijoista tulee poliittisia pelinappuloita. Tapaus osoittaa kuinka problemaattista antidopingtyö on ja miten paljon siihen kytkeytyy politiikkaa. WADA:n julkaisema raportti

Venäjän systemaattisesta dopingjärjestelmästä on nähty esimerkiksi enemmän länsimaiden Venäjän vastaisena poliittisena toimenpiteenä, kuin todellisena haluna kitkeä doping (The Guardian 2015).

Poliittisesti dopingin herättämät moraaliset ongelmat liittyvät siis enemmän antidopingtyöhön ja sen ongelmallisuuteen. Varsinkin WADA:n toimintaa on vuosien saatossa kritisoitu useaan otteeseen. Kritiikkiä on herättänyt esimerkiksi WADA:n käsitellä dopingia systemaattisesti, vaikka dopingtapaukset ovat aina yksilöllisiä (Tamburrini 2007, 33). WADA on toiminut melkein kahden vuosikymmenen ajan ja tänä aikana doping ongelmana on kaikkea muuta kuin ratkaistu. Tämä on herättänyt kysymyksiä siitä, onko WADA:n toiminnalla konkreettista vaikutusta dopingin vastaisessa taistelussa (Moller 2010, 72). Hemánus (1997) nostaa esiin myös problematiikan, joka liittyy dopingtestaukseen. Vaikka testit ovat dopingin vastaisessa työssä avainasemassa, tarkoittaa testien tekeminen puuttumista urheilijan fyysiseen ja psyykkiseen koskemattomuuteen, jota länsimaisessa nyky-yhteiskunnassa laajasti urheilun ulkopuolella paheksutaan. Dopingin torjumisessa pyritään siis moraaliongelman ratkaisemiseen, mutta ratkaisutavat aiheuttavat tällä hetkellä oman moraaliongelmansa. Antidopingtyö, jonka tarkoituksena on ratkaista ongelma sisältää itsessään suuria aukkoja, kuten testattavien epätasapuolisen valitsemisen, urheilijoiden heikon oikeusturvan toteutumisen ja rangaistusten epäjohdonmukaisuuden (Hemánus 1997, 190). Samalla Hemánus (1997) kritisoi dopingkieltoihin liittyviä piilotettuja ongelmia, kuten juuri kieltojen käytön urheilusta päättävien poliittisena vallankäytön välineenä.

Ongelmallisena on nähty myös erityisesti kansallisten antidoping toimistojen toiminta. Jokaisella maalla on omat antidopingjärjestelmänsä ja standardinsa. Tämän seurauksena yhtenäisyys ja läpinäkyvyys puuttuvat antidopingtyöstä. Vaikka WADA:n ajatus on hyvä ja oikeutettu, ei dopingin vastaista taistelua voida voittaa, jos testausmenetelmät ovat puutteelliset tai epäyhtenäiset (Moller 2010, 72). Myös monet urheilijat ovat kokeneet WADA:n toiminnan olevan epäjohdonmukaista ja poliittista. Kärynneet urheilijat ovat esimerkiksi kokeneet joutuneensa kärsivänsä dopingtuomioista kohtuuttoman paljon. Elinikäisen kilpailukiellon saanut Ben Johnson puhui aiheesta Soulissa vuonna 2013 seuraavasti: *”Minut ristiinnaulittiin esimerkkitapauksena ja 25 vuotta myöhemmin minua rankaistaan edelleen. Tiedän tehneeni väärin. Säännöt ovat sääntöjä, mutta niiden tulisi olla samanlaisia kaikille. Poliitikka näyttää kuitenkin aina roolinsa urheilussa.”* (Telegraph 2013)

Johnsonin väitettä puoltaa se, että yhdysvaltalainen pikajuoksija Justin Gatlin on käynyt kiellettyjen aineiden käytöstä kahteen kertaan, vuosina 2001 ja 2004, aivan kuten Johnson. Gatlin ei kuitenkaan saanut elinikäistä kilpailukieltoa ja hän voitti olympiahopeaa vuoden 2016 Rion olympialaisista 100 metrin pikajuoksussa (Independent 2016; Daily Mail 2016). Vastaavia tapauksia ja vertauksia löytyy WADA:n historian ajalta useita.

WADA:aa on kritisoitu yhdessä KOK:n kanssa myös avoimen dopingkeskustelun puutteesta. Ongelmana nähdään, että jos et ole täysin samaa mieltä asiasta näiden kahden ison toimijan kanssa, ei sinulla ole oikeutta puhua ollenkaan (Moller 2010, 74). Tässä suhteessa näyttää, että WADA:n toiminta ei voi olla onnistunutta, jos se ei kestä kritiikkiä. On mielipiteitä, joiden mukaan WADA:n toiminta on niin epäonnistunutta ja poliittista, että se tulisi lopettaa kokonaan. Samassa mielipiteessä todetaan, että jos WADA aikoo jatkaa toimintaansa, tulisi sen katsoa dopingia realistisesti. Tämä tarkoittaisi sitä, että WADA:n tulisi pyrkiä dopingin täydellisen poistamisen sijaan kontrolloimaan sitä ja tekemään siitä kaikille tasapuolista (Tamburrini 2007, 33).

Moraalisessa keskustelussa nousee siis esiin ajatus tasa-arvon varmistamisesta dopingin totaalisen kieltämisen sijaan. Myös Hemánus (1997) puoltaa tätä mielipidettä herättämällä keskustelua mahdollisista jaetuista sarjoista, sekä pohtimalla dopingvastaisuuden olevan vain jäännös menneisyydestä toteamalla, että kautta aikojen on tulosten parantamiseksi käytetty kiellettyjä keinoja, jotka myöhemmin ovat muotoutuneet normeiksi. Kilpa- ja huippu-urheilun historian aikana muun muassa harjoittelu, oman valmentajan käyttö, sekä ammattilaisuus on nähty tabumaisina kiellettyinä keinoina ennen uutta lähestymistapaa (Hemánus 1997, 6). Onko doping vain seuraava tapa tässä jatkumossa, joka lopulta tulee uudeksi normiksi? Kysymykseen on vielä mahdoton vastata, mutta nämä näkökulmat ovat johdannaisia, jotka kumpuavat antidoping työn sisäisestä ongelmallisuudesta.

Antidoping työ ei siis ole todellakaan välttynyt moraaliselta keskustelulta ja kritiikiltä. Siitä huolimatta WADA:n toiminta koetaan kaikkine puutteineenkin olevan tärkeänä. Jos WADA:n tekemä taistelu hylättäisiin turhana, jäisi urheilu täysin dopingin armoille (Moller 2010, 73). Vaikka antidoping työ ei ole moraalisesti ongelmaton, katsotaan tarkoituksen pyhittävän keinot.

5.4 Valtaväestön ja median asenteet dopingiin

Doping ei ongelmana kosketa vain huippu-urheilijoita, valmentajia ja urheiluliittoja. Huippu-urheilu on ennen kaikkea viihdettä suurelle yleisölle, joka hakee sen seuraamisesta vastapainoa arkeen. Tästä syystä doping ilmiönä herättää myös paljon kiinnostusta ja mielipiteitä huippu-urheilua seuraavassa väestössä. Urheilua seuraavien asenteita dopingiin on tutkittu ja niiden on todettu olevan pääosin kielteisiä. Solberg & Hanstad (2010) ovat tutkineet muun muassa norjalaisten urheilua seuraavien kansalaisten asenteita dopingia kohtaan. Suurin osa tutkimukseen vastanneista (900 norjalaista) oli jyrkästi kovien dopingaineiden, kuten EPO:n, anabolisten steroidien ja amfetamiinin käyttöä vastaan. Niin sanottujen ”harmaan alueen” keinojen käytössä, kuten erilaiset ohuilmakammiot, mielipide oli sallivampi. Vastaajat suhtautuivat epäilevämmiin kansainvälisen tason urheilijoiden, kuin kansallisen tason urheilijoiden puhtauteen. Suurin osa vastaajista vaati myös sponsoreilta kovempia otteita, kuten kärynneen urheilijan rahojen takaisinvaatimista, dopingin poistamiseksi. Huomion arvoista oli, että nuoremmat vastaajat suhtautuivat dopingiin sallivammin kuin vanhemmat. Myös ne vastaajat, jotka seurasivat urheilua enemmän, olivat asenteiltaan vähemmän dopingvastaisia (Solberg & Hanstad 2010, 197).

Samanlaisia tuloksia valtaväestön dopingvastaisista asenteista saivat myös Engelberg ym. (2011) tutkiessaan australialaisten suhtautumista dopingiin. Suurin osa tutkimuskyselyyn vastanneista 2520:ta ihmisestä oli sitä mieltä, että seurojen, valtion ja sponsorien tulisi lopettaa kärynneiden urheilijoiden tukeminen. Suurin osa vastaajista oli jopa sitä mieltä, että dopingin käytön estämiseksi se tulisi kriminalisoida. Tutkimus osoittaa australialaisen valtaväestön olevan hyvin dopingvastainen (Engelberg ym. 2011, 87). Myös yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa, jossa mitattiin baseball-kannattajien reagoimista dopingista kiinnijäämiseen, havaittiin vahvaa dopingvastaisuutta. Tutkimus osoitti, että joukkueiden yleisömäärissä oli nähtävissä selvä pudotus, jos joukkueen urheilija oli jäänyt kiinni kiellettyjen aineiden käytöstä (Cisyk & Courty 2014, 19).

Suomessa tehdyn Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen kyselyssä käy selkeästi ilmi, että suomalaiset uskovat siihen, että kansainvälisessä huippu-urheilussa dopingin käyttö on yleistä. Vastaajista liki 70 prosenttia uskoi tai uskoi vahvasti, että dopingin käyttö on yleistä kansainvälisellä huipulla. Suomalaiset kuitenkin uskovat vahvemmin omien urheilijoidensa

puhtauteen, sillä vastaajista vain 29 prosenttia uskoi tai uskoi vahvasti suomalaisten huippu-urheilijoiden käyttävän dopingia. (Lämsä & Mäkinen 2018).

Suomessa toteutetun tutkimuksen perusteella myös urheilutoimittajien keskuudessa vallitsee dopingvastaisuus. Urheilutoimittajien ammatti- ja ryhmäideologiassa dopingvastaisuus nähtiin jopa itsestäänselvyytenä. Osa tutkimuskyselyyn vastaajista oli asenteiltaan korkeintaan neutraaleja. Edes käytön osittaista sallimista ei vastaajista hyväksynyt kukaan (Lehtivuori 2002, 72). Vaikka tutkimuksen mukaan haastatellut urheilutoimittajat olivat omasta mielestään pystyneet pitämään omat dopingvastaiset mielipiteensä poissa uutisteksteistään, myönsi moni kuitenkin osoittaneensa omat asenteensa esimerkiksi mielipidekirjoitusten kautta (Lehtivuori 2002, 72). Tämä asenne urheilujournalistien keskuudessa on aistittavissa myös siitä, että doping-aiheinen journalismi muistuttaa pitkälti urheilun arvoista nousevaa rikosjournalismia. Esimerkiksi urheilija, joka jää kiinni dopingista leimataan ”urheilun rikolliseksi”. Samalla dopingista puhutaan urheilun ”rikkaruuhona”, jota yritetään kitkeä. Vahvasta moralisoivasta sävystään huolimatta myös urheilujournalismi törmää itsekin doping-journalismissaan moraalisen ongelman eteen syyllistäessään positiivisen näytteen antajia tai vain siitä epäiltyjä. Tätä syyllistävää uutisointia perustellaan usein urheilijan moraalittoman teon luonteella, mutta se samalla käy vahvasti yksilön kimppuun ja pahimmillaan jopa näyttäytyy urheilijan ihmisarvon loukkaamisena. (Hemánus 1997, 30-38).

Suomalaisten urheilujournalistien erityisen vahvoihin doping vastaisiin asenteisiin saattaa osaltaan vaikuttaa vuoden 2001 dopingskandaali, joka johti Suomessa jopa kansallisen häpeän tunteeseen ja identiteetin pirstoutumiseen urheilun kanssa toimivien keskuudessa (Laine 2006). Median ja urheilujournalismin suhtautuminen ja arvopohja ovat vahvasti dopingia vastustavia. Tieto on tärkeää ottaa huomioon, kun tutkitaan ja pyritään ymmärtämään dopingilmiötä laajemmin. Medialla on merkittävä asema kansalaisten arvoihin ja mielipiteisiin vaikuttajana (Dowler 2010). Näin ollen median merkittävä dopingvastaisuus saattaa vaikuttaa myös valtaväestön näkemyksiin dopingista ilmiönä.

6 NUORET JA DOPING

Aiemmin todettiin, että huippu-urheilun eriytynyt moraaliperusta ja dopingongelmat on pyritty pitämään mahdollisimman hyvin erossa nuorten urheilusta. Suomalaisessa tutkimuksessa on pyritty selvittämään nuorten urheilijoiden dopingasenteita ja niihin mahdollisia vaikutuskeinoja. Tutkimus tulokset olivat antidoping työn kannalta rohkaisevia. Kysyttäessä, onko maailman huipulle mahdollista päästä ilman dopingia, vastaajista vain 6,3 % vastasi kieltävästi. Huomionarvoista on vastausten painottuminen tiettyyn lajiin. Peräti 13:sta kielteisesti vastanneesta kahdeksan oli yleisurheilijoita (Kiukkonen & Leppänen 2005, 65). Arvioitaessa oman lajin nykytilaa nousivat hiihtäjien, yleisurheilijoiden, uimareiden ja jalkapalloilijoiden tyytymättömyys esiin. Erityisesti pikajuoksijoiden mielestä huippu-urheilun tila nähtiin huonona. Kyselyyn vastanneista 14 % oli sitä mieltä, että nuorten sarjoissa käytetään dopingia. Tutkimus osoitti myös, että nuoret kokevat asenteisiinsa tärkeimmäksi vaikutuskanavaksi valmentajan roolin (Kiukkonen & Leppänen 2005, 78). Tulokset osoittavat, että dopingin ja urheilun eriytyneen moraaliperustan pitämisessä pois nuorten urheilussa ei olla täysin onnistuttu. Varsinkin valmentajilla on selvästi suuri rooli dopingvastaisten asenteiden ylläpitämisessä.

Nuorten asenteita dopingiin on selvitetty myös kansainvälisesti. Elben ja Brandin (2016) tuoreessa tutkimuksessa käsiteltiin lahjakkaiden nuorten urheilijoiden asenteita dopingiin. Näiden urheilijoiden asenteet dopingia kohtaan olivat selvästi negatiivisia. Tulokset kuitenkin myös osoittivat monen nuoren ymmärtävän hyvin, että doping moraalisenä ongelmana on hyvin tilanneriippuvainen, joten sitä on vaikea tuomita yksioikoisesti (Elbe & Brand 2016). Tämä viittaa siihen, että huippu-urheilun kenttä ei nuorillekaan urheilijoille näyttäydy mustavalkoisena. Pääosin nuoret urheilijat kuitenkin uskovat, että lajissaan menestyäkseen heidän ei tarvitse käyttää kiellettyjä aineita (Bloodworth ym. 2012). Kyseissä tutkimuksessa miespuolisten urheilijoiden asenteet olivat vahvemmin ilmaistuja kuin naispuolisten urheilijoiden.

Nuoria urheilijoita voidaan usein olettaa arvoiltaan puhtaammiksi, sillä kovan huippu-urheilu maailma ei ole ehtinyt vaikuttaa heidän ajatteluunsa nuorten kilpaillessa pääosin kevyemmällä tasolla ikäistensä kanssa ennen siirtymistä lajinsa terävimmälle huipulle. Tämä saattaa vaikuttaa siihen, että heidän odotuksensa ja ajatuksensa urheilun korkean moraalisuuden säilymisestä myös huipulla ovat positiivisempia, kuin kokeneemmilla ammattiurheilijoilla. Tätä tukee

Bloodworthin ja McNameen (2010) tutkimus, jossa nuorilta lupaavilta urheilijoilta kysyttäessä vain alle kolmannes vastaajista ilmaisi halukkuutensa käyttää kiellettyä ainetta hypoteettisessa tilanteessa, jossa aineesta ei voisi jäädä koskaan kiinni ja menestyminen olisi sen avulla varmaa. Nuoret olivat erityisen kielteisiä kiellettyjä aineita kohtaan, jolla olisi mitään haitta vaikutuksia heidän terveydelleen. (Bloodworth & McNamee 2010).

Tutkimuksien tuloksiin nojaten näyttää siltä, että nuorten urheilua koskevat arvot ja usko urheiluun korkeasti moraalisenä toimintana vastaavat pitkälti perinteistä urheilun ”hyvää kertomusta”. Nuoret urheilijat ovat tulevaisuuden huippu-urheilijoita, joten anti-dopingtyön kannalta olisi ensiarvoisen tärkeää pyrkiä ymmärtämään ja vaikuttamaan juuri heidän arvoperustansa ja mielipiteisiinsä, jotta nuoret eivät itse käyttäisi kiellettyjä aineita myöhemmin urallaan. Kun puhutaan dopingin vastaisesta työstä, useat tutkimukset korostavat juuri ennaltaehkäisevän ja arvoihin vaikuttavan valistustyön merkitystä nuorten urheilijoiden uran alkuvaiheessa (Peters ym. 2009; Lentillon-Kaestne ym. 2012).

Ennaltaehkäisevä valistustyö ei kuitenkaan ole nykyisellään kovinkaan tehokas keino vaikuttaa nuorten asenteisiin (Peters ym. 2009). Asenteet ja mielipiteet ovat niin monen eri sisäisen ja ulkoisen tekijän summa, että pelkkä valistus ei yksinään näytä riittävän ehkäisemään dopingongelmaa (Hemánus 1997, 175). Valistustyön tehoisuus johtuu ilmeisesti osin nuorille urheilijoille suunnattujen viestien ja informaation lähestymistavasta, jossa dopingin käyttöä pyritään ehkäisemään vain puhumalla sen negatiivisista puolista, josta nuoret ovat jo hyvinkin tietoisia (Peretti-Watel ym. 2005). Sen sijaan ennaltaehkäisevän työn ja asenteisiin vaikuttamisen tulisi keskittyä positiiviseen lähestymistapaan, jossa korostetaan eettistä ja puhdasta urheilua itseisarvona, jota harjoittamalla urheilija voi kokea ylpeyttä ja vahvistaa minäkuvaansa moraalisesti oikein toimivana henkilönä.

Valtaväestö, urheilutoimittajat ja urheilija nuoret ovat siis asenteiltaan tutkitusti dopingvastaisia. Huomioitavaa on kuitenkin se, että asenteet dopingia kohtaan ovat sitä sallivampia, mitä enemmän henkilö seuraa urheilua. Tutkimuksissa tuli myös selvästi esiin se, että urheilun seuraajat haluavat dopingin kitkemiseksi konkreettisia toimia nimenomaan urheilun isoilta toimijoilta. Tämä osoittaa valtaväestön ymmärtävän dopingilmiön laajuuden huippu-urheilun rakenteellisena ongelmana. Urheilua seuraavalle yleisölle ei riitä yksittäisten urheilijoiden kilpailukieltoon asettaminen, vaan kollektiivisempaa vastuuta urheilun moraaliperustasta odotetaan kaikilta huippu-urheilun toimijoilta.

7 AINEISTO, MENETELMÄT JA TUTKIMUKSEN ETIIKKA

Tutkimuksen aineisto koostuu länsisuomalaisten nuorten yleisurheilijoiden haastatteluista. Haastateltavia nuoria urheilijoita oli yhteensä kuusi (6) kappaletta, ja haastateltavat olivat iältään 14-22 -vuotiaita urheilijoita, joten he edustivat hyvin laajasti yleisurheilussa käytössä olevia nuorten ikäluokkia, joissa vanhimmat mukana olevat ikäluokat ovat M22- ja N22-sarjat (Yleisurheilu.fi 2019). Haastateltavista neljä oli naispuolisia ja kaksi miespuolisia henkilöitä. Haastateltavat valikoituivat mukaan valmentajan kautta, jonka tunsin entuudestaan. Valmentajalla on useampikin urheilija valmennettavanaan, mutta hän rekrytoi ryhmästään pyydetyn määrän urheilijoita sen mukaan, ketkä heistä olivat kiinnostuneimpia osallistumaan tutkimukseen. Haastattelut toteutettiin harjoitusten yhteydessä harjoituspaikalla lukuun ottamatta yhtä haastattelua, joka suoritettiin harjoitusten ulkopuolella yliopistolla.

Haastattelut rakentuivat haastattelurungon ympärille, joka löytyy tutkimuksen lopusta liitteenä (liite 1). Haastattelujen tarkoitus oli kartoittaa ja pyrkiä ymmärtämään nuorten urheilijoiden urheilua, sen harrastamista ja dopingin käyttöä koskevia mielipiteitä, arvoja ja ajatuksia. Haastattelurunko oli jaettu kolmeen osaan eli pääteemaan, jotka linkittyvät työn tutkimustehtäviin:

- 1) Urheilemiseen liitettävät arvot ja niiden toteutuminen,
- 2) Urheilun harrastamisen koettu kasvatuksellisuus,
- 3) Doping urheilun moraalisenä kysymyksenä.

Haastattelut olivat siis tyyliltään puolistrukturoituja teemahaastatteluja. Teemat olivat jokaiselle haastateltavalle samat ja rungossa oli yhteensä yksitoista (11) peruskysymystä, jotka kaikilta haastateltavilta kysyttiin ja joiden ympärille haastattelut rakentuivat. Peruskysymyksistä kolme (3) oli niin sanottuja lämmittely- tai taustakysymyksiä. Näiden peruskysymysten lisäksi esitin tarvittaessa aiheeseen liittyviä lisäkysymyksiä ja vastausten perusteella tehtyjä tarkentavia kysymyksiä. Tarkoituksena oli saada nuorille mahdollisimman sulava ja paineettoman tuntuinen keskustelua muistuttava haastattelu, johon heidän on miellyttävä vastata ja tuoda omia näkökulmiaan, mielipiteitään ja arvojaan esiin. Peruskysymykset olivat siis kaikille samat, mutta kysymysten muotoilu saattoi vaihdella hieman tilanteesta ja haastattelun kulusta riippuen. Haastattelujen pituus vaihteli 35-45 minuutin välillä, ja yhteensä haastattelut kestivät 215 minuuttia. Yhteensä kuudesta haastattelusta syntyi litteroitua aineistoa 66 liuskaa.

Teemahaastattelu perustuu ajatukseen, että haastateltavien yksilöiden kokemuksia, ajatuksia uskomuksia ja tunteita on mahdollista tutkia. Teemahaastattelussa kysymykset ovat samat kaikille haastateltaville, joihin he saavat vastata oman mielensä mukaan vapaasti. Teemahaastattelulla korostetaan haastateltavien yksilöiden elämyksiä ja omia määritelmiä eri tilanteista. Yksittäisten kysymysten sijaan haastattelu etenee ennalta määritettyjen teemojen mukaan. Tällä metodilla tutkijan näkökulma saadaan irrotettua tutkimuksesta ja tutkittavien ääni saadaan esiin. Teemahaastattelussa saadaan huomioitua haastateltavien tulkinnat, sekä heidän asioillensa antamansa merkitykset. Teemahaastattelussa nämä merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa eli haastattelua tehdessä. (Hirsijärvi ja Hurme 2014, 47-48.)

Koska tässä tutkimuksessa pyrittiin ymmärtämään nuorten urheilijoiden näkökulmia, ajatuksia, mielipiteitä ja arvoja tiettyihin ilmiöihin ja teemoihin liittyen, oli teemahaastattelu luonnollinen valinta tutkimusmetodiksi. Tällä tavoin oli mahdollista saada nuorten urheilijoiden omat ajatukset ja ääni kuuluviin, ja edelleen tulkittaviksi.

7.1 Aineiston vahvuudet, heikkoudet ja luotettavuus

Kuten todettua haastateltavat saatiin rekrytoittua tutkimukseen verrattain helposti ennalta tunnetun valmentajan kautta. Valmentajan käyttö rekrytointiprosessissa tuo tutkimukseen sekä vahvuuksia että heikkouksia. Koska valmentaja tunsikin hyvin urheilijansa, ehdotti hän mukaan sellaisia urheilijoita, joilla oli eniten halua ja tietoa aiheesta lähteä haastatteluihin mukaan. Nämä nuoret urheilijat todennäköisesti tuottavat enemmän puhetta haastatteluissa ja kertovat avoimemmin mielipiteistään, arvoistansa ja näkökulmistaan haastateltaviin teemoihin. Kun haastateltavat ovat ennakkoon ajateltuna niitä, jotka mieluusti puhuvat käsiteltävistä asioista, he pystyvät todennäköisemmin tuottamaan enemmän materiaalia käsiteltäväksi, joka on totta kai luettavissa tutkimukselle myönteiseksi asiaksi.

Haastattelut onnistuttiin suorittamaan rauhallisissa tai melko rauhallisissa ympäristöissä, ja tallennusvälineitä äänelle oli useampia. Tästä syystä esimerkiksi haastatteluja litteroidessa ei ollut vaikeuksia kääntää aineisto tarkasti tekstiksi. Lisäksi litterointi tapahtui, joko samana päivänä kuin haastattelu oli tehty tai maksimissaan kahden viikon kuluessa. Onnistunut selkeä äänen tallennus ja aineiston nopea litterointi voidaan lukea aineiston laatua ja luotettavuutta vahvistaviksi tekijöiksi. (Hirsijärvi & Hurme 2014, 184-185.)

Tämä kuitenkin saattaa vaikuttaa siihen, millaisia vastauksia haastateltavilta tutkimukseen saadaan. Nuori urheilija, joka olisi osallistunut tutkimukseen, vaikka ei aiheesta niin kiinnostunut tai halukas olisikaan ollut puhumaan olisi saattanut omata hyvin erilaista sanottavaa käsiteltäviin teemoihin. Tämä ei välttämättä heikennä tutkimuksen luotettavuutta, mutta on tärkeää ottaa huomioon rekrytointiprosessin mahdolliset vaikutukset saadun aineiston laatuun.

Toisaalta tutkimuksen kannalta on tarkoituksenmukaisempaa saada mukaan lähtökohtaisesti sellaiset henkilöt, joilla on vahva halu osallistua tutkimukseen heidän omasta tahdostaan erityisesti, koska kyseessä on nuoret urheilijat. Koen tärkeäksi, että nuorille pyrittiin saamaan mahdollisimman hyvin tunne siitä, että he ovat heillä on tutkimuksessa mukana olosta luonnollinen tunne. En usko, että tämä olisi onnistunut yhtä hyvin, jos tutkimukseen olisi rekrytoitu nuoria, joilla ei olisi aitoa halua ja mielenkiintoa osallistua tutkimukseen. Varsinkin, kun kyseessä on hermeneuttinen tutkimus, jonka tarkoituksena on saada haastateltavien oma ääni ja mielipiteet kuuluviin ja pyrkiä ymmärtämään niitä mahdollisimman hyvin. Tämän takia ei olisi tarkoituksenmukaista lähteä hakemaan ääntä kuuluviin sellaiselta nuorelta, joka ei syystä tai toisesta koe mielenkiintoa tai halua olla mukana tutkimuksessa.

Tutkimusta tehdessäni pohdin oman roolini vaikutusta kerättyyn aineistoon, tuloksiin ja tutkimuksen luotettavuuteen. Koska kyseessä olivat nuoret urheilijat, pyrin lähestymään heitä haastattelutilanteissa mahdollisimman rennosti ja tuttavallisesti. Haastateltavat tiesivät etukäteen, että tunsimme valmentajan kanssa entuudestaan. Lisäksi ennen ensimmäisiä haastatteluja kävin seuraamassa nuorten harjoituksia ja esittelemässä itseni ja pyrin samalla purkamaan mahdollisia jännitteitä tai latauksia, ja saamaan näin aikaan helposti lähestyttävän ja kevyen ilmapiirin. Pyrin siis tarkoituksellisesti siihen, että en olisi haastateltaville nuorille joku tuntematon ja ”kasvoton” henkilö, joka tulee nyt tekemään tutkimusta, vaan sen sijaan olemaan heille tuttavallinen henkilö, jonka kanssa voi vapaasti ja turvallisesti puhua hieman tabuistakin aiheista, kuten dopingista.

Tällainen lähestymistapa saattaa vaikuttaa omaan lähestymistapaani haastatteluihin, sekä siihen millaisia vastauksia nuoret urheilijat haastatteluissa antavat. Tuttavallisuus ja kevyen humoristinen ote tutustumistilanteissa ennen haastatteluja voidaan nähdä tutkimuksen objektiivisuuden kannalta heikentävinä tekijöinä, sillä minulla muodostui ainakin jonkin tasoinen suhde ja näkemys haastateltaviin urheilijoihin ja oletettavasti myös heillä minuun. Tämä varmasti vaikutti siihen, miten he suhtautuivat minuun haastattelutilanteessa.

Vaikka lähestymistavallani saattaa olla jonkinlainen vaikutus objektiivisuuteen ja sitä kautta tutkimuksen luotettavuuteen, on se silti ollut minulta täysin tietoinen valinta, jonka olen kokenut tutkimuksen tekemiselle tarvittavaksi. Kun puhutaan haastatteluiden tekemisestä ja vuorovaikutuksesta nuorien kanssa, on ensiarvoisen tärkeää saada nuorille kevyt ja paineeton olo, jossa heidän äänensä saadaan luultavasti paremmin kuuluviin, kuin tiukasti säädettyssä tilanteessa. En henkilökohtaisesti usko, että olisin saanut nuorista näin hyvin ääntä kuuluviin ja keskustelua aikaan, jos olisin lähestynyt heitä formaalimmin ja vahvemmassa auktoriteettisessa roolissa. Se minkä metodini mahdollisesti objektiivisuudessa menettää, uskon saaneeni moninkertaisesti takaisin vastausten runsaudessa ja nuorten rentoutuneemman olotilan johdosta rohkeutena puhua mitä mieltä he oikeasti ovat. Tutkimusentekotapani on siis mahdollisesti tietynlainen heikkous, mutta tarkoituksenmukaisuudessaan ja tuloksien saamisen kannalta ehdoton vahvuus.

Haastattelujen tekeminen harjoitusten yhteydessä ja urheiluhallin valikoituminen haastattelupaikaksi olivat myös molemmat tietoisia valintoja. Pääajatuksena oli se, että haastateltavat urheilijat saisivat olla ensinnäkin rauhallisessa ympäristössä, jossa ei ole juurikaan ulkoisia häiriötekijöitä tai esimerkiksi vanhempia ympärillä, joka saattaisi vaikuttaa oleellisesti nuorten antamiin vastauksiin.

Valitsin myös tarkoituksella haastatteluiden tekemisen nuorten harjoitusten jälkeen tutussa treeniympäristössä, joka ensinnäkin luultavasti tukee nuorten rentoutumista haastattelutilanteeseen, mutta myös heidän ajatuksensa on kohdistettu valmiiksi urheilemiseen ja siihen liittyviin asioihin, jolloin on mahdollisesti helpompi jutella ja kertoa mielipiteitä urheilemiseen liittyviin haastattelukysymyksiin. Harjoitusten jälkeen nuoret ovat myös luultavasti sulkeneet ajatuksensa muilta asioilta ja harjoitukseen keskittymisen jälkeen he tulivat haastatteluihin tietyllä tapaa ”pää tyhjänä”, jolla toivoin olevan positiivinen vaikutus haastatteluihin, kun mahdolliset mieltä painavat häiriötekijät eivät niin todennäköisesti ole mielen päällä ja nuoret pystyvät paremmin keskittymään itse haastatteluihin.

Yhden haastateltavan kanssa emme valitettavasti pystyneet sairasteluiden johdosta toteuttamaan haastattelua harjoitusten yhteydessä, mutta tutuksi ympäristöksi valikoitui yliopistorakennus, ja ennen haastattelua keskustelimme lyhyesti urheiluun liittyvistä asioista, joka ei ainakaan vaikuttanut negatiivisesti haastateltavan ajatuksien virittämisestä haastattelukysymyksien aihepiiriin.

Tutkimuksen vahvuudeksi voidaan lukea haastateltavien ikä- ja sukupuolijakauma, jotka edustivat hyvin nuoria suomalaisia yleisurheilijoita. Vastaajien iän vaihdellessa nuoremasta vanhimpaan sallittuun ikä luokkaan, voidaan todeta tutkimuksen saavan tarvittavaa vaihtelua nuorten kehityksestä asioiden käsittelyyn eri ikävaiheissa. Oli myös hyvä, että tutkimukseen osallistui sekä nais- että miespuolisia nuoria urheilijoita, jotta molempien ääni saadaan kuuluviin. Jokainen urheilijoista on myös harrastanut urheilemista kilpatasolla useamman vuoden, ja haastateltavat omasivat laajan harrastamistaustan eri lajeissa, joten heillä oli laaja tietämys sekä kevyemmästä harrasteurheilusta, että tavoitteellisemmasta kilpaurheilusta.

Koska jokainen nuori urheilija oli tutkimuksessa mukana omasta vapaasta tahdostaan, eikä tutkimukseen osallistumisesta seurannut mitään ulkoista palkintoa, on oletettavaa, että haastateltavien motivaatio osallistumiseen oli hyvä. Haastateltavat juttelivat mielellään käsiteltävistä teemoista eivätkä aristelleet puhua dopingteemaankaan liittyvistä asioista, päinvastoin. Tämä ei ole nuoria haastateltaessa aina itsestänselvyys. Hirsijärven ja Hurmeen (2014) mukaan nuoret eivät välttämättä halua, että heidän asioitaan udellaan, ja länsimaaisessa kulttuurissa nuoret etäännyvät aikuisten maailmasta. Tätä taustaa vasten peilaten olen tutkijana todella tyytyväinen siihen, kuinka motivoituneita nuoria haastatteluihin osallistui.

Haastateltavien määrä on sen verran pieni, että yleistyksiä ja pitkälle meneviä johtopäätöksiä ei voida aineiston pohjalta tehdä. Nuoret edustivat myös kaikki samaa seuraa ja ovat samalta alueelta, joten siltäkin pohjalta tutkimuksen tuloksien yleistäminen laajemmin ei ole mahdollista. Vaikka otanta ei olekaan suuri ja kohdistuu tietyn alueen urheileviin nuoriin yhdessä lajissa, on aineisto mielestäni varsin kelvollinen laadulliseen tapaustutkimukseen ja saatu aineisto antaa varmasti suuntaviivoja eteenpäin. Omassa mittakaavassaan aineisto ja sen luotettavuus palvelevatkin tehtävää tarkoituksenmukaisesti ja hyvin.

Tutkimusaineiston ja sen keräämisen vahvuuksia ja heikkouksia pohdittaessa on vielä paikallaan arvioida omaa rooliani ja kokemustani tutkijana. Haastatteluista olin tehnyt elämässäni vain muutaman aikaisemmin kandidaatin vaiheen opinnoissa, joten huomattavaa kokemusta minulla ei siis ennestään ollut. Kohdallani pätee varmaan hyvin perinteinen sanonta ”työ tekijäänsä opettaa”, sillä koin kehittyväni huomattavasti haastatteluiden aikana. Lisäksi jo edellä mainitusti en pysynyt täysin lestissäni tutkijan roolista puhuttaessa, kun valitsin nuorien käsittely- ja lähestymistavaksi rennomman ja tuttavallisemman tyylin. Nämä seikat voidaan toki nähdä tutkimuksen heikkoutena.

Toisaalta ehkä juuri rento ote haastatteluiden tekemiseen ja aikaisempi vähäinen kokemus olivat niitä tekijöitä, joiden avulla haastateltavat ehkä kokivat olona rennoksi haastattelutilanteissa. Kävimme ikään kuin kaverillista keskustelua aiheesta jäykän haastattelun sijasta. Voi olla, että tähän peilaten heikkouteni kokemattomana tutkijana ja haastattelijana olivat myös tämän tutkimuksen kontekstissa vahvuuksia.

Tutkijana pohdin myös omaa objektiivisuuttani aiheeseen liittyen. Olen luonnollisesti valikoinut tutkimusaiheeni sen pohjalta, mikä asia minua kiinnostaa. Urheilun etiikasta, moraalista ja dopingista puhuttaessa minulla on laaja pohjatietämys alla, mutta sen mukana ja vuosia urheilua seuranneena ja harrastaneena, on minulla myös muodostunut omat mielipiteeni tai vähintään hypoteesini joistakin tietyistä asioista.

Haastatteluja tehdessäni pyrin lähestymään tilannetta mahdollisimman objektiivisesti, mutta minua jäi mietityttämään esimerkiksi tarkentavia kysymyksiä tehdessäni ja nuorien vastauksiin reagoiessani onnistuinko olemaan objektiivinen ja välttämään haastattelujen ohjaamisen johonkin suuntaan. Jos esimerkiksi nuoren vastaus johonkin kysymykseen oli hyvin samaistuttava ja lähellä omaa mielipidettä, oli haastavaa vältellä tietynlaista innostumista ja subjektiivisen rohkaisevien kommenttien tai jatkokysymysten tekemistä. Pohdin paljon, kysyisinkö tämän saman kysymyksen, jos olisin esimerkiksi eri mieltä asiasta ja niin edelleen.

Koen kuitenkin, että tällaisten seikkojen tiedostaminen, käsittely ja auki kirjoittaminen osoittaa tietyllä tapaa sen, että olen tutkijana pyrkinyt olemaan niin objektiivinen ja luotettava tutkijan roolissani kuin mahdollista. Nämä asiat nousevat ainakin itselläni väkisinkin esiin, kun aihe on itseä kiinnostava ja tuttu. Ne mahdolliset vaikutukset, jotka juuri minulla tutkijana on ollut tämän tutkimuksen tekemiseen, olen pyrkinyt mahdollisimman hyvin huomiomaan ja minimoimaan. Kokonaisuudessaan uskallan antaa itselleni puhtaat paperit tutkijana käsiteltävästä aiheesta.

7.2 Tutkimuksen etiikka

Tutkimusta tehdessä on tärkeää pohtia sen eettisyyttä ja pyrkiä tunnistamaan mahdollisia eettisiä haasteita, joita oman tutkimuksen tekemiseen saattaa liittyä. Tässä tutkimuksessa tutkimusetiikkaan tulee suhtautua erityisellä tarkkuudella kahdesta syystä. Ensinnäkin tutkimuksen aiheena on doping urheilun moraalisenä kysymyksenä, joka jo itsessään on urheilumaailmassa tietyllä tapaa tulenarka ja tabu aihe. Tutkimuksessa perehdytään urheilun

moraalisiin ja eettisiin asioihin, ja doping osana tätä keskustelua on tietynlainen urheilun kipupiste. Dopingista puhuttaessa on kyse kuitenkin urheilun sääntöjen ja moraalikoodin rikkomisesta. Tästä syystä se on tutkimuseettisesti aihe, jonka käsittelemisessä on noudatettava erityistä valppautta ja tarkkuutta, koska tutkittava aihe koskee eettisyyttä tai laillisuutta (Hirsijärvi & Hurme 2014, 19). Tämän tutkimuksen aihe koskee suoraan tai epäsuoraan molempia aiheita.

Toinen tärkeä tutkimuseettinen huomioitava asia on lasten ja nuorten käyttö tutkimuskohteena. Tässä tutkimuksessa yksi haastateltavista oli 14-vuotias haastatteluhetkenä, joten hänet lasketaan vielä lainsäädännöllisesti lapseksi. Suomessa alle 15-vuotiaita tutkittaessa tarvitaan vanhemman tai huoltajan lupa, sillä lapset kuuluvat suojeltaviin erityisryhmiin, sillä heillä ei katsota olevan välttämättä täyttä ymmärrystä mitä tutkimukseen osallistuminen vaatii (Kuula 2015, 100).

Vaikka tutkimuksen muuta osallistujat ovat yli 15-vuotiaita, ovat he kuitenkin nuoria ja heistäkin osa alle 18-vuotiaita. Näin ollen myös heidän kohdallaan on hyvä noudattaa erityistä eettistä tarkkuutta, koska nuorten oman ajattelun kypsyys ja täten kompetenssi tutkimukseen osallistumiseen saattavat vaihdella suurestikin yksilöiden välillä. Toiset nuoret ovat hyvinkin valmiita ja heidän ajattelunsa on hyvin kompleksista ja pitkälle kehittyneitä jo nuorellakin iällä, kun taas joillakin nuorilla tämä saattaa onnistua vasta täysi-ikäisyyden lähestyessä. Tutkimuksen alle 15-vuotiaalta nuorelta pyydettiin hänen vanhempansa kirjallinen suostumus tutkimukseen osallistumiselle. Pyrin painottamaan kaikille osallistujille tavatessani heidät ryhmänä ennen haastatteluja, että tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista, ja missä tahansa vaiheessa on täysi oikeus päättää, että ei haluakaan osallistua.

Yleisesti pyrin noudattamaan tutkimuksen teossa ja aineistonkeruussa mahdollisimman vahvaa etiikkaa ja suojaamaan haastateltavat parhaalla mahdollisella tavalla. Jokainen henkilö osallistui tutkimukseen anonymisti. Lisäksi pyrin pitämään anonymiteetin vahvana sillä, että tutkimuksessa ei tarkkaan kerrota mistä nuoret ovat kotoisin, tai mitä lajia yleisurheilun lajia he edustavat.

Kaikki haastattelut pyrin hoitamaan luottamuksellisesti ja jokaiselle osallistujalle tarjotaan mahdollisuus tutustua litteroituun aineistoon ja tuloksiin ennen julkaisua, jotta he voivat varmistaa aineiston paikkaansa pitävyyden. Litteroinnissa pyrin pitämään suullisen lausuman juuri siinä muodossa, kun se oli annettu. Koska haastateltavat olivat nuoria, pyrin vielä

haastattelu tilanteissa kertaamaan heidän oikeutensa ja varmistamaan, että he olivat varmasti ymmärtäneet käsiteltävät asiat, eikä mikään ollut jäänyt heille epäselväksi.

Näiden erityishuomioiden lisäksi tutkimuksen teossa on pyritty noudattamaan Jyväskylän yliopiston eettisiä periaatteita ja ohjeita (Jyväskylän yliopisto 2012). Haastatteluaineisto on tallennettuna ja säilytettynä sekä muistitikulla että tietokoneen kovalevyllä.

7.3 Aineiston analyysi

Analysoitava aineisto muodostuu tässä tutkimuksessa tehdyistä haastatteluista, joiden kohteena ovat nuoret urheilijat, jotka edustavat useaa eri ikä luokkaa ja sukupuolta. Koska tutkimuksen tarkoitus on kartoittaa ja ymmärtää nuorten urheilijoiden asenteita, arvoja ja mielipiteitä urheilun harrastamista ja urheilun moraalikysymyksiä, kuten dopingia kohtaan, olen päättänyt analysoida aineistoa useammalla eri tavalla. Tutkittava aihe on niin monisyinen ja abstrakti, että sen hahmottamiseen ja tulkintaan on hyvä käyttää useampaa eri laadullista analyysimenetelmää.

Aineiston analyysin voidaan katsoa lähteneen jo itse haastattelutilanteesta, jossa huomasin jo tekeväni havaintoja haastateltavien vastauksista ja jatkokysymyksiä esittäminen on jo tietynlaista tiedon prosessointia ja käsittelyä. Kunnolla aineiston analyysi alkoi haastatteluja purkaessa ja litteroidessa. Huomasin jo tässä kohtaa hahmottavani tiettyjä yhtäläisyyksiä, toistuvia teemoja ja niin edelleen. Aineisto rakentui samaan aikaan sitä purkaessa. Kun litterointi oli valmis, huomasin, että minulle oli jo muodostunut tietty kuva aineistostani ja selkeä ajatus siitä, kuinka lähden syvempää analyysia toteuttamaan.

Varsinainen analysointi koostui aineiston luokittelusta, narratiivien etsimisestä ja merkitysten tulkitsemisesta. Lähdin luokittelemaan aineistoani tiettyjen ennalta haastatteluissa määrättyjen, sekä vastauksissa toistuvien teemojen pohjalta. Analyysini voin katsoa olevan fuusio useammasta eri analysointitavasta. Käytin analysoinnissa diskurssianalyysiin sisältyvää teemoittelua ja tyypittelyä, sekä tyyppien vertailua ja aineiston yhdistämistä. Lisäksi käytin analysoinnissa hyödynni aineiston ankkurointia teoriaan eli kirjallisuuskatsaukseen, sekä fenomenografiaa, koska kyseessä oli ilmiöiden tarkastelu tietystä nuoren urheilijan

näkökulmasta. (Hirsijärvi & Hurme 2014). Kävin läpi haastateltavien vastauksia ja etsin niistä piirteitä sekä elementtejä, jotka voidaan liittää aiheen aiempaan tutkimukseen.

Käytännössä lähdin ensin etsimään haastatteluiden vastauksista toistuvia teemoja. Etsin nuorten kertomuksista ja vastauksista yhtäläisyyksiä ja erilaisuuksia, joiden pohjalta teemat luotiin. Teemoihin jaon jälkeen kehitin erilaiset luokat näille teemoille. Luokkien luominen mahdollistaa vastausten yhdistelemisen ja vertailun. Vertailin esimerkiksi nuorten liikunnan harrastamisen syitä ja siihen liitettäviä arvoja. Peilaan analysoinnissa aineistosta löytyviä teemoja ja vastausten sisältöä kirjallisuuskatsauksen teoriaan käsiteltävistä aiheista ja ilmiöistä. Lopuksi pyrin tekemään aineiston fenomenografiaa tulkitsemalla nuorten kertomia kokemuksia ja ajatuksia käsiteltävistä ilmiöistä, kuten dopingista.

8 TULOKSET

Haastattelujen ja niiden analysoinnin tuloksensa olen erotellut aineistosta yhdeksän erilaista teemaa, jotka nousevat nuorten urheilijoiden vastauksissa. Tulossion rakenne rakentuu näiden yhdeksän teeman ympärille. Teemat käsittelevät nuorten kokemuksia urheilemisesta ja siihen liittyvistä arvoista, perinteisten arvokertomusten toteutumisesta nykypäivänä, urheilun kasvatuksellisuudesta ja dopingista ilmiönä niin yleisesti kuin urheilijan näkökulmasta, sekä antidopingtyöstä.

Tuloksissa tuodaan esiin nuorten ajatuksia ja kokemuksia liittyen urheiluun ja urheilemiseen. Nuoret avaavat mitä merkityksiä urheileminen tuottaa heille, millaisia asioita he ovat oppineet urheilemisesta ja urheilun seuraamisesta, sekä mitä tunteita doping urheilun moraalikysymyksenä heissä herättää ja mitä eri näkökulmia dopingiin ilmiönä liittyy. Näitä nuorten urheilijoiden tuottamia kuvauksia, ajatuksia ja kokemuksia peilataan kirjallisuuskatsauksen aiempaan tietoon, ja näin pyritään selvittämään muun muassa vastaako nuorten kokemusmaailma urheilun eettisistä ja moraalisisista asioista ja arvoista aiempaa tuotettua tietoa.

Nuorten tuottaman aineiston perusteella voidaan myös nähdä kokonaan uusia tulkintoja ja näkökulmia urheilun arvopohjasta ja eettisistä, sekä moraalisisista ilmiöistä. Kokonaisuudessaan tulokset auttavat ymmärtämään aiempaa laajemmin urheilun arvopohjaa ja moraalisisia kysymyksiä aiemmin hyvin vähän käsitellyistä eli nuorten urheilijoiden näkökulmasta.

8.1 Urheilun arvo elämänsisältönä – ”En tiä mitä elämä ois ilman sitä”

Kun lähdettiin tutkimaan urheilun arvopohjaa nuorten urheilijoiden näkökulmasta, oli luonnollista lähteä hahmottamaan urheilun harrastamisen itseisarvoa, eli mistä syistä nuoret harrastavat urheilemista ja millaisia merkityksiä urheileminen heille luo. Nuoret puhuvat urheilemisen merkityksestä omalle elämälleen hyvin korkeaan sävyyn ja korostavat sen arvoa elämän sisältönä:

Kalle: Mistä syistä sä sanoisit, että sä harrastat urheilua?

Tyttö2: Emmä tiä urheilu on ihan mahtavaa siis. Tota kun on harrastanut urheilua aina niin ei oikeen tiä mitä elämä ois ilman sitä.

Tyttö1: Emmä ny tiiä tää on niin kivaa, enkä mä tiiä mitä muutakaan mä tekisin.

Tyttö4: No se on aina ollu osa elämää ja se on niin elämäkuva.

Poika2: Ihan ykkösjuttu on et mä pidän tästä ihan pirun paljon.

Urheileminen on nuorille siis jo perustavanlaatuinen elämänsisältö, joka on niin olennainen osa päivittäistä arkea, että nuoret urheilijat eivät osaa edes ajatella elämää ilman sitä. Urheilijoiden puhuessa urheilusta elämäkuvana aukeaa urheilun arvo nuoren identiteetissä asti ja siinä, miten he arvottavat elämää yleisemmin urheilun kautta:

Poika2: Siis mä koen et, jos mä en tekis tätä niin mä en pitäis itseäni niin korkeessa arvossa. Et et mä koen et mä saan sen arvon ja merkityksen tätä urheilemisen tekemisen kautta.

Tyttö4: Jos on sellainen kaveri, joka ei urheile niin kyl sen huomaa sit et se arvomaailma on vähän erilainen.

Nuoret urheilevat siis pääosin sen takia, että urheilu on itsessään heille arvokasta ja palkitsevaa toimintaa. Sen lisäksi nuoret kuitenkin liittävät urheilemiseen muitakin syitä, kuten sosiaalisia ja terveydellisiä hyötyjä, jotka osaltaan motivoivat heitä urheilemaan. Nämä hyödyt eivät ole nuorille vain urheiluun sidonnaisia, vaan asioita, jotka tuovat arvoa elämälle myös sen muilla osa-alueilla. Terveydelliset hyödyt tukevat hyvää oloa urheilun harrastamisenkin ulkopuolella ja urheilusta saadut ystävyysuhteet, sekä urheilevan nuoren arvostaminen kaveriporukassa tuovat sosiaalista vaurautta:

Poika2: Kun alotin jalkapallon ja se jalkapallo oli mulle sellanen tuhkimotarina, et se lähti samantien lentoon se homma niin mä koen ehdottomasti, että se nosti ala- ja yläasteella mun statusta ihan älyttömästi.

Tyttö2: Kaikki parhaat kaverit on tullu urheilusta. Ni nyt ei oo kauheesti elämää niiku urheilun ulkopuolella nii sillä tavalla just kaikki kaverit löytyy täältä ja on tosi kivaa, kun on kavereita.

Tyttö1: Tästä saa hirveesti kavereita kaikista kisoista, ja koriksessa varsinkin sitte se joukkuehenki ja tässäkin, vaikka tää on yksilölaj, kun on kuitenkin aika paljon tän reeniryhmän kaa.

Tyttö3: No urheilu on terveellistä ja mä oon aika kilpailuhenkinen, joten no sen kilpailun takia, kun must se on kivaa. Ja kolmanneks treenaamisen jälkeen tulee tosi hyvä fiilis, niin siinä ehkä ne pääsytyt urheilemiselle. Sitten tietenkin, että näkee kavereita.

Jotkut nuorista mainitsivat hieman vahvemmin kaverien ja terveydellisten hyötyjen tai muiden seikkojen tärkeyden omalle urheilun harrastamiselle, mutta kaikki korostivat kuitenkin urheilun itsensä tärkeyttä. Kaverit ja terveydelliset hyödyt ovat ikään kuin todella isoja positiivisia lisiä, joita urheilun harrastaminen on heille tuottanut:

Kalle: Onko sulle tärkeempää saada urheilla ihan tekemisen ilosta vai kavereiden, terveyden tai ulkonäön takia? Tai onko niillä sulle väliä?

Tyttö2: No on sillä väliä, mutta ehkä silti enemmän tekemisen ilosta. Tai silleen kumminkin, kun yksin tekee kaikkia harjoitteita.

Poika2: Mä sanoisin et nää molemmat tekijät on kivoja juttuja tässä urheilussa, mutta ne on aina semmosia sivutuotteita et niiden takia mä en tätä tee

Nuorilla on siis paljon erilaisia syitä ja motiiveita urheilun harrastamiselle, ja toiselle tietyt syyt näyttäytyvät suuremmassa roolissa kuin toiselle, mutta toistuvien ja yleisimpien syy harrastamiselle oli kuitenkin juuri se, että urheilu koettiin itsessään kivaksi ja arvokkaaksi toiminnaksi. Tästä voidaan päätellä, että näille nuorille urheilu olisi itseisarvoista eli itsessään hyvää, sekä alkukantaista ja näin moraalisesti hyvää, kuten Kotkavirta (2012) on sen määritellyt.

8.2 Urheilun arvopohja nuorten silmin – ”On se aina silleen et urheilu on hyvä juttu”

Urheiluun liitettävät arvot ja urheilun koettu arvopohja ovat vakiintuneet melko pitkältä ajalta. ”Terve mieli terveessä ruumiissa” on sanontana tuttu jo antiikin ajoilta, josta lähtien urheilemiseen on liitetty melko vahvasti positiivisia arvoja. Kotkavirran (2004) mukaan urheiluun on perinteisesti liitetty positiivisia arvoja kuten rehtiys, leikki ja puhtaus, mutta millaisia arvoja nuoret liittävät omaan urheilun harrastamiseensa ja urheiluun yleisemmin?

Kalle: Osaisitko sanoa mitä arvoja sä liität sun omaan urheilun harrastamiseen?

Tyttö1: No ainakin se terveys totta kai ja sitte ilo ja sit just semmonen yrittäminen tai silleen, että tekee pitkään. Semmonen ahkeruus.

Tyttö2: No ainakin toi yhteisöllisyys, vaikka yleisurheilu on yksilölaji. Meillä on tää tiimi, niin se yhteisöllisyys tulee vahvasti esille tässä, että porukka tsemppaa kaikissa suorituksissa.

Poika1: No on se voittaminen tietenkin osin se juttu ja se mitä siinä tavoitellaan. Mutta ei se ehkä tärkein juttu oo, että tärkeintä on se et se on kivaa ja tapaa uusia ihmisiä. Ja sit

reilupelihän on mulle tosi tärkeitä, et mä niinku inhoon sellasta, jos joku yrittää huijata tai muuta semmosta.

Tyttö3: No itensä kehittäminen. Ei ehkä voittaminen, mutta mulle on tärkeitä, että voittaa itsensä. Sitten just tietenkä semmoset joku reilupeli ja rehellisyys on semmosia asioita tietenkä.

Näyttäisi, että nuorille ei esimerkiksi leikki suoraan ole urheilemisessa tärkeä koettu arvo, mutta esimerkiksi mainittu ilo ja kivuus, joka urheilemiseen liittyy, on rinnastettavissa harrastamisen leikinomaisuuteen. Selvemmin vastauksista nousee esiin urheilun rehtiys, jonka useampi nuori mainitsi tärkeäksi arvoksi, jonka liittyy urheilemiseensa. Yhteisöllisyys vaikutti myös olevan nuorille sellainen arvo, jota he arvostivat urheilemisessa. Vahvimmat ja toistuvimmat arvot, joita nuoret kuitenkin mainitsivat, liittyivät itse tekemiseen, kuten itsensä kehittämiseen ja haastamiseen, ahkeruuteen, pitkäjänteisyyteen ja kovan työn tekemiseen. Nuoret tuntuvat arvostavan sellaisia asioita, jotka ovat sidoksissa itsestä lähtevään sisäiseen motivaatioon ja oman itsensä eteenpäin viemiseen:

Poika2: Mulle ehkä urheilemisessä sellanen arvo et se omanlainen reiluus siinä et mä koen et jotkut on saanu ehkä paremmat kortit pienestä asti, mutta mä sit oletan aina et tähän urheiluun liittyy sellanen hyvä työmoraali ja työnteko et se on hyvin vahvasti tässä läsnä. Et miten sen sanois tässä oppii tekee töitä. Et sit loppupeleissä mä koen et, vaikka toisilla on paremmat kortit, niin sit se ei korvaa sitä kovaa työtä tässä et se pitää oppii tässä urheilussa. Se on hyvä juttu.

Kalle: Onko sulle joku näistä arvoista ehkä tärkeempi kuin toinen?

Tyttö1: No varmaan just se ihan reenaaminen vaan, ja se et tekee vaa ja se on kivaa ja tykkää siitä.

Nämä arvot, joita nuoret liittävät urheilemiseen kuulostavat pääosin hyvin positiivisilta. Vastauksissa on myös pieniä eroja, kun toinen arvostaa voittamisesta puhuessa enemmän itsensä voittamista ja toinen taas omaa tekemistä suhteessa muihin. Paljon yhtäläisyyksiä löytyy kuitenkin juuri arvostuksesta kovaan työn tekoon ja urheilemisen rehtiyteen. Omaan harrastamiseensa nuoret eivät suoraan osaa liittää mitään negatiivisia arvoja, mutta epäsuorasti omaan tekemiseen on liittynyt myös negatiivisia tuntemuksia esimerkiksi loukkaantumisten tai epäonnistumisen hetkillä:

Kalle: Liitätkö sä sitten omaan urheilemiseen mitään negatiivista arvoa tai fiilistä?

Tyttö4: No tietysti silloin, jos ei mee niin hyvin, jos ei oo kulkenu reenit niin kyl siit tulee semmosta painetta et miks nyt ei mee hyvin.

Tyttö2: No on niinku jotkut vammat ollu niin isoja, että vaikuttais sitten uran ulkopuolellakin. Mutta on niistäkin sitten päästy ja parannettu niin ei niistäkään enää mitään.

Poika1: Välillä joo, mutta ei mitään semmosia jatkuvia. Että niinkun on tullu pieniä aikoja, kun on menny huonosti monta kisaa putkeen tai ei harjottelu oo sujunu tai motivaatio ollu kohillaan. Mutta ei jatkuvasti, että sellasia hetkellisiä murheita.

Esimerkiksi kilpailutilanteissa nuoret ovat kokeneet kilpailun olleen aina omalla kohdallaan ja vastustajien puolelta rehtiä ja positiivisia arvoja noudattavaa. On kuitenkin tilanteita, joissa kilpailutilanteessa on havaittu urheilijan ulkopuolelta toteutuvia negatiivisia arvoja, kuten liiallista kilpailuhenkisyyttä tai voittamisen tahtoa taustajoukkojen puolelta. Nämä arvot eivät kuitenkaan toteudut nuorten kokemusten mukaan heidän omassa tai vastustajan tekemisessä, vaan ovat ulkopuolisten taustajoukkojen, kuten lasten ja nuorten vanhempien tuottamia:

Tyttö1: Kisoissa on aina tosi positiivinen meno ja hyvä henki kaikissa kisoissa ja silleen.

Tyttö3: Ei niinkun omassa urheilussa, mut ehkä on nähny et, vaikka kisoissa toisenlaista tapaa kisata ja urheilla niin sitten siellä ehkä. Että on vaikka ollu jotain pieniä tyttöjä, joiden isät on ollu tosi aggressiivisia ja huutaa niille ja ne pikkutyötöt on saattaneet itkee, jos ei oo tullu enkkää tai isä ei oo ollu tyytyväinen niin ne on ollu aika kamalia.

Urheileminen ja siinä kilpaileminen itsessään ei siis nuorten mukaan nostata juurikaan negatiivisia arvoja, mutta kilpailun liian vakavasti ottaminen tai voiton liiallinen arvostaminen voivat herättää negatiivisia ilmiöitä varsinkin vanhemmissa.

Nuoret liittävät omaan urheilun harrastamiseensa positiivisia arvoja, mutta mielipiteissä näkyy enemmän eroja ja hajontaa, kun siirryttiin juttelemaan laajemmin urheilun arvomaailmasta ja eritoten huippu-urheilusta. Nuoret kokevat, että huippu-urheilussa nousee positiivisten arvojen lisäksi myös paljon negatiivisia arvoja ja ilmiöitä verrattuna heidän omaan urheilemiseensa.

Tyttö1: No ainakin just se mistä tää koko juttukin on ni se doping on ja sitten sitä kautta semmonen huijaaminen. Ja sitten ku on näissä jalkapallossa ja kaikissa muissa semmosta sopimista ja semmosta, että sitte se ei oo oikeen enää oikeeta urheilua.

Tyttö2: Kun pääsee niihin ns. isompiin piireihin niin sit siinä tulee mukaan rahaa ja enemmän semmosta kuuluisuutta ja näkyvyyttä. Kyl se aina tuo huonoja puolia se raha ja näkyvyys ja tämmönen.

Vaikka huippu-urheilusta nousee joidenkin nuorten silmissä herkemmin esiin negatiivisia arvoja, kokee osa nuorista, että huippu-urheilu on arvoiltaan samanlaista heidän oman harrastamisensa kanssa:

Tyttö3: No mun mielestä ne on aika samanlaisia mitä oon nähny.

Poika1: Kyl mä uskon et siel aika samanlaiset arvot on, että tietenkin ehkä vähän korkeammalla se voittaminen, kun ollaan niin korkeella niin sitä tahtoo enemmän. Mut kyl mä veikkaan, että niinkun reilupeli ja semmonen on ihan yhtä tärkeitä, kun omassa tekemisessä.

Tutkimuksen kahdella vanhimmalla nuorella ajatukset huippu-urheilun arvopohjasta olivat selvästi ristiriitaisempia ja monisyisempiä. Heidän näkemyksensä mukaan huippu-urheilussa tilanne ei ole niin yksi selitteinen, vaan arvopohja nähdään pirstaloituneempana, kuin kevyemmässä kilpaurheilussa ja terveysliikunnan harrastamisessa. Toisaalta koetaan, että huippu-urheilussa urheilijat itse ovat liikkeellä samoista perussyistä ja arvoista, kun urheilijat yleensäkin, mutta ulkopuolisten tahojen mukaan tulo näyttäisi olevan nuorten mielessä kriittinen tekijä arvopohjan pirstaloitumisessa:

Poika2: Mä luulen et se (raha) ei oo kenellekkään alun perin ollu se juttu, mutta sitten kun sä pääset sinne tietylle tasolle ja tulee elämän realiteetit vastaan et rahaa pitää saada niin ehkä sitten totta kai siitä saatta tulla sellanen ikävämpi puoli, että se on tehtävä sillä tavalla rahan takia. Mutta mä en usko, että se alun perin on kenellekkään ollut se motiivi

Kalle: Jos puhutaan ulkopuolisista motivaattoreista, niin tuoko se raha sun mielestä hyviä tai huonoja puolia urheiluun?

Poika2: Varmasti molempia. Mä silti koen, että enemmän ehkä jopa negatiivisia.

Tyttö4: No sillai ne voi olla positiivisia, jos miettii urheilijan taloudellista tilannetta niin ne voi olla tosi positiivisia, mutta sitten jos se urheilu perustuu niihin niin sitten ite se tarkoitus ja semmonen perus urheilun tarkoitus musta vähän katoosiin. Niinku kaikkien sponsorointien taakse.

Urheilun peruseetos ja arvopohja ovat siis nuorten kokemuksen mukaan huippu-urheilijoiden tekemisen taustalla, mutta erityisesti rahan mukaantulo pirstoo arvopohjaa. Toisaalta nähdään rahan tuomat mahdollisuudet ja hyödyt nimenomaan urheilulla itsensä elättämisen eli toisin sanoen ammattilaisuuden kannalta. Toisaalta taas juuri raha ja sen tuoma ammattimaisuus koetaan syyksi urheilun peruseetoksen jäämiselle taka-alalle. Nämä näkemykset peilautuvat vahvasti Ilmasen (2012) ja Kotkavirran (2004) luomiin käsityksiin siitä, että urheilun arvo- ja

moraaliperusta ovat jakautuneet ikään kuin kahtia uuteen ja vanhaan etiikkaan ammatti- ja amatööriurheilun välillä. Näiden käsitysten mukaan ammattilaisuus ja ulkoisten intressien mukaan tulo, josta nuoretkin puhuvat sponsorien muodossa, tekevät miltei mahdottomaksi urheilun perinteisen arvopohjan eli leikin, puhtauden ja rehtyden toteutumisen huippu-urheilussa.

Huomioitavaa on kuitenkin se, että nuoret ovat kokonaisuudessaan näkemyksineen melko positiivisia huippu-urheilunkin arvopohjaa kohtaan. Negatiivisia arvoja nousi enemmän esiin kuin omasta urheilemisesta, mutta samalla nähtiin ja koettiin samojen arvojen, kuten itsensä kehittämisen ja yhteisöllisyyden toteutumista myös huippu-urheilussa. Nuoret tuntuvat uskovan vahvasti siihen, että yksittäisen urheilijan perustekemisen taustalla toimintaa ohjaavat kuitenkin samat arvot kuin heillä itselläänkin, vaikka ammattimaistuminen ja taloudellinen paine tuovatkin mukaan myös muita arvoja.

8.3 Urheilun hyvä kertomus – historiaa vai konkretiaa?

Nuorille urheilijoille oma urheilun harrastaminen vaikuttaa tuottavan lähes pelkästään positiivisia arvoja ja mielle yhtymiä. Nuoret pitävät urheilemista palkitsevana, kivana ja yhteisöllisenä. Heidän puheestaan voi helposti saada kuvan, että urheilu nykypäivänäkin vastaa monia arvoja ja ihanteita, jotka siihen on perinteisesti liitetty. Onko urheilu kuitenkin edelleen nykypäivänä itsessään korkea moraalista toimintaa, johon Kotkavirta (2004) on viitannut niin sanottuna perinteisenä urheilun hyvänä kertomuksena? Nuorten mielestä tämä kertomus säilynyt edelleen voimassa, vaikka viime aikoina onkin puhuttu sen unohtumisesta ja haalistumisesta. Kysymys ei ole siis vain siitä, että nuoret liittäisivät urheilemiseen positiivisia arvoja, vaan urheilun harrastamisen ja toteuttamisen nähdään itsessään luovan moraalista hyvää eli tuottavan urheilun hyvää kertomusta:

Kalle: Mulla on tämmönen ikään kuin väittäjä, että urheilu on perinteisesti nähty hyveellisenä toimintana, joka tukee rehellistä elämäntapaa. Niin koetko, että tämmönen väittäjä pitää edelleen nykypäivänä paikkansa?

Poika2: Kyllä mä ehdottomasti näen näin. Totta kai siinä on se mitä tässä on paljon puhuttu, että onko kilpaurheilija vai harrasteurheilija, mutta kyl mä koen silti et tää on ehdottomasti totta.

Tyttö4: Kyl mä veikkaan et se suurimmalla osalla pitää ja mulla itellä se pitää kyl paikkansa.

Täysin puhtaana ei urheilun hyvän kertomuksenkaan sädekehä pysy, sillä vaikka nuoret kokevat monelta osin sen määrittelystä kehitetyn väitteen pitävän paikkansa heidän omalla kohdallaan ja lähipiirissään, herättää se huippu-urheilusta puhuttaessa ja kilpatason noustessa epäilyksiä:

Tyttö2: No kyl se mun mielestä niiku pitää. Et siel isommas mittakaavassa, kun tulee mukaa nää doping ja tämmöset nii siellä se ehkä ei ihan pidä. Et ei ehkä ihan semmosta.

Tyttö3: No se riippuu tosi paljon ihmisestä ja tosi paljon urheilusta ainakin mun mielestä. Että ite mä koen sen todeks, mut jos on ihminen, joka haluaa voittaa tavalla millä hyvänsä niin kyllähän se voi sitten niinkun epärehellisyyttä tukea. Ja sitten varsinkin joku kilpaurheilu niin ei se sovi kaikille et sit joillekin se voi tehdä niinkun paha.

Kalle: Kyllä, no osaisitko sitten nimetä mitään esimerkkejä tai onko esimerkiksi lajien välillä mitään eroa? Tai tämmösten urheilun tasojen välillä?

Tyttö3: No ehkä just kilpatasolla saattaa olla tai voisin olettaa, että se vois tehdä enemmän paha niinkun ihmisen hyvinvoinnille ja rehellisyydelle. Mut sit just en mä usko et mikään hyötyliikunta tai arkiliikunta, joka ylläpitää hyvää toimintakykyä, niin uskon et se on ihan positiivista. Ja sitte kun on joitain lajeja, jotka on semmosia joissa halutaan aggressiivisesti saada niitä uusia tuloksia niin ehkä niissä se ei päde.

Urheilun hyvä kertomus on siis nuorten silmissä pääosin voimissaan, mutta sen toteutumiseen liittyy ongelmia kilpailullisuuden kasvaessa. Tämä on kuitenkin hieman ristiriidassa urheilun perusajatuksen kanssa, jossa kilvoittelu ja terve kilpailu nähdään tiukasti osana urheilua. Haastateltava nuori itsekin totesi tuloksellisuuden ja sillä kilpailemisen olevan urheilun perusajatus, mutta toisaalta hän liitti juuri aggressiivisten tulosten hakemisen syyksi sille, että urheilun hyvä kertomus ei välttämättä toteudu. Urheilu olisi siis osin itse ristiriidassa siihen liitetyn moraalikertomuksen kanssa. Merkitsevää vaikuttaakin olevan se, millä tasolla ja kuinka kovaa urheilussa kilpaillaan. Nuoret kokevat siis urheilun itselleen ja itsessään moraalisesti hyvänä toimintana, mutta osin vain tiettyyn rajaan asti. Tämä osaltaan toistaa kaavaa siitä, että urheilun arvo- ja moraaliperusta olisivat jollain tavalla jakautuneet. Tämä ei kuitenkaan ole nuorten silmissä vain urheilulle tyypillinen ilmiö ja tapahtuessaankin nuoret uskovat, että kuvailtu kahtiajako on arvioitua pienempi:

Poika2: Totta kai siinä on nähtävissä se, että kilpaurheilussa siinä välissä on semmonen kuilu, mutta kyl mä silti jaksan uskoa, että ihan elämän jokasella osa-alueella urheilukin pois lukien niin huipulle mentäessä siellä käytetään niitä porsaanreikiä, kun

kilpailullisuus kasvaa, ehdottomasti. Mutta kyl mä silti uskon, että vaikka siinä varmasti kiulu onkin niin mä en usko et se kovin iso on.

Nuorten vastauksissa on sen verran eroja, että on selvää, ettei ainakaan suoraa tulkintaa voida tehdä siitä, toteutuuko urheilun hyvä kertomus nykypäivänä. Pääosin urheilu nähdään moraalisesti hyvänä toimintana, mutta urheilun perusajatukseen liittyvä kilpailu on nuorten mielestä osittain pitkälle vietyä sidoksissa moraalisiin haasteisiin. Nuorten vastauksista näkyy urheilijan ja yksilön oman vastuun ja tekojen painottaminen urheilun moraalisuutta punnittaessa.

Tyttö1: No kyl se pitää edelleen paikkansa, jos niin niinkun tekee. Tai kyllä suurin osa tekee silleen ni on se suurimmaks osaks totta.

Urheilun moraalisuus olisi näin ollen yksilön omalla vastuulla. Urheilusta voi saada todella moraalisesti hyvää toimintaa, jos sen niin itselleen tekee. Vaikka urheilu koettaisiinkin itsessään moraalisesti hyväksi toiminnaksi, voi siitäkin saada epämoraalista tai ongelmallista, jos yksilö itse päättää olla noudattamatta toiminnassaan hyviä moraalisia käytäntöjä.

8.4 Urheilun kasvatuksellisuus – ”Urheilu on opettanu mulle ihan kaiken”

Nuorille urheilu ei ole pelkästään kehon harjoittamista, kaverien tapaamista ja kilpailua. Urheilemiseen liittyy myös kasvatuksellisuus. Urheilussa opitaan lajinomaisten taitojen lisäksi paljon muuta, kuten sosiaalisia taitoja, eettistä ja moraalista ajattelua, itsehillintää, kurinalaisuutta ja kovaa työn tekoa. Urheilua on perinteisesti pidetty hyvin kasvatuksellisena toimintana, mutta myös nykypäivänä harrastaminen ja kilpaileminen opettavat nuoria. Urheilu on kurinalaista toimintaa, jossa tekemiseen liittyy tiettyjä sääntöjä ja normeja, kuten muuhunkin toimintaan elämässä. Nuoret eivät pelkästään omaksu näitä sääntöjä ja opi asioita urheilemisesta, vaan myös selkeästi arvostavat näitä asioita, ja urheilun kasvatuksellisuus koetaan itselle arvokkaaksi ja mielekkääksi:

Kalle: Millasia asioita sä ite koet, että urheilun harrastaminen on opettanut sulle? Vai onko opettanut mitään?

Tyttö2: No se on opettanut ihan kaiken. Niinku opettanut et pitää tehdä töitä sen eteen mitä haluaa ja sit jos saavuttaa, vaikka jotain nii pitää olla just nöyrä. Sit sen tiettenkin

et arvostaa terveyttä ihan erilailla, kun siitä näkökulmasta et urheilua harrastais vaan ilman kilpailua. Nii oppii arvostaa terveyttä tosi paljon, kun niitä vammojakin tulee. Ja just semmonen joku periksiantamattomuus. Et niinku mä oisin varmaan ihan erilainen ihminen, jos mä en harrastais urheilua.

Poika2: Mulle opettanut? No ehdottomasti pienestä asti se työmoraali.

Tyttö3: On se opettanut musta. Et tossa vähän aikaa just sitten mä mietin et varsinkin kilpaurheilu on opettanut semmosta, et kun on jotain tavoitteita niin sitten opettaa sen, että ne saavuttaa, kun tekee kovaa töitä. Ja se on tosi palkitsevaa.

Huomionarvoista ja positiivista on, että nuoret kokevat saavansa urheilusta opituista asioista hyötyä paljon myös elämän muilla osa-alueilla. Urheilemisen koetaan palvelevan ja tukevan menestymistä yleisesti. Erityisesti nuoret nostavat esiin sosiaalisten taitojen merkityksen ja urheilusta opitun kurinalaisuuden ja tavoitteiden saavuttamisen, josta koetaan olevan paljon hyötyä niin koulussa kuin myöhemmin työelämässäkin:

Tyttö2: No ainakin koulussa ollut hyötyä siitä, että ei anna niinku periks. Ja sit just varmaan se, että kun on urheilun kautta tutustunut ihmisiin ja niistä on tullu sulle läheisiä niin sit varmaan se, että mäkin olin tosi ujo ennenkö aloin harrastaa urheilua sit nyt on jo paljon avoimempi, ja pystyy tekee uusia kavereita paljon helpommin.

Poika1: Oikeastaan sanoisin, että koulussa tai myöhemmin työelämässä tai kaveripiirissä, tai niinku ihmissuhteissa niin sanoisin, että se o niinku opettanu mulle aika paljon.

Urheilemisen opettamalla asioilla on ollut joillekin nuorille jo todella merkittävä vaikutus tulevaa työuraa ja loppuelämää ajatellen. Esimerkiksi pääsykokeissa urheilun opettamat asiat on koettu, jopa ratkaisevaksi tekijäksi unelmien opiskelupaikan ja työuran saavuttamiseksi:

Poika2: Mä sanoisin, että urheilun kautta mä oon oppinut tosi paljon ihan rehellistä itseluottamusta. Meille opetettiin yllättävän paljon mentaalivalmennusta ja miten sitä käytettiin ihan käytännössä pelikentällä niin näitä taitoja mä oon oppinut pirun hyvin käyttää. Iso asia mikä tulee mieleen, niin on esimerkiks pääsykokeet ihan niinku tosi kovassa stressitilanteessa, jossa panoksena käytännössä loppu ura. Niin pystyy semmosissa tilanteissa suorittaa tosi itsevarmasti, niin se on semmonen, että sanoisin urheilun olleen mulle ihan avaintekijä esimerkiks itseluottamuksen kannalta.

Nuoret eivät opi pelkästään urheilemisesta, vaan myös urheilun seuraaminen ja esimerkiksi urheilulliset esikuvat koetaan opettavaisiksi ja tärkeiksi. Esikuvilta nuoret hakevat sekä mallia

omaan tekemiseen urheilussa että myös kentän ulkopuolella. Isot urheilutähdet ovat monelle urheilijalle roolimalleja siitä miten omiin tavoitteisiin päästään ja millä tavalla käyttäytyään esimerkiksi kilpailutilanteessa.

Kalle: Entäs sitten urheilun seuraamisen näkökulmasta niin onko se opettanut sulle jotain, tai onko ollu jotain roolimalleja huippu-urheilun puolelta?

Tyttö1: No kyllähän niitä ainakin silleen ihailee. Tai ne on semmosia esikuvii, että kun on jotain hyvii niitä sitte kattoo ja halua olla samanlainen.

Poika1: No ei nyt erityisemmin mitään tiettyä henkilöä pysty nimeämään, mut just jotain reilua peliä ja niinkun jos loukkaantumistilanteessa joku auttaa. Että esim. jääkiekossa, jos joku lyö vaikka pään pahasti niin sitten vastustajajoukkue menee yleensä auttaa ja näin.

Vaikka esikuvat ovat monelle nuorelle urheilijalle tärkeitä, on heille silti tärkeää pyrkiä tekemään asioita itselleen uskollisesti. Liiallinen esimerkin seuraaminen tai toisen urheilijan ihannointi nähdään mahdollisesti myös haitallisena, koska idoliin ihannointi saattaa vääristää kuvaa urheilemisesta tai ajaa nuoret tekemään asioita tavalla, joka ei sovi heille itselleen.

Tyttö4: Urheilu voi opettaa, mutta jos kattoo vaikka urheilukisaa niin siinä näkee vaan sen huipun ja se saattaa tuoda maallikolle sen kuvan, että urheilu on vaan sitä, niin se on musta vähän rajallinen. Et siinä ei ehkä nähdä mitä siellä kaiken huipun taustalla on ja mitä siellä taustalla tehdään.

Kalle: Miten sä koet millanen painoarvo, vaikka huippu-urheilijalla on roolimallina nuoremmille urheilijoille? Onko sulla ollu vaikka sellasta esikuvaa?

Tyttö4: On mul kyl ollu melkeen urheilun ja elämän joka vaiheessa joku semmonen esikuva ja koen et se on ollu tärkeetä et on ollu periaatteessa, joku semmonen esimerkki tai malli et miten halua tehdä asioita ja mihin halua päästä. Kun ei vaan unohda, ettei pysty olee toinen ja tuleen siks ihmiseks, vaan keskittyy siihen omaan tekemiseen.

Kalle: Luuletko, että se voi olla jollekin urheilijalle haastavaa tai ongelmallista et ootko nähny tämmöstä ilmiöö, että nuoret koittais tavoitella jotain tiettyä esikuvan mallia?

Tyttö4: No oon kyllä huomannut. Mutta mul se ei oo ollu ikinä semmonen et tekee kyllä omilla ehdoilla. Mutta kyllä sitä näkee ja sit on tullu ongelmia sen kautta.

Urheilu näyttäytyy nuorille monella tapaa kasvatuksellisena toimintana, joka opettaa hyödyllisiä taitoja myös urheilun ulkopuoliseen elämään. Tästä huolimatta moni nuorista kokee, että itse urheilun omasta etiikasta ja moraalista ei omassa urheiluympäristössä juuri puhuta tai opeteta. Urheilussa etiikka ja moraalit ovat varsinkin jälkimodernina aikana hyvin tiiviisti läsnä, mutta tästä huolimatta urheiluympäristössä ei nuorten mukaan asiaan kiinnitetä juuri huomiota, tai siihen ei ole merkittävästi koulutusta.

Kalle: Keskusteletteko te tämmösistä asioista esimerkiksi valmentajan tai sun seurakavereiden kanssa? Puhutteko te ikinä urheilun moraalista asioista tai käyttekö semmosia läpi?

Tyttö1: No ei olla ainakaan valmentajan kanssa käyty. No ei kyllä ihan hirveesti olla käyty.

Tyttö3: Ei olla itseasiassa. Tai olla ainakaan puhuttu seuran kanssa tai joukkueen kanssa tai kavereidenkaan kanssa. Et sitten on vaan luultavasti ollut oletus et kaikki tietä mitä on rehtipeli ja näin.

Urheilun moraalikoodi vaikuttaisi olevan nuorten mielestä tietyllä itsestään selvyys esimerkiksi sen suhteen, että ollaan reiluja vastustajia kohtaan ja tiedostetaan huijaamisen sotivan urheilun ajatusta vastaan. Siitä huolimatta asiasta näytettäisiin puhuvan ja keskustelevan melko vähän. Tämä siitäkkin huolimatta, että nuorten itsensä mielestä asioista puhuminen koettaisiin tärkeäksi. Etiikan ja moraalin kytkeytymisestä urheiluun kertoo se, että nuoret kuitenkin kokevat esimerkiksi eettisten ja moraalisten ongelmien läsnäolon omassa lajissaan ja odottaisivat, että asioista keskusteltaisiin:

Kalle: Kokisitko, että se ois tärkeää puhua niistä asioista, että ois hyvä, jos niistä puhuttais enemmän.

Tyttö4: Kyl mä kokisin et se ois hyvä et yleensä se mitä muut ajattelee, ja mitä valmentaja ajattelee nii ois tärkeä puhua niistä.

Poika2: Ei kyllä varsinaisesti oo tullu mitään. Tietysti mä sanoisin ehkä, että yleisurheilussa tää tämmönen dopingasia on paljon enemmän läsnä, kun esimerkiksi joukkueurheilussa. Niin mulla kun ei oo vielä hirveen pitkää kokemusta yleisurheilupiireissä, mutta jos oisin ollu pidempään niin oisin kyllä odottanut, että sit ois tullut.

Nuoret eivät siis koe saaneensa juurikaan eettistä tai moraalista kasvatusta valmentajaltaan tai seuraltaan, vaikka ovat asiasta joko kiinnostuneita tai vähintään avoimia kuulemaan enemmän.

Yksi haastateltavista kuitenkin on jo kuullut, että asiaan olisi tulossa muutosta. Nuorten kiinnostuksesta asiaan kertoo se, että mahdollinen muutos otettaisiin mieluusti vastaan:

Tyttö2: No siis tähän asti ei oo tullu opetusta, mutta nyt meidän seuran järjestämässä sillee et joka vuosi tule sellanen SUEKin koulutus ja toivotaan et kaikki kävis ainakin kerran niissä. Et ne on niinku nyt tulossa, mut tähän asti ei oo oikeen tullu.

Kalle: Koeksä, että nyt kun tämmönen tulee, niin onkos se hyvä asia ja meinaatko mennä?

Tyttö2: Joo kyl mä meinaan mennä et tosi hieno asia et panostetaan tähänkin puoleen tästä urheilusta. Ja kaikkien pitäis tietää noista asioista ja pohtia niitä itse.

Etiikka ja moraalit kytkeytyvät siis nuorten mielestä oleellisesti urheiluun, mutta asioista ei siitä huolimatta nykyisellään keskustella tarpeeksi. Nuorten vastauksista välittyy, että he keskustelisivat asioista mielellään enemmän. Vaikka keskustelussa nousi esiin juuri mahdollisuus kuulla asioista jatkossa ehkä enemmän seuran, liiton ja SUEKin kautta, eivät nämä vaikutuskanavat ole nuorten mielestä oleellisimpia ja tärkeimpiä tietoisuuden lisäämiseksi. Nuorten mielestä kyseiset organisaatiot näyttävät liian etäisinä ja asioiden käsittely olisi merkityksellisempää oman lähipiirin kanssa. Enemmistö haastateltavista korosti valmentajan roolia eettisistä ja moraalisisista asioista puhuttaessa. Valmentajan mielipiteellä ja sanalla on nuorille selvästi eniten painoarvoa ja nuoret sanovat myös, että juuri valmentaja olisi luultavasti se henkilö, jota he nuorina urheilijoina luultavimmin kuuntelisivat.

Kalle: Mites sä luulet, että jos sä kävisit tänään tämmösiä keskusteluja kaikkien kanssa niin kuka ois se, joka eniten vaikuttaa suhun?

Poika1: No tällä hetkellä varmaan eniten valmentaja.

Tyttö4: No se varmaan vähän riippuu urheilijasta, mutta kyllä omalta kohalta sanoisin kyllä et valmentajaa kuuntelisin.

Kalle: Pitäiskö semmosta olla enemmän ja onko semmonen hyvä tapa informoida ja vaikuttaa urheilijoiden ajatuksiin, että pitäiskö seuralta tai liitolta olla jotain tämmösiä tilaisuuksia, leirejä tai koulutuksia?

Poika2: No periaatteessa joo, mutta musta se on silti loppupeleissä enemmän valmentajan vastuulla. Valmentajan ja vanhempien. Et tommoset isot seuratason kamppanjat niin mä en ite usko, että niillä on kovin isoo vaikutusta. Ne on niin kaukasia hahmoja nuorelle, että mä en näe sitä erityisen tärkeenä.

Kalle: Et nuorelle se on tärkeätä et se tulee omasta lähipiiristä?

Poika2: Joo kyllä.

Urheilun kasvatuksellisella puolella on siis kehitettävää ja erityisesti juuri eettisissä ja moraalisisissa asioissa nuoret kokevat valmentajan ja urheilijan lähipiirin merkityksen korostuvan. Nuori urheilija on monesti elämänvaiheessaan siinä tilassa, että tietyt auktoriteetit aiheuttavat mahdollisia vastareaktioita. Valmentajaan suhde kuitenkin perustuu lähtökohtaisesti vapaaehtoisuuteen, ja tämä tekee valmentajasta herkissä eettisissä ja moraalisisissa asioissa ehkä helpommin lähestyttävän. Valmentajan merkityksen lisäksi nuoret nostavat esiin myös ammatti- ja huippu-urheilijoiden roolin nuorten kasvattajina ja esimerkkeinä. Varsinkin nykypäivänä moni nuori seuraa omaa esikuvaansa muun muassa sosiaalisen median kanavien kautta, jolloin huippu-urheilijan oman sana merkitys ja vaikutus mahdollisuudet nuorten ajatuksiin kasvavat.

Kalle: Jos ajattelet nuoren urheilijan näkökulmasta niin miten sä ajattelet, kuka pystyy parhaiten vaikuttamaan nuorten urheilijoiden asenteisiin, arvoihin ja ajatusmaailmaan?

Tyttö3: No mä uskon et eniten just sit valmentajat ja joillekin ne omat esikuvat, ne vanhemmat urheilijat, niin ne kertoo omat mielipiteet niistä asioista niin se ois ainakin semmonen hyvä esimerkki sitten.

Poika1: No en osaa asettaa ketään toisen yläpuolelle. Musta se on yhtä paljon valmentajan tai vanhempien tai seuran kavereiden väylä. No ehkä, jos joku huippu-urheilija kertois niistä niin sen ottais niinku tärkeempänä, kun harvemmin puhuu heidän kanssa niin se jäis sitten paremmin mieleen jotenkin.

Urheilun kasvatuksellisuus siis toteutuu nuorten mielissä, mutta siinä nähdään myös puutteita, kun keskustelu siirtyy eettisiin ja moraalisiin asioihin. Positiivista on, että nuoret vaikuttavat olevan näistä asioista kiinnostuneita ja kokevat ne tärkeiksi, kunhan asiat vain tulevat oikeaa kanavaa pitkin.

8.5 Doping moraalisenä ilmiönä nuorten silmin – ”Kaikki on sillee et onpa pelleilyä”

Nuoret ovat kiinnostuneita urheilun moraalisisista ja eettisistä asioista, mikä luo hyvän pohjan keskustelulle dopingista urheilun moraalisenä kysymyksenä. Vaikka aihe on edelleen tietyllä tapaa urheilupiireissä arka ja tabu, puhuivat nuoret ilmiöstä haastattelutilanteessa todella avoimesti ja vaivattomasti. Nuoret tuovat vastauksissaan selvästi esiin mielipiteensä ja ajatuksensa dopingista moraalisenä ilmiönä, eivätkä arkaile sanoessaan tiettyjä mielipiteitään

todella suoraan. Tämä siitäkkin huolimatta, että dopingista puhuminen nostatti osalla haastateltavista hieman tunnereaktioitakin pintaan.

Keskusteltaessa asiasta tulee heti selväksi, että nuorilla on selkeät mielipiteet dopingiin liittyen. Kysyttäessä heidän mielipidettään dopingin käytöstä leimaa vastauksia vahva negatiivisuus kiellettyjä aineita kohtaan. Dopingin käyttö koetaan heti epärehelliseksi toiminnaksi, ja vastauksista erottuu heti viitteitä siitä, että doping on moraalisenä kysymyksenä hyvin monimutkainen aihe:

Tyttö4: No sen on jotenkin epäreilua ja semmosta, että on miettiny et kuinka suurissa määrin sitä on olemassa vai sanotaanko vaan, jos joku on hyvä, että se on dopingista. Et se on jotenkin niinku epäreilua ja tosi ristiriitasta, että kuinka paljon sitä on urheilussa.

Poika1: No ei se sinänsä niin paljon vihaa tai ärsytystä aiheuta, mutta sit jos sitä alkaa enemmän mieltii niin kyllähän se semmosta epärehellistä ja muuta semmosta on, että en ainakaan kannata yhtään. Et se on niinkun ainaki ihan satavarma. Mutta jos sitä enemmän mieltii niin kyllähän se ärsyttää sillon.

Erityisesti esiin nousevat mielipiteet siitä, että doping on toimintana urheilun perusajatuksen vastaista ja vääristää urheilua. Dopingista puhutaan asiana, joka alentaa nuorten mielestä urheilun arvoa eli vie siitä pois jotakin sellaista oleellista ja perustavanlaatuista, joka siihen kuuluu. Negatiiviseksi koetaan se, että doping vie arvostuksen ja kunnian pois niiltä urheilijoilta, jotka sitä eivät käytä eli niiltä, jotka tavoittelevat perinteisiä urheilun ihanteita. Tämän seurauksena doping aiheuttaa itseänsä toteuttavan kierteen, joka alentaa koko urheilun arvostusta, sekä lisää epärehellisyyttä entisestään. Dopingin käyttö ikään kuin palkitsee käyttäjänsä ja rankaisee niitä, jotka sitä eivät käytä ja painostaa nuorten mielestä puhtaitakin urheilijoita käyttämään. Doping luo siis ongelman ongelman sisään, ja tietynlaisen doping paradoksin urheiluun:

Tyttö2: Mä oon niiku ihan sitä vastaan. Et mä en niinku kauheasti ymmärrä sitä miks joku haluis niinkun käyttää sitä, kun se sillai pilaa kokonaan sen urheilun idean et pärjättäis niinkun niillä omilla ja työstetyillä ominaisuuksilla ja sit se urheilun rehellisyys menee niinkun kokonaan pilalle siinä.

Tyttö4: Jos ihmiset ajattelee, että on vaikka MM-kisat ja ajatellaan et voittaja douppaa niin kyllähän se alentaa sitä arvoa ja urheilija ei saa sitä oikeeta arvostusta sille työlleen ja sit siel on joku, joka on käyttänyt ja vaikka voittaa ja joku, joka ei käytä ja tulee vaikka viidenneks, niin

Tyttö3: Mun mielestä siinä ei oo mitään järkeä et se lyhentää urheilijan elinikää eikä oo mitenkään terveellistä ja asettaa niille urheilijoille, jotka treenaa oikeesti puhtaasti ja reilusti nii se vie niiltä kaiken kunnian pois ja aiheuttaa niille epäluonnollisia paineita ja tavoitteita, joita ne ei pysty mitenkään saavuttamaan muuta kun käyttämällä sitten sitä dopingia. Joka on sitten semmonen loppumaton kierre.

Vastaukset heijastavat sitä urheilun perinteistä arvopohjaa, jonka mukaan urheilu on toimintana rehellistä ja hyveellistä. Dopingin tuodessa urheilulle leiman, jonka takia urheilussa nähdään yleisön silmissä epärehellisyyttä, koetaan urheilun oman arvon laskevan. Doping ei laske urheilun arvostusta pelkästään yleisön silmissä, vaan myös nuoret itse tuomitsevat dopingin käyttäjiä ja heidän uskottavuutensa urheilijana kärsii kielletyistä menetelmistä.

Kalle: Jos joku huippu-urheilija kärehtää niin millanen filis sulle siitä tulee? Vaikuttaako se siihen, miten sä näät sen urheilijan?

Tyttö2: Joo kyl se vaikuttaa et niinku kyl se arvostus lähtee siitä samantien semmosta urheilijaa kohtaan, joka kärehtää. Et kun s teet sen valinnan, että sä käytät dopingia niin sit ku sä kärehdät niin aika monen arvostus siinä menee.

Vaikka doping koetaan kilpailullisista syistä johtuen urheilun arvopohjaa heikentävänä toimintana, saa se yhdeltä haastateltavalta myös tietynlaista ymmärrystä lääketieteen näkökulmasta ja isommasta kuvasta katsottuna silloin, kun ei puhuta huippu-urheilusta.

Poika2: Mulla on yllättävän paljon tietämystä asiasta niinkun oman alani puolesta ja mä sanoisin, että totta kai jos puhtaan et halutaan olla kilpailevia muita vastaan, niin totta kai se on ehdottoman väärin, että on tollainen kilpailullinen etu. Et siinä mielessä ehdottoman väärin. Mut sit jos se pystyttäis toteuttamaan järkevällä tasolla ihmisille, jotka eivät tule ikinä kilpailemaan keskenään niin en mä nää sitä maailman pahimpana asiana ainakaan, jos se ois hyvin valvottua. Tai et sitä tapahtuu tällä hetkellä piireissä, jotka eivät kilpaile mut sitä käytetään ei valvotusti, joka aiheuttaa terveysongelmia niin, jos se ois valvottua niin se vois olla jossain määrin ihan ok asia ja näissä piireissä terveyttä edistäväkin tekijä.

Tämän vastauksen taustalla on nuoren ymmärrys dopingin ongelmasta laajemmin kilpaurheilun ulkopuolella, jossa dopingin käytön vakavuus liittyy erityisesti siihen, että kuntodopingin käyttäjillä ei ole riittävästi tietämystä aineiden vaikutuksista ja käyttömääristä. Tällöin lääketieteellisesti saattaisi olla tietyllä tapaa perusteltua, että valvotuissa olosuhteissa käyttö sallittaisiin. Alénin ja Heikkisen (1982) mukaan doping on kuitenkin todettu myös lääketieteen piirissä eettisesti kestävämmäksi toiminnaksi. Kuitenkin Salasuon ja Piispan (2012a)

tutkimuksesta selviää, että dopingin käyttö on hyvin yleistä kilpa- ja huippu-urheilun ulkopuolella, joten tästä laajasta näkökulmasta ajatellen on relevanttia pohtia, olisiko dopingin käyttö valvotusti ja hallitusti tietyissä piireissä vähemmän vahingollista, kuin käyttäminen salaa, mutta ilman tietoa siitä mitä vaikutuksia käytöllä on. Tämä haastateltavan huomio on siksi erittäin tärkeä tiedostaa ja kuvaa hyvin dopingin monitahoisuutta ilmiönä, jossa asiat eivät aina näyttäydy mustavalkoisena.

8.6 Dopingin käytön koetut syyt ja motiivit – ”Väärinhän se on, mutta kyllä sen silleen ymmärtää”

Dopingin käytön moraaliset ongelmat ja niiden syvyys tulevat esille keskusteltaessa nuorten kanssa käytön mahdollisista syistä ja urheilijan roolista dopingin käyttäjänä. Vaikka doping koetaan itsessään negatiiviseksi ja moraalittomaksi toiminnaksi, löytyy nuorilta ymmärrystä ja tietynlaista empatiaa niitä huippu-urheilijoita kohtaan, jotka ovat käyttäneet kiellettyjä aineita. Tilanteen inhimillisuus johtuu nuorten mukaan valtavista paineista, jotka huippu-urheilijaan kohdistuvat sekä sisäisesti, että ulkoisesti. Vaikka dopingin käyttöä ei haastateltavien mukaan voi näillä paineilla oikeuttaa, luovat ne tilanteen, jossa kiellettyihin keinoihin sortuminen voidaan nähdä jollain tapaa ymmärrettävänä:

Kalle: Koetko että dopingin käyttö on jollain tapaa ymmärrettävää? Pystytkö esimerkiksi ymmärtämään urheilijoita, jotka käyttää?

Tyttö1: No joo kyllähän sitä totta kai pystyy ymmärtää, että onhan sinä varmaan tosi isot paineet niin helpostihan sitä sitten, jos on jotkut isot kisat ja pitäis onnistua jota kaikki odottaa niin varmaan siinä käyttää, että ois sitte helpompaa olla. Mutta väärinhän se on silti, mutta kyllä sen silleen ymmärtää.

Poika2: No totta kai se on ymmärrettävää, mutta kai se on myös mielestäni semmosta pientä mielen heikkoutta tietysti. Mutta ihmisiä me vaan ollaan siis, että jos se antaa tietyn edun, jonka tarvitsee niin totta kai sitä ymmärtää.

Haastateltavilla on kuitenkin mielipide eroja siinä, mistä päin nämä urheilijalle kasaantuvat paineet tulevat, ja mitkä tekijät motivoivat tai ajavat dopingin käyttöön. Osan mielestä paineet ovat enemmän urheilijan sisäisiä itselleen luomia syitä käyttää dopingia:

Tyttö1: Ei siinä ainakaan mitään semmosia ulkopuolisia tekijöitä varmaa hirveesti oo, että kyllä se on kuitenkin kaikkien oma päätös. Että ei valmentaja varmaa mitää painosta tai silleen.

Poika1: No kyllä varmaan ne muutkin tekijät siihen vaikuttaa varmaankin, että ei sitä muuten yhtäkkiä ala tekemään et kyllä siihen jonkilainen ulkopuolinen syy on tullu, mutta ehkä enimmäkseen se on kuitenkin semmonen persoonallinen päätös.

Yksi nuorista pohtii myös huippu-urheilijan mielenmaiseman vaikutusta dopingin käytön motiivien syntymiseen. Huippu-urheilijaksi pääseminen vaati hänen mukaansa erilaista ajattelutapaa, kuin urheilun harrastaminen omatoimisesti tai kilpaileminen alemmilla tasoilla. Tämän lisäksi huippu-urheilijaksi pääsemisen koetaan vaativan enemmän uhrauksia siviilielämässä. Tällaiset tekijät voivat vaikuttaa siihen kokeeko urheilija uhrauksiensa ja valtavan työn tehtyään dopingin käytön voiton varmistamiseksi oikeutetummaksi, jotta kaikki uhraukset ja työ eivät valuisi hukkaan. Samasta aiheesta myös Kuitunen (2010) puhui Ted-talkissaan kertoen huippu-urheilijan elämän raadollisuudesta, jossa kaikki asiat pitää kääntää palvelemaan urheilun tavoitteita ja yksityiselämän puolelta pitää tehdä paljon uhrauksia urheilulle. Myös Moller (2010) puhui tämän elämäntavan altistavan urheilijat houkutuksille, jotka haastateltava nuorikin tunnistaa:

Tyttö2: No kyllä mun mielestä se, että valitset et susta tulee urheilija näin pääsääntöisesti niin kyl sä tarviit siihen sellasen erilaisen asenteen ja mielentilan, kun et sä vaan harrastat. Kun jos sä valitset urheilun niin sulta pitää löytyy semmosta määrätietosuutta ja sä tavallaan haluat olla se paras niin helpommin kerääntyy niitä paineita.

Kalle: Mitä se sitten sun mielestä vaatii urheilijalta päästä sinne huipulle?

Tyttö2: No kyl se niinku vaatii tosi paljon päätä et pitää uhrata tosi paljon. Ja pitää oppia pois siitä, ettei mieli mitään häiriötekijöitä.

Toisten mielestä kiellettyjen aineiden käytön motiivit ja urheilijalle kasaantuneet paineet näyttävät enemmän ulkopuolisten toimijoiden aiheuttamana. Näiden nuorten mielestä raha ja urheilun kaupallistuminen ovat syitä, jotka pistävät ammattiaan harjoittavan urheilijan ahtaalle, sillä elanto riippuu tulostasosta. Mitä kilpaillumpi ja ammatillisempi taso, sitä todennäköisemmin dopingin käyttöön urheilijan uskotaan ajautuvan:

Poika2: No mä uskoisin et se on lähinnä se, että saa leivän pöytään. Et se on se suurin syy tietysti.

Tyttö4: No mä veikkaan et huippu-urheilussa se voi tulla enemmän ulkoapäin, että alemmalla tasolla se voi lähteä enemmän urheilijasta itsestään et pitäis olla parempi. Mut sitten huipulla siihen voi liittyä paljon semmosta, että jos on vaikka maa missä on paljon kilpailijoita nii tarvii käyttää, että pääsee edustamaan tai sit, jos sua sponsoroi vaikka iso yritys, niin pitää olla parempi et tää yritys sponsoroi mua edelleen. Et siihen voi liittyä tosi monia asia.

Tyttö2: No mitä mä ite veikkaan niin ne paineet varsinkin vähän tuolla korkeemmalla tasolla. Ja sit tietenkin tuolla korkeemmalla tasolla tulee mukaan esim. raha, joka omalta osaltaan lisää niitä paineita. Niin varmaan ne ajaa siihen dopingin käyttöön, mutta ite en ymmärrä sitä siltikään.

Nämä tulkinnat mukailevat Kotkavirran (2004) ajatuksia siitä, että urheilun lieveilmiöt ja doping olisivat pääasiassa sidottuja sen kaupallistumiseen ja liian monien ulkopuolisten tahon intressien, kuten sponsorien sotkeutumisesta urheilun pariin. Huomioitavaa on haastateltavien ajatusten jakautuminen dopingin käytön syiden ja motiivien suhteen. Kolme nuorta, jotka nostivat selvästi enemmän esiin rahan ja ulkopuolisten syiden roolin olivat iältään 19-22 -vuotiaita eli selvästi tutkimusjoukon vanhimpia, kun taas enemmän urheilijoiden omiin sisäisiin motiiveihin, kuten kovaan voitontahtoon dopingin käytön syyksi uskoivat tutkimuksen kaksi nuorinta osallistujaa. Vanhemmat nuoret ehkä näkevät huippu-urheilun tietyllä tapaa enemmän ammattimaailmana, jota ohjaavat työelämän normit ja arvot, kuten Kotkavirta (2004) on myös todennut. Nuoremmat saattavat uskoa vahvemmin urheilun perinteiseen arvopohjaan, joka näkyy vahvemmin lasten- ja nuorten urheilussa ja hälvenee sitä mukaan, kun ikää karttuu ja ammattimaisuus tulevat lähemmäksi.

Ulkoiset paineet ja motiivit eivät välttämättä aina liity pelkästään rahaan ja kaupallistumiseen, vaan nuoret tuovat esiin myös poliittiset intressit, jotka näkyvät urheilussa. Yksi esimerkki urheilun politisoitumisesta on urheilun käyttö esimerkiksi maan identiteetin ja näkyvyyden nostattajana. Tällaiset valtiolliset pyrkimykset urheilun kautta saattavat näkyä pakonomaisena menestyksen tavoitteluna, josta johdannaisena moraaliongelmaksi on valtiojohtoinen doping, jonka myös nuoret tietävät kertoa mahdolliseksi syyksi kiellettyjen aineiden käytölle. Tässä skenaariossa nuoret näkevät urheilijat uhreina, jolla ei välttämättä ole mahdollisuutta vaikuttaa omaan puhtauteensa:

Tyttö3: No esimerkiks jossain Venäjällä niin en mä sanois, että se on edes niiden urheilijoiden vika et ne käyttää. Siellä on kovat paineet ja järjestetty semmonen järjestelmä niin en mä sano et se ois niiku heidän vikansa. Kun se ei oo heidän omassa

päätettävissä. Et en aina sanois et se ois urheilijan syy, mutta en silti ymmärrä semmosia, jotka kattoo myönteisesti sitä.

Nuoret eivät siis aina koe dopingin käytön olevan urheilijan omissa käsissä, ja tunnistavat hyvin eri tekijöitä käytön taustalla. Vaikka urheilija olisi käyttänyt dopingia, tuovat nuoret esiin inhimillisen näkökulman ja pystyvät kokemaan ymmärrystä tai empatiaa kyseistä urheilijaa kohtaan. Tämä ei silti heidän mielestään oikeuta käyttöä eli ymmärryksestä huolimatta dopingin käyttö nähdään selvästi negatiivisessa valossa. Dopingin vastaisessa taistelussa on kuitenkin todettu, että on tärkeää pystyä ymmärtämään ja erittelemään eri elementtejä, josta käyttö johtuu sen sijaan, että syy vieritettäisiin täysin urheilijan niskoille (Petroczi, 2007). Nuoret pystyvätkin mielestäni erittäin hyvin näkemään ilmiön taakse ja löytämään erilaisia tekijöitä ja systeemeitä, jotka ovat dopingin käytön taustalla.

8.7 Dopingin käytön koettu yleisyys – ”Veikkaan et se on yleisempää kuin ajatellaan”

Keskustelun siirtyessä dopingin käytön yleisyyden arviointiin syntyy nuorten vastauksissa jako kahteen leiriin. Puhuttaessa käytön yleisyydestä yleisurheilun huipulla ovat toiset vahvasti sitä mieltä, että käyttö on yleisempää, kun luullaan ja kiinnijäävät urheilijat ovat vain osa jäävuoresta, kun taas toiset uskovat siihen, että kiinni jääneet harvalukuiset urheilijat edustavat suurinta osaa dopingaineita käyttävistä urheilijoista:

Kalle: Kuinka yleistä sä uskot, että dopingin käyttö on sun omassa lajissa, jos puhutaan vaikka maailman huipusta?

Tyttö2: No kyl mä veikkaa net se on yleisempää kuin ajatellaan. Et on siel vaikka sadan merin kisassa useampi niitä, jotka käyttää kun niitä jotka ei käytä. Tai niin mä ainakin luulisin.

Tyttö2: Mm no se on varmaan yleisempää, kun mitä luulis. Että kun eihän siitä kaikki edes jää kiinni.

Poika1: No ei se varmaan prosentimäärissä niin yleistä oo, mutta sitten taas, jos mieltii ettei jää kiinni niin sitä kautta varmaan helpommin pääsee sinne korkeelle. Mutta en mä usko, että se kovin yleistä ainakaan yleisurheilussa oo.

Tyttö3: Mä uskon et ei nyt ihan älyttömästi, mutta aina muutama on siellä huipulla, jotka käyttää eikä oo jääny kiinni.

Näiden kahden selvän vastaustyyppin lisäksi kahdella nuorella on hieman ristiriitaisemmat tuntemukset. Dopingin käytön yleisyydestä ei ole niin isoa varmuutta, koska toisaalta tiedostetaan testausjärjestelmien porsaanreiät ja toisaalta urheilijoita on hyvin vaikea julkisuudessa lukea ja epäillä käyttäkö, joku mahdollisesti tai ei. Nämä vastaukset ovat hyvin ymmärrettäviä kun tiedetään, kuinka monitahoinen ilmiö on kyseessä. Nuorten ajatukset kuvastavat hyvin sitä kuinka vaikea tilanteesta on pysyä jyvällä, ja kuinka haastavaa on arvioida, millainen tilanne on esimerkiksi eri lajien väleillä:

Tyttö4: Kyl mä uskon et se on yleistä. Ei ehkä niin yleistä kuin jossain toisissa lajeissa, mut kyl mä uskon et se on kuitenkin jonkin verran yleistä. Sitten sekin on ristiriidassa et, jos seuraa sosiaalisessa mediassa niitä urheilijoita, jotka on siellä huipulla. Niin ei pystyis kuvitteleen, että he esimerkiks käyttäis jotain. Niin se on tosi ristiriitaista. Et uskon et se on tosi yleistä, mutta sitten on taas paljon urheilijoita, joista näkee et ne tekee tosi paljon töitä eikä uskois, että ne käyttää dopingia.

Dopingin käytön yleisyydestä haastateltavat ovat siis montaa mieltä, joka on ymmärrettävää, koska aukotonta testausjärjestelmää ei ole onnistuttu kehittämään. On täysin arvailujen ja jokaisen henkilökohtaisen uskon varassa, kuinka puhdasta kilpailu huipputasolla on. Kuitenkin kun keskustelu kääntyy suomalaisen huippu-urheilun puoleen muuttuvat vastaukset yhtenäisemmäksi. Kaikki nuoret ovat vakuuttuneita, että doping ongelmana ei juurikaan kosketa kansallista tasoa. Nuorten silmissä kiellettyjen aineiden käytön nähdään olevan enemmän ulkomailla ja kansainvälisellä tasolla esiintyvä ongelma. Osasyysksi arvaillaan suomalaista etiikkaa ja työmoraalia, jonka takia kärytessään urheilija joutuu Suomessa kokemaan suhteessa kovempaa häpeää kuin ulkomailla, jossa nuorten mielestä dopingiin ei suhtauduta välttämättä niin kielteisesti.

Poika2: Suomessa mä uskon aika varmasti siihen, että Suomen tason huipulla ei käytetä. Mutta tääkin voi olla naiivi näkemys, että onhan paljon esimerkkejä et on joskus käytetty, mutta kyllä mä uskon et ulkomailla sitä sit käytetään.

Tyttö4: No omassa lajissa usko et se ei oo yleistä tai se on todella harvinaista niin junioreissa kuin kansallisellakin tasolla.

Kalle: Mistä sä luulet, että se johtuu et se Suomessa ois harvinaisempaa sun mielestä kuin muualla?

Tyttö4: Ehkä siinä on joku semmonen moraalinen kysymys et mä veikkaan et niillä urheilijoilla, jotka edustaa maataan mun lajissa niin se moraalii on tosi vahva puhdasta urheilua kohtaan. Mut ei voi tietää.

Kalle: Osaatko sanoa mistä semmonen vois kummuta, että suomalaisilla on sit semmonen tosi vahva moraalit?

Tyttö4: Emmä tiedä ehkä siihen liittyy semmonen pieni maa ja tiivis urheiluyhteisö. Et ehkä mä kokisin et se ois jotenkin häpeellinen asia, jos vaikka jäis kiinni kiellettyjen aineiden käytöstä.

Kalle: Onko sitten jossain muussa maassa niin, että se ei ois niin häpeellinen juttu? Voisitko kuvitella näin?

Tyttö4: Voisin voisin. Ja voisin kuvitella, että jossai se maa saattaa tukea sitä aatetta, kun tavotellaan vaan sitä voittamista.

Nämä ajatukset siitä, että dopingin käyttö koettaisiin Suomessa vakavempana moraalisen rikkomuksena tukevat esimerkiksi Lehtivuoren (2002) ja Laineen (2006) tutkimuksia aiheesta, joiden mukaan suomalainen media ja sen toimijat ovat asenteiltaan hyvin dopingvastaisia, ja käryn käydessä suomalaisissa urheilupiireissä asia voi näyttäytyä jopa kansallisen häpeän tunteena.

Myös lajien väleillä on nuorten mielestä mahdollisesti eroa siinä, kuinka yleistä dopingin käyttö luultavasti on. Nuoret pohtivat paljon esimerkiksi yksilö- ja joukkuelajien eroavaisuuksia. Heidän mielestään suorituskykykeskeisissä yksilölajeissa dopingilla saatetaan saavuttaa erilaista hyötyä kuin teknisissä joukkueiden harjoittamisissa pallopeleissä, joka puhuisi sen puolesta, että yksilölajeissa urheilijat ovat alttiimpia dopingin käytön aloittamiseen. Toisaalta nuorten mielestä joukkuelajeja varsinkin Pohjois-Amerikan ammattisarjoissa ei seulota läheskään yhtä tarkasti kuin yksilölajeja:

Tyttö2: Tuntuu ainakin, ettei joukkuelajeja testattais niin paljon, koska niistä ei oo mediassa semmosia joukkokäryjä niin paljon ku yksilölajeissa. Et kyl mä veikkaan et esim. palloilulajeissa on dopingia, mutta sekin kun testaus on eriarvoista lajien välillä niin sit ei käryä niin paljon niitä urheilijoita.

Poika2: Mun mielestä joukkuelajit on vähän asia erikseen. Et miten sen sanois. Joukkuelajeissa se on aika vaikeata toteuttaa mun mielestä et yksilölajeissa se on mun mielestä helpompaa toteuttaa, mutta sit toisaalta joukkuelajeja ei seulota niin tarkasti niin on se mahdollista. Mut mitä mä oon nähny joukkuelajeista niin mä uskon et se toteuttaminen on paljon vaikeampaa. Et yksilölajeissa se on vamaan yleisempää, mutta sitten toisaalta on sanottava et ulkomailla asia voi olla ihan toisella tavalla, että siellä se voi olla nimenomaan paljon systemaattisempaa joukkuelajeissa eihän sitä tiedä. Et NHL lätkä tulee ihan ensimmäisenä mieleen et kyllähän siellä ihan varmasti käytetään.

Dopingin käytön koettu yleisyys on nuorillekin monimutkainen asia pohdittavaksi. Sopassa on monta eri vaikuttavaa tekijää ja muuttujaa, kuten erot testausmenetelmissä lajien ja maiden välillä, kulttuurilliset erot maiden välillä, sekä epäselvät erot dopingin käytön koetuista hyötyvaikutuksista eri lajeissa. Tietyt mielipideteemat kuitenkin nousivat haastateltavien vastauksista esiin: maailman huipulla käytetään todennäköisemmin dopingia kuin alemmilla tasoilla, ja Suomessa dopingin käytön uskotaan olevan harvinaista niin kansallisella huipulla kuin nuorten ikäluokissa.

8.8 Dopingkontrolli – hitti vai huti?

Nuorille dopingin käyttö näyttäytyy vahvasti negatiivisena ilmiönä, ja moni haastateltavista on tehnyt selväksi kantansa, ettei haluaisi nähdä kiellettyjen aineiden käyttöä kilpaurheilussa. Keskusteltaessa nykyisistä tavoista, jolla dopingin käyttö on pyritty estämään selvisi kuitenkin, että osalla nuorista ei ollut kovin tarkkaa tietoa siitä millä tavalla antidoping työtä tehdään, tai millaisia rangaistuskäytäntöjä tällä hetkellä on voimassa:

Poika2: Mä tiedä rehellisesti sanottuna et kuinka suuria ne rangaistukset on.

Tyttö3: No mä en oikein tiedä niitä.

Tyttö1: Mä en oikeen tiedä miten niitä rangaistuksia on, mutta ainakin jossain Venäjällä, kun oli niin paljon ja nyt oikeen kukaan ei saa kilpailla Venäjällä niin se on ihan silleen ok, kun niitä oli niin paljon.

Vaikka täyttä varmuutta ei siis ole nykyisistä rangaistuskäytännöistä, muistui mieleen kuitenkin Venäjän maajoukkueen sulkeminen ja dopingpanna, ja tätä päätöstä haastateltava nuori pitää oikeudenmukaisena. Tämä viittaisi siihen, että kovatkin keinot ovat sallittuja dopingin käytön estämisessä nuorten mielessä. Tällä annettaisiin tiettyä tukea WADA:n paljon puhutulle ja ristiriitaiselle poliittisellekin päätökselle asettaa kokonainen maa dopingpannaan (BBC 2016).

Samaa mieltä ovat nekin nuoret, jotka olivat perillä rangaistusten nykyisestä tiukkuudesta. Nämä nuoret olivat kaikki sitä mieltä, että nykyiset rangaistukset eivät ole liian tiukkoja. Päinvastoin jopa suoraa elinikäistä kilpailukieltoa ehdotettiin, jotta uhka kiinni jäämisestä kasvaisi tarpeeksi isoksi karsimaan aineiden käytön. Tätä perusteltiin myös sillä, että dopingin käytön hyödyt palvelevat urheilijoita vielä sen jälkeen, kun ensimmäinen kilpailukielto on kärsitty:

Tyttö2: No mu mielestä ne on liian löyhiä. Et musta pitäis saada suoraan elinikäinen kilpailukiello et, kun sä oot tehny sen valinnan et sä käytät dopingia ja huijaat ittees ja muita, niin mun mielestä siitä pitäis vaan tulla elinikäinen kilpailukiello.

Tyttö4: Ei mun mielestä rangaistukset ainakaan liian kovia. Et osassa tapauksissa, jopa liian kevyitä. Et jos vaikka joku urheilija on jäänyt jo useamman kerran kiinni dopingin käytöstä ja on silti edelleen tuolla kilpailemassa niin kyllä siitä herää epäilyt eikä semmonen urheilija oo mun mielestä ainakaan hyvä esikuva. Eihän se reilua oo, koska sillä on edelleen se tietty hyöty siellä.

Antidoping työ ei saa nuorilta myöskään pelkkiä kehuja. Vaikka koetaan, että antidoping työssä on menty eteenpäin, nähdään toiminnassa edelleen puutteita esimerkiksi dopingtestauksen yhdenvertaisuudessa. Myös Moller (2010) mainitsi juuri dopingtestauksen epätasa-arvoisuuden ja maiden välisten testauserojen tekevän dopingin poistamisesta urheilussa mahdotonta. Haastateltavat näkevät näitä samoja haasteita antidopingtyössä. Erityisesti maiden välisiin eroihin testauksen luotettavuudessa nuoret haluaisivat puuttua, ja WADA:lle oltaisiin valmiita myöntämään enemmän valtuuksia toimia, jotta testaus saataisiin standardoitua maiden välillä:

Kalle: Mites sitten, jos mietitään yleisesti antidoping toimintaa, niin millä tavalla WADA on onnistunut sun mielestä tehtävässään?

Tyttö4: No hyviä menetelmiä niinkun siihen, että kuinka ne aineet voidaan tunnistaa elimistöstä ja niillä voidaan saada kiinni näiden aineiden käyttö, mutta sitten se et se ei toimi kaikissa maissa niin hyvin. Et siinä ei olla onnistuttu, että se ois kaikille sama ja urheilijoille tasavertasta. Et siinä musta ei oo onnistuttu kauheen hyvin.

Kalle: Oisko parempi sitten, jos kaikki testaajat ois WADAn ja nämä kansalliset testaamiset siirtyisi heille ja he saisi toimivallan mennä ja testata kaikkia urheilijoita samalla tavalla?

Tyttö4: No se ois reilua, koska siinä kaikilla ois sama protokolla ja se ois yhdenvertaista. Ettei *niin, että yhdessä maassa toimitaan yhdellä tavalla ja toisessa toisella.*

Toisaalta vaikka testaukseen toivottaisiin standardoidumpaa rakennetta, löydetään antidopingtoiminnasta ongelmia juuri standardoinnissa, kun puhutaan dopingrangaistuksista. Vaikka standardoitu rangaistusjärjestelmä on lähtökohtaisesti reilu, koska pelisäännöt ovat kaikille urheilijoille selkeät, aiheuttaa WADAn tapa käsitellä dopingia järjestelmällisesti ongelmia, koska tapaukset ovat kuitenkin yksilöllisiä, kuten Tamburrini (2007) myös totesi

kritiikissään antidopingtyön kattojärjestöä kohtaan. Myös haastateltavat nostavat saman ongelmakohdan esiin:

Kalle: Pitäisikö sun mielestä dopingrangaistusten olla enemmän tommosten standardoitujen sijaan tapauskohtaisia? Vai asettaisko se urheilijat hankalaan asemaan?

Poika2: Mun mielestä se on ihan ok sikäli et sen on standardoitu, mutta sitten ongelmana on se, että jotkut on käyttänyt enemmän toiset vähemmän ja jotkut on käyttänyt semmosia aineita, jotka antaa paljon isomman edun. Et joku käyttää anabolisia steroideita versus se, että joku käyttää hieman hemoglobiinia nostavaa ainetta niin siinä on hyötysuhde ihan erilainen. Totta kai tossa ois se hyvä puoli et siinä katottais tapauskohtaisesti, että mitä on käyttänyt ja systemaattisesti ja kuinka pitkään. Toisella voi olla lähes olemattomia aineita loppupeleissä. Niin toinen saa sitten isomman rangaistuksen kuin toinen.

Vaikka antidopingtyöhön koetaan kansainvälisellä tasolla liittyvän paljon haasteita ja puutteita, ovat nuoret kuitenkin kaikki yhtä mieltä siitä, että Suomessa työ on laadukasta ja luotettavaa. Suomalainen testaus koetaan luotettavaksi, ja nuoret näkevät esimerkiksi, että organisaatiotason korruptio ei ole Suomessa ongelma. Nuoret puhuvat omasta kotimaastaan hyvin kunnioittavasti, ja Suomella nähdään olevan tietynlainen oma arvopohja, jotka myös nuoret allekirjoittavat. Nuorten vastaukset perustuvat uskomuksiin siitä, että Suomessa asiat tehdään todella laadukkaasti ja monelle suomalaiselle rehellisyys on tärkeämpi arvo kuin voitto, ja tämän ei uskota olevan kovin yleistä kansainvälisesti:

Kalle: Miten hyvin sä koet, että Suomessa antidopingtyö on onnistunut?

Tyttö1: Mm no emmä tiää yleensä Suomessa kaikki on ihan silleen hyvin eikä oo mitään semmosta, että ois mitään ylemmän tason huijausta tai mitään korruptiota jossain tämmöses testauksessa niin sillä perusteella vois ainakin kuvitella et ihan hyvin. Et kyl kaikkeen voi yleensä Suomessa luottaa et mitä on.

Tyttö3: Mä uskon et Suomessa on yks maailman parhaista järjestelmistä, että yleensä Suomessa asiat tehdään fiksusti ja pilkkua viilaten. Jopa niin, että Suomi voi hävitä kisat, kun kaikki muut ei oo siinä yhtä tarkkoja.

Suomenkin antidopingtoimintaan löytyy nuorten mielestä kehitettävää muun muassa valistustyöhön ja markkinointiin. Tässä korostuu jo aiemmin puheeksi tullut vanhempien

urheilijoiden ja esikuvien tärkeys, joita voitaisiin vahvemmin hyödyntää myös antidopingtyössä, kuten kampanjoissa:

Kalle: Onko sun mielestä Suomen antidopingtoiminta onnistunut ja luotettava?

Tyttö2: On se luotettavaa joo mun mielestä, mut se taas ei oo ollu sillä tavalla esillä et sitä voitais tuoda, vaikka suomalaisten tunnettujen urheilijoiden kautta tai muuten vähän paremmin.

Kalle: Toimisiko siinä tällöinen urheilulähteläs tai tällöinen urheilija, joka kampanjois vai millä tavalla sitä vois tehdä näkyvämmäks sitä työtä?

T2: No kyl mä veikkaisin et just tolleen et ois joku urheilijoiden ryhmä, jotka toimis lähettäläinä ja muutenkin tsemppais nuoria urheilijoita siihen, että ois doping vapaata urheilua. Onhan se niinku jokasen oma asia mitä haluaa tuoda esille, mutta onhan monta Suomen kärjenkin urheilijaa, jotka on tuonut esim. tätä doping asiaa esille niin must se on tosi hyvä asia. Et tuodaa sekin puoli tästä urheilusta esiin et on vaikka näitä kontrolleja tiettyihin aikoihin ja siten tuodaan näitä antidoping juttuja esille.

Antidopingtoiminta ja dopingkontrolli sisältävät myös nuorten urheilijoiden mielestä omia sisäisiä ongelmakohtiaan ja eettisiä haasteitaan. Vaikka toiminta ei ole täydellistä, näkevät nuoret kuitenkin antidopingtoiminnan tärkeäksi, josta kieltä myös yksipuoleiset vastaukset kovempien rangaistusten puolesta.

8.9 Doping, media & julkisuus – ”Siinä tapahtuu mun mielestä aivan törkee mestaus”

Huomiota vaatii myös dopingin asema julkisuudessa. Median rooli ja dopingilmiön saama suuri huomio ovat myös tekijöitä, jotka vaikuttavat urheilun etiikkaan ja moraaliin. Media luo kuvan siitä, miten dopingia tuodaan urheilun yhteydessä esiin. Varsinkin Suomessa Lehtivuoren (2002) mukaan media on tutkitusti vahvasti doping vastaista, joka osoittaa urheilutoimittajien arvostavan urheilun puhtaita arvoja. Media voi kuitenkin doping uutisoinnissaan välillä nuorten mielestä mennä eettisesti katsottuna jo liiallisuuksiin kohdistessaan dopingvastaisuutensa kärynneisiin urheilijoihin. Aina tätä rankkaa kohtelua ei nähdä nuorten toimesta täysin oikeudenmukaisena tai reiluna. Nuoret tiedostavat urheilijan vastuun, eivätkä hyväksy näiden dopingin käyttöä, mutta kokevat siitä huolimatta joskus median olevan asenteiltaan kohtuuton urheilijoita kohtaan:

Kalle: Mites sitten, jo käry käy niin millaseks sä koet urheilijan aseman siinä? Et onks urheilijalla tarpeeksi itellä mahdollisuutta puolustautua?

Tyttö1: No ei varmaan oo siinä ihan hirveesti. Kun ainakin joku sosiaalinen media lyttää siinä ihan huolella ja tulee varmaa tosi paha olo. Että varmaa tosi rankkaa, kun siitä jää kiinni. Et tulee varmaa paljon haukkumista ja isot otsikot jossain lehdissä. Ja sitten kun sen oman kilpailukieltonsa on kärsiny ja palaa takas niin ei sehkä samalla tavalla enää katota vaan muistetaan vaan siitä, että jäi kiinni. Ja siitä jää sit semmone leima. Ja se on vähän ehkä huono sille urheilijalle, mutta on se sinällään sen oma vika. Mutta joskus menee ihan yli ne.

Haastateltavien puheesta voi kuulla tietyn säälän ja empatian kärynneitä urheilijoita kohtaan, jotka kuitenkin ovat tomissaan erehtyväisiä ihmisiä siinä missä muutkin. Nuoret käyttivät paljon juuri sanaa leima tai stigma, mikä kuvaa sitä mainetta mistä käryynyt urheilija ei tunnu pääsevän irti, vaikka kärsisi millaisen rangaistuksen:

Poika2: No kyllähän siinä tapahtuu mun mielestä aivan törkee mestaus, että ei pelkästään se rangaistus vaan se mediamylläkkä ja se stigma mikä siitä jää. Niin totta kai se on ihan valtava ja joskus kun ne tapaukset on äärimmäisen leviä niin ehkä se täysin kohtuuton rangaistus minkä joku saa osakseen. Mutta oletettavasti niin kauan, kun me eletään standardoidulla systeemillä niin, niin se on ihan kai ansaittu, mutta on siinä paljon epäarvosuutta.

Tyttö2: No on siel aika rankkoja juttuja. Et kyl se urheilija leimataan ihan kunnolla ja uutisoidaan tosi paljon siitä kärystä. Et seki on tosi tilanteesta riippuvaista et, jos se urheilija on ite tehny sen valinnan niin sit se on ihan oikeutettua, mutta sit on tommosia monimutkasia tapauksia missä se urheilija ei oo välttämättä ite nii vaikuttanut siihen niin on se sit ehkä vähän epäreilua se leimaus.

Toisaalta median antama kova huomio doping tapauksille ja urheilijan julkinen lyttäminen nähdään myös hyvänä tapana ennaltaehkäistä dopingin käyttöä luomalla ankaria esimerkkitaupauksia, joissa urheilija ei halua olla mukana:

Tyttö3: No ne (media) antaa kyllä tosi ison huomion. Musta se on kuitenkin ihan hyvä et mediassa käsitellään tosi paljon, jos joku käryää, niin tulee tosi iso kohu. Ja ne on aina semmosia et ollaan kovasti vastaan, niin se on urheilijallekin semmonen et, jos käryää niin saa tietyn leiman ja sit ei haluta käyttää.

Nuoret kokevat median toiminnan oikeudenmukaisuuden hieman ristiriitaiseksi urheilijaa kohtaa, koska toisaalta urheilija ansaitsee kiinni jäädessään lokaa niskaan, mutta toisaalta

median tapa käsitellä saattaa olla eettisesti katsottuna urheilijoita kohtaan raakaa. Haastateltava nostaa esiin tärkeän huomion siitä, miten yksipuoleisen kuvan media dopingin käytöstä ja sen merkityksestä antaa, ja saattaa näin vääristää kuvaa urheilusta:

Kalle: Onko sun mielestä media ollu noissa dopingtilanteissa oikeudenmukainen?

Poika2: Pakkoa sanoa, ettei nyt oo tarpeeksi tapauskohtaisia esimerkkejä, mutta se mutu mikä mulla on, niin mä sanoisin et seo on ollu ihan ok et ei oo ollu liian rumaa. Ei oo ollu liian rumaa se kielenkäyttö mediassa. Mutta sitten kuiteskin se on muistettava tässäkin, että eihän se dopingin käyttö poista sitä valtavaa määrää työntekoa minkä se urheilija on tehny päästäkseen siihen. Että ehkä media ei siinä anna ihan oikeeta kuvaa, että se ois ollu yks ainoa tekijä mikä sai heidät huipulle, vaan se on ollu semmonen yks pienehkö auttava tekijä.

Joka tapauksessa nuoret kokevat, että medialla on paljon valtaa siihen, miten urheilua seuraavat suhtautuvat urheiluun ja dopingiin. Medialla on tällöin tietty eettinen vastuu, miten he asiaa julkaisevat ja tulkitsevat, koska media päättää pitkälti mitä urheilun ulkopuoliset seuraajat tämän jälkeen asioista ajattelevat:

Tyttö2: No on sillä (media) tosi paljon vaikutusta. Et ne ihmiset, jotka seuraa urheilua, niin seuraa sit sitä mediaa. Et tavallaan saadaan se mielipide urheilijasta median kautta niin, jos se urheilija sitten lytätään mediassa dopingin käytöstä niin sit ei ehkä haluta enää seurata tätä tiettyä urheilijaa.

Kalle: Voidaanko sanoa, että medialla on aika iso vastuu tai vaikuttamismahdollisuus siinä?

Tyttö2: Joo kyllä.

Medialla nähdään olevan paljon vaikutusvaltaa, ja dopingvastaisuudestaan huolimatta medialla nähdään tilanteessa monta roolia. Osaltaan median antama julkisuus on rakentamassa dopingongelmaa, ja toisaalta media on myös viime kädessä itse tuomitsemassa kiellettyjen aineiden käytön. Tämä tuskin on tarkoituksellista, mutta kuitenkin ristiriitaista:

Kalle: Kun mainitsit tuon median tuossa niin millainen rooli sun mielestä medialla on siihen, että miten esimerkiksi urheilua seuraavat ihmiset näkee dopingin? Että onko medialla iso vaikutusvalta tämmösissä asioissa?

Tyttö4: On. On ehkä vielä silleen, että media saattaa ajaa dopingin käyttöön, jos sieltä tulee paineistusta, mutta sitten taas toisaalta media on se, joka viimeisimpänä ehkä syö sen urheilijan maineen.

Medialla on siis oma osuutensa dopingilmiössä, ja sillä on myös vahva rooli eettisenä ja moraalisenä toimijana ilmiön käsittelyssä. Pääosin nuoret kokevat median toimivan kohtuuden rajoissa ja kestävästi, mutta huomauttavat urheilijaa käsiteltäessä tietyistä ylilyönneistä ja niiden eettisistä, sekä moraalista seurauksista. Silti nuorten mielestä on tärkeää, että arkaa aihetta ja urheilun moraalisia kysymyksiä tuodaan julkiseen keskusteluun, ja näin kaikkille paremmin näkyväksi.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Urheiluun ja sen harrastamiseen liittyy tietynlainen moraalikäsitys, jota on yleisesti tutkittu niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Nuorten urheilijoiden silmissä asiat vaikuttavat näyttävästi pitkälti samalla tavalla, kuin mitä aihetta on aikaisemmin tutkittu muista näkökulmista. Urheilu on nuorille arvokasta toimintaa, ja haastateltaville sen harrastaminen on yksi tärkeimmistä elämänsisällöistä, ellei jopa tärkein. Haastateltavat kertovat urheilun olevan heille hyvin merkityksellistä toimintaa, jonka varaan moni rakentaa jopa identiteettinsä ja omanarvon käsityksensä. Urheilun arvopohja on näin myös oletettavasti sidoksissa nuorten omaan arvopohja. Urheilua harrastetaan useasta eri syistä, mutta esimerkiksi sosiaalistakin hyötyä suurempi syy on se, että nuoret kokevat urheilun itsessään nautinnollisena ja kivana toimintana. Tämä vahvistaa aiempaa käsitystä siitä, että urheilu on itseisarvoisesti moraalisesti hyvää toimintaa (Kotkavirta, 2012).

Kotkavirran (2004) esittelemän urheilun perinteisen arvopohjan toteutuminen on nuorten silmissä hieman kahtiajakoista. Haastateltavat liittävät Kotkavirran (2004) esittelemiä arvoja myös omaan urheilun harrastamiseen ja kilpailemiseen. Varsinkin yhteisöllisyys, tekemisen ilo ja itsensä kehittäminen ovat nuorille urheilun tärkeimpiä arvoja. Toisaalta huippu-urheilusta puhuttaessa nuoret näkevät siinä erilaisia ja enemmän itselleen negatiivisia arvoja. Nuorten vastauksissa nousee esiin juuri urheilun kaupallistuminen ja sen mukanaan tuomat negatiiviset arvot, jotka puoltavat Ilmasen (2012) näkemyksiä. Tästä huolimatta nuoret näkevät myös huippu-urheilussa toteutuvan samoja positiivisia arvoja kuin heidän omassa harrastamisessaan, kuten juuri yhteisöllisyyden ja itsensä kehittämisen. Vaikka Kotkavirran (2004) mukaan urheilun arvot ja moraalit ovat jakautuneet amatööriyden ja ammattilaisuuden välillä, voi nuorten vastauksista huomata, että täysin erilaisia arvopohjat eivät kuitenkaan ole. Urheilun vanhat arvot ja käsitykset esiintyvät edelleen urheilussa, mutta niiden rinnalla on kaupallisen maailman ja työelämän arvoja, joiden kanssa vanhat arvot joutuvat elämään rinnakkain ja osin taipumaan.

Nuorten silmissä urheilun vanha hyvä kertomus elää ja voi kuitenkin melko hyvin. Haastateltavat kokevat urheilun harrastamisen ja seuraamisen kasvattavan ja tukevan rehellistä elämäntapaa. Tässäkin asiassa nuoret totesivat hyvän kertomuksen näkyvän vahvemmin kilpa- ja harrasteurheilussa, kuin huippu-urheilussa, joten sen toteutuminen nykypäivänä on osin tilanne- ja tasosidonnaista. Kuitenkin omassa elämässään nuoret kokevat urheilun harrastamisen opettaneen heille paljon ja nimenomaan positiivisia asioita. Urheilu ei opeta

pelkästään lajiomaisia perustaitoja, vaan siitä ammennetut arvot ja opit ovat nuorille tärkeitä myös elämän muilla osa-alueilla, kuten koulussa, sosiaalisissa suhteissa ja työelämässä. Nuoret kokevat kuitenkin, että urheilu voisi opettaa heille vieläkin enemmän, jos esimerkiksi moraalisisista ja eettisistä asioista käytäisiin valmentajien, seurojen ja lajiliittojen kanssa enemmän keskusteluja.

Urheilun moraalisenä kysymyksenä doping näyttäytyy haastateltaville nuorille hyvin selkeästi. Kaikkien vastauksista huokui doping vastaisuus, ja osa nuorista puhui siitä ilmiönä jopa halveksuvasti. Nuoret kokevat dopingin negatiiviseksi eniten siitä syystä, että sen käyttö sotii niin vahvasti urheilun perinteistä moraalikäsitystä vastaan. Myös dopingin negatiivinen vaikutus urheilun maineelle, arvostukselle ja terveydelle ovat tekijöitä, joiden takia haastateltavat perustelevat vahvaa dopingvastaisuuttaan.

Vaikka dopingin käyttö ilmiönä koetaan negatiivisena, nuoret ovat arvioissaan ja mielipiteissään paljon armollisempia käyttäviä urheilijoita kohtaan, kuin esimerkiksi urheilutoimittajat. Urheilijoiden valintaa käyttää kiellettyjä aineita ja rikkoa näin urheilun moraalikoodistoa ei hyväksytä, mutta nuoret kokevat myös empatiaa ja ymmärrystä valtavien paineiden keskellä olevia huippu-urheilijoita kohtaan. Nuoret osaavat eritellä hyvin dopingin käytölle ja sen aloittamiselle altistavia tekijöitä, sekä ulkoisia ja sisäisiä motivaattoreita dopingin käytölle. Nuorten inhimillinen tulkinta dopingia käyttävistä urheilijoista muistuttaa Mollerin (2010) käsittelemää näkemystä urheilijoista hyvin tavallisuudesta poikkeavina henkilöinä, joiden koko elämä on omistettu yhtä tarkoitusta varten. Tämän tarkoituksen eteen on uhrattu lähestulkoon kaikki muu, jolloin houkutus dopingin käyttöön unelman saavuttamiseksi on inhimillinen. Nuoretkin tunnistavat juuri huippu-urheilun raadollisuuden ja uhraukset huipulle pääsemiseksi. Nuoret eivät siis tuomitse dopingia käyttäviä urheilijoita hyviksi tai pahoiksi, vaikka dopingia itsessään he eivät hyväksykään. Nuoret allekirjoittavat väitteen, jonka mukaan ulkopuolisen henkilön on vaikea hahmottaa kaikkia niitä asioita, jotka urheilijan päätökseen dopingin käytöstä vaikuttavat.

Dopingin käytön yleisyydestä haastateltavien mielipiteet erosivat jonkin verran toisistaan. Vanhemmat haastateltavat uskoivat, että maailman huipulla käyttö on paljon yleisempää kuin luullaan, ja kärynneet urheilijat ovat vain jäävuoren huippu. Nuoremmat osallistujat taas uskoivat huippu-urheilunkin olevan pääosin puhdasta muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Kaikki olivat kuitenkin yhtä mieltä siitä, että dopingin käyttö ei ole yleistä Suomen kansallisella tasolla aikuisissa tai nuorissa. Syiksi tähän arveltiin Suomen antidopingtoiminnan hyvää

luotettavuutta, suomalaisten moraalikäsitystä, sekä tiivistä urheiluyhteisöä, jossa nuorten mukaan käryäminen nähtäisiin äärimmäisen häpeällisenä. Tässä Suomen koettiin olevan hieman erilainen valtio muihin maihin verrattuna. Tämä tutkimustulos on samassa linjassa Lämsän & Mäkisen (2018) tuloksien kanssa, joiden mukaan Suomen väestö uskoo suomalaisten huippu-urheilijoiden olevan puhtaampia, kuin muut kansainväliset huippu-urheilijat. Myös Suomen antidopingtoiminta nähtiin kansainvälisesti vertailtuna luotettavimmaksi.

Yleisesti antidopingtoimintaa arvioitaessa nuoret vaikuttivat uskovan järjestelmään melko hyvin. Ongelmiksi nostettiin kuitenkin testausjärjestelmän ja muun toiminnan epätasa-arvoisuus eri maiden ja lajien välillä. Myöskin nykyiset dopingrangaistukset nähtiin mahdollisesti liian kevyinä, ja myös standardoidusta tavasta lähestyä kärynneitä urheilijoita löydettiin moraalisia ongelmia, joita Tamburrini (2007) on myös kuvannut ongelmallisiksi. Dopingin suhdetta mediaan ja julkisuuteen nuoret arvioivat ristiriitaiseksi. Toisaalta median vahvaa dopingvastaista tyyliä arvostettiin ja sen nähtiin toimivan hyvänä tapana ennaltaehkäistä dopingin käyttöä. Toisaalta taas median tapa käsitellä kärynneitä urheilijoita arvioitiin paikoin epäeettiseksi ja liian rajuksi. Medialla koettiin myös olevan merkittävä rooli siinä, millaisen kuvan urheilua seuraavat urheilusta ja urheilijoista saavat. Tämän takia haastateltavat nostivat esiin myös median eettisen ja moraalisen vastuun.

Kokonaisuutena nuoret olivat mielipiteiltään ja asenteiltaan vahvasti dopingvastaisia, mutta suhteessa esimerkiksi median ja valtaväestön jyrkkiin mielipiteisiin, joita Solberg & Hanstad (2010), Engelberg ym. (2011) ja Lehtivuori (2002) ovat tutkineet, olivat nuoret ymmärtäväisempiä urheilijoita kohtaan ja hahmottivat paljon dopingongelman syvyyttä ja eri tasoja. Nuoret kokivat itse, että dopingin vastaisessa työssä pitäisi paremmin hyödyntää valmentajia ja esikuvia, joiden sana ja merkitys nuorten urheilijoiden mielipiteisiin koettiin kaikista vahvimaksi.

10 POHDINTA

Pohdinnassani käsittelen tutkimuksen tuloksia suhteessa asetettuihin tutkimustehtäviin. Tämän pohjalta hahmottelen urheilun arvopohjan nykytilaa ja kuvailen dopingilmiötä nuorten urheilijoiden näkökulmasta, sekä pohdin, miten tutkimuksen tuloksia voitaisiin hyödyntää suomalaisessa antidopingtyössä. Lopuksi pohdin, miten tutkimus on onnistunut, sekä erittelen muutamia jatkotutkimusehdotuksia.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää nuorten urheilijoiden ajatuksia ja mielipiteitä liittyen urheilun ja sen harrastamisen arvopohjaan ja dopingiin urheilun moraalikysymyksenä. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli selvittää nuorten urheilijoiden kokemus urheilun harrastamisen kasvatuksellisuudesta. Nuoria haastateltaessa ja tuloksien kautta kävi selväksi, että urheilu ja sen harrastaminen koetaan edelleen hyvin kasvatukselliseksi toiminnaksi. Nuoret kokevat urheilemisen elämälleen merkityksellisenä toimintana, joka opettaa heille tärkeitä taitoja niin urheiluun itseensä kuin elämään yleisemminkin liittyen.

Haastateltavia seuratessa välittyi heidän intonsa ja intohimonsa urheilunharrastamiseen, kun he puhuivat siitä. Nuoret kokivat oppineensa tärkeitä taitoja muun muassa opiskeluun ja työelämään juuri urheilun kautta. Merkityksellisintä oli kuitenkin, kuinka nuoret kertoivat eniten oppineensa urheilemisen avulla juuri itsestään. Nuoret kokivat urheilun kasvattaneen heitä ihmisenä ja moni kertoi rakentavansa suuren osan identiteetistään urheilun varaan kertoen, että he eivät pitäisi itseään yhtä suuressa arvossa elleivät he urheilisi.

Uskon urheiluun sisältyvän tavoitteellisuuden, kovan työn tekemisen, onnistumisten ja pettymysten, sekä vahvan yhteisöllisyyden olevan tärkeimpiä tekijöitä, jotka opettavat nuoria ja muokkaavat heidän minäkuvaansa. Haastateltavat kertovatkin urheilun opettavan tervettä itseluottamusta, ja osa kertoo esimerkiksi kehittyneensä ujoista persoonista itsevarmoiksi ja sosiaalisiksi juuri urheilun kautta. Kilpailutilanteet taas opettavat nuorille sekä paineensietoa ja suorituskyvyn lunastamista tärkeällä hetkellä, että vastustajan kunnioittamista ja nöyryyttä. Näiden asioiden takia on helppo todeta, että urheilun harrastaminen on nykypäivänäkin nuorille erittäin tärkeää ja merkitsevää toimintaa.

Urheilu on myös siinä mielessä eettistä ja moraalista toimintaa, että se opettaa nuorille heidän mukaansa myös eettisiä ja moraalisia arvoja, joita he pitävät tärkeinä. Näihin sisältyy esimerkiksi juuri nöyryys, rehellisyys, voittaminen, työmoraali. Myös huippu-urheilun

seuraaminen ja siellä esiintyvät moraaliset kysymykset opettavat nuoria ja auttavat heitä muokkaamaan omaa moraalikäsitystään. Oli kyse sitten huippu-urheilussa nähtävistä moraalisisista hyveistä, kuten yhteisöllisyydestä ja itsensä ylittämistä, tai lieveilmiöistä kuten dopingista ja sopupeleistä, kokevat nuoret asioista puhumisen ja niiden käsittelyn tärkeäksi. Tämä auttaa viemään niin omaa kuin urheilunkin moraalialueeseen.

Toisena tutkimustehtävänäni oli selvittää urheilun harrastamiseen liitettyjen perinteisten arvojen koettu toteutuminen nuorten silmissä. Kotkavirran (2004) mukaan urheilun perinteinen arvo- ja moraalipohja ovat jakautuneet kahtia huippu-urheilun ajautuessa yhä kauemmas alemman tason kilpaurheilusta ja liikunnan harrastamisesta. Nuorten silmissä asia nähdään osin samalla tavalla, mutta osittain he ovat paljon optimistisempia nykyurheilun tilan suhteen. Nuoret listaavat edelleen omaan harrastamiseensa ja kilpailemiseensa pelkästään positiiviseksi koettuja arvoja, kuten itsensä kehittämisen, voittamisen, yhteisöllisyyden ja terveyden edistämisen. He kokevat urheilemisen itselleen erittäin arvokkaaksi ja moraalisesti hyveelliseksi toiminnaksi.

Vaikka nuoret toki liittivät huippu-urheiluun myös negatiivisia arvoja, kuten liian kovaa voitonhalua, huijaamista ja korruptiota, näkivät he siinä edelleen toteutuvan myös perinteisesti urheiluun liitettäviä hyviä arvoja. Haastateltavat esimerkiksi uskoivat edelleen huippu-urheilijoiden kilpailemisen motiivien olevan sisäisiä, ja liittyvän itsensä kehittämiseen, omien rajojen ylittämiseen, sekä rehtiin kilpailuun. He kokivat myös suurten urheilutapahtumien korostavan yhteisöllisyyttä, vaikka toimintaa monesti ohjaakin kaupallisuus ja raha. Huippu-urheilussa olevat ammattilaisuuden ja kaupallisten toimijoiden arvot eivät siis välttämättä nuorten mielestä automaattisesti poista vanhojen arvojen toteutumista. Karkean kahtia jakamisen sijaan voitaisiin ajatella, että nuorten silmissä huippu-urheilu toimii työ- ja liikelämän pelisääntöjen ja arvojen mukaan, mutta urheilun perinteiset arvot elävät kuitenkin sen sisällä aatteina esimerkiksi urheilijoiden ja urheilua seuraavien kannattajien ajatuksissa. Tätä kuvastaisi muun muassa se, että tutkitusti urheilua seuraava suuri yleisö ja media ovat vahvasti dopingia ja muita lieveilmiöitä vastaan, jotka nähdään usein juuri kaupallisten arvojen tuotoksena.

Kokonaisuutena urheilun arvopohjasta puhuttaessa mielestäni hyvin kuvaava oli haastateltavan tytön kuvaus: ”No se on vähän et miten sen tekee”. Tämä nuori kiteytti yksinkertaisesti, että urheilua voi harrastaa ja harjoittaa tavalla, joka moraalisesti hyvää ja eettistä toimintaa. Tällöin urheilusta saa irti siihen perinteisesti liitettyjä arvoja, kuten rehtiuden ja reippauden. Jos

kuitenkin päättää urheilla esimerkiksi taloudellisista syistä, tai tavoitella voittoa keinolla millä hyvänsä, voi urheilun arvopohjan nähdä murenevan. Näin ollen urheilu ei todellakaan olisi sen moraalisempaa tai epämoraalisempaa toimintaa, kuin mikään muukaan ihmisen toiminta, kuten Kotkavirta (2012) on todennut. Urheilu on niin moraalista toimintaa kuin siitä itselleen tekee. Urheilu ja sen harrastaminen kuitenkin antavat perinteisesti siihen liitettyjen arvojen ja ihmisten mielikuvien kautta mahdollisuuden tehdä itsestään moraalisesti korkeaa toimintaa.

Kolmas tutkimustehtävä oli selvittää nuorten mielipiteitä dopingista urheilun moraalisenä kysymyksenä. Kerätyn haastatteluaineiston perusteella nuoret urheilijat kykenevät arvioimaan dopingia ilmiönä erittäin monitahoisesti ja useasta eri näkökulmasta ajateltuna. Heidän haastattelemisensa oli tutkijana antoisaa, koska jokaisella oli asiasta hyvin selkeä näkemys, jonka he toivat vahvasti esiin, mutta he kykenivät kuitenkin tarkastelemaan dopingia myös muista näkökulmista. Tämä vastausten monipuolisuus ja kypsyyt yllätti minut erittäin positiivisesti, sillä aina nuorten kanssa varsinkaan eettisistä asioista puhuminen ei ole helppoa.

Nuorten mielipiteet dopingia kohtaan olivat erittäin selkeät. Jokainen haastateltava piti dopingia erittäin tuomittavana ja urheilun maineen, sekä eetoksen kannalta erittäin vahingollisena. Nuoret puhuivat dopingista hyvin halveksivaan sävyyn, joka kertoo selvästi heidän ajatuksistaan ilmiötä kohtaan. Eniten nuoret kritisoivat dopingia siitä, että se sotii vahvasti heidän mielestään urheilun perusajatusta vastaan, jonka mukaan urheilussa on kyse omien rajojen tavoittelusta ja omien kykyjen vertailusta muihin rehdin kilpailun avulla. Dopingia käyttämällä tältä ajatukselta katoaa pohja. Haastateltavat olivat myös näreissään siitä, miten se vie arvostusta pois urheilulta, sekä niiltä urheilijoilta, jotka eivät käytä kiellettyjä aineita. Nuoret näyttäisivät kokevan urheilun arvopohjan ja arvostuksen tällä tapaa tärkeiksi asioiksi.

Vaikka nuoret ovat selvästi ajatuksissaan ja mielipiteissään hyvin dopingvastaisia, kuten tutkitusti myös valtaväestö ja media, muuttuivat heidän mielipiteensä vähemmän jyrkiksi, kun keskustelu kääntyi dopingia käyttäviin urheilijoihin, heidän mielenmaisemaansa ja motiiveihin. Haastateltavat eivät missään nimessä suhtautuneet näihin urheilijoihin positiivisesti ja monet kertoivatkin esimerkiksi arvostuksen katoavan urheilijoita kohtaan, jotka käryävät kielletyistä aineista. Nuoret kuitenkin ymmärsivät huippu-urheiluun liittyviä valtavia sisäisiä ja ulkoisia paineita, jotka tekevät dopingin käytön aloittamisesta houkuttelevaa. Haastateltavat näkivät, että urheilijatkin ovat erehtyviä yksilöitä, joiden dopingin käyttöön sortumiseen osattiin liittää myös inhimillisyyttä.

Empatiastaan huolimatta nuoret uskoivat, että urheilijalla on lopulta itse vastuu tekemisistään ja näin ollen heidän on loppukädessä kannettava vastuu seurauksista käryn käydessä. Silti juuri empatia vaikuttaa olevan se tekijä, joka erottaa nuorten mielipiteet osin erilleen urheilua seuraavasta valtaväestöstä ja mediasta. Siinä missä nämä tahot vaikuttavat olevan dopingin suhteen ehdottomia myös urheilijoita tuomitessaan, pystyvät nuoret urheilijat näkemään asiassa mustavalkoisen sijaan myös harmaan eri sävyjä. Uskon tämän johtuvan siitä, että nuoret kilpailevat ja harjoittelevat itsekin jo kovalla tasolla ja pystyvät tietyllä tapaa ymmärtämään ja samaistumaan siihen mielenkuvaan, joka ohjaa huippu-urheilijoita. Niin puhtaita kuin dopingia käyttäviäkin. Tässä taas korostuu se, että urheilijat joutuvat huipulla ollessaan pyhittävän elämänsä urheilun ehdoille, mikä tarkoittaa monen muun asian uhraamista elämästä. Tällainen kurinalaisuus ja määrätietoisuus vaatii urheilijalta paljon. Yksi haastattelemistani nuorista totesikin, että tavallisella urheilua seuraavalla maallikolla ei juurikaan ole mahdollisuuksia todella ymmärtää mitä huipulla urheileminen vaatii. Tämän takia he eivät myöskään osaa luultavasti arvioida urheilijoita realistisesti, kun tuomitsevat näiden moraalisia valintoja.

Dopingiin liittyen nuoret ottivat kantaa myös antidopingjärjestelmään, dopingrangaistuksiin ja median rooliin. Dopingvastaisista ajatuksista kertoivat nuorten mielipiteet rangaistusten koventamisesta, ja jopa suora elinikäinen kilpailukielto ensimmäisestä kärystä kävi keskustelussa. Antidopingtoiminnassa nähtiin positiivisia asioita ja kehitystä menneeseen, mutta myös kritiikkiä annettiin muun muassa järjestelmän epätasa-arvoisuudesta. Suomalaiseen antidopingtyöhön nuoret olivat hyvin tyytyväisiä, mutta näkivät myös kehittämisen mahdollisuuksia esimerkiksi koulutustyön ja kampanjoinnin suhteen, jossa esimerkiksi menestyvien puhtaiden urheilijoiden käyttämistä roolimalleina ei olla juurikaan hyödynnetty. Median roolia nuoret kuvasivat dopinginilmiön kannalta keskeiseksi siinä, millaisen kuvan se välittää asiasta urheilua seuraaville. Pääosin median dopingvastaiseen uutisointiin suhtauduttiin positiivisesti, mutta urheilijan totaalinen lyttäminen ja julkinen mestaus valtamediassa nähtiin eettisesti ongelmalliseksi. Tässä tulee taas esiin nuorten urheilijoiden kokema empatia toisia urheilijoita kohtaan, jotka saattavat joskus joutua kärsimään virheestään suhteettoman kovaa hintaa.

Kokonaisuudessaan urheilun arvopohja ja moraalisuus ovat nuorten urheilijoiden silmissä hyvällä tolalla. Urheilu nähdään varsinkin harraste- ja kilpamuodossaan edelleen hyveellisenä ja kasvatuksellisenä toimintana, jossa urheilun perinteinen hyvä kertomus näkyy edelleen. Tämä on eriomaisen positiivinen viesti, joka kertoo mielestäni nuorten urheilevan edelleen positiivista syistä, kuten saadakseen nautintoa, kehittääkseen itseään ja vahvan yhteisöllisyyden

takia. Tällainen näkemys urheilun tilasta rohkaisee luultavasti nuoria jatkamaan urheilun harrastamista myös jatkossa. Nuorten silmissä huippu-urheilunkaan tila ei eroa niin valtavasti harraste- ja kilpaurheilusta, kuin mitä monen muun tahon silmissä. Huippu-urheilu tarjoaa edelleen myös reilua kilpailua, yhteisöllisyyttä ja urheilijoille mahdollisuuden kehittää itseään. Toki huippu-urheilussa on myös lieveilmiöitä sen kaupallisuuden ja markkinaperustaisten arvojensa takia, mutta nuoret kokevat sen edelleen pääpiirteittäin esikuvalliseksikin toiminnaksi.

Doping ilmiönä ei ole nuorten mielessä päässyt pilaamaan urheilua, vaan on enemmänkin sen negatiivinen osa, jota vastaan tulee käydä edelleen taistelua. Tässä toivotaan yhä kovenevia, mutta ennen kaikkea entistä yhdenmukaisempia ja selkeämpiä toimia. Tämä kuitenkin niin, että ongelmaan puututtaisiin enemmän rakenteellisella tasolla, jolloin urheilijoilta saataisiin kevennettyä kovia paineita, jotka nuoret arvioivat suurimmaksi syyksi käytön aloittamiselle. Yksilön syyllistämisen sijaan rakenteellisten syiden ja järjestelmällisen dopingin ottaminen tähtäimeen voisi olla pitkässä juoksussa tehokkaampaa.

Tämän tutkimuksen tuloksia voisi hyödyntää suomalaisessa antidopingtoiminnassa pohtimalla nuorten kokemuksia ja ehdotuksia antidopingtyön parantamiseksi. Vaikka otanta ei tutkimuksessa olekaan kovin laaja, olivat kaikki nuoret kuitenkin sitä mieltä, että he olisivat kiinnostuneita, jos keskustelua dopingista ja antidopingista lisättäisiin. Heiltä tuli myös selkeitä signaaleja sen suhteen, miten tämä käytännössä tulisi toteuttaa.

Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että nuoret tavoittaa selvästi paremmin, kun asioita käsitellään heitä lähellä. Suuret instituutiot, kuten SUEK ja lajiliitot ovat nuorelle liian kaukaisia toimijoita, jotta asenteisiin voitaisiin todella vaikuttaa. Tärkeimmäksi vaikuttajaksi ja auktoriteetiksi nuoret sanoivat valmentajan. Näin ollen valmentajien roolia voitaisiin antidopingtyössä pyrkiä kasvattamaan. SUEK ja lajiliitot voisivat epäsuorasti auttaa tässä järjestämällä koulutus- ja infotilaisuuksia nuorten sijaan heidän valmentajilleen ja seurojen edustajille. Kun valmentajat ja seurat saadaan ottamaan enemmän kantaa urheilun eettisiin asioihin, voivat he viedä keskustelua edelleen nuorille urheilijoilleen, ja näin tukea heitä urheilemaan rehellisesti.

Toinen nuorten ehdottama ajatus liittyi puhtaan urheilun imagon tukemiseen. Tähän voitaisiin päästä tukemalla suomalaisia arvostettuja huippu-urheilijoita, jotka toimivat nuorille esikuvana ja osoittavat urheilun olevan siistiä täysin rehellisin keinoin. Sosiaalinen media on tänä päivänä vahva vaikutuskanava niin nuorille kuin vanhemmillekin. Huippu-urheilijoilla on jopa

miljoonia seuraajia, joten heidän saamisensa mukaan puhtaan urheilun puolesta puhujiksi ja eettisen keskustelun herättäjiksi olisi valtavan arvokasta. Nykyisin osa urheilijoista on tähän kampanjointiin jo lähtenytkin. Nämä esimerkit ovat nuoren ajatusmaailmassa tärkeitä ja miellyttäviä vastaanottaa. Nuoret sanoivatkin, että kasvotusten asioista puhuminen tai kuuleminen idolinsa kanssa olisi asia, joka taatusti jäisi mieleen ja vaikuttaisi. Nykyäänkin monilla liittojen suosituilla leireillä on huippu-urheilijoita mukana opastamassa lapsia ja nuoria. Tähän yhtälöön voisi luvata myös pienen palan eettistä keskustelua ja rehdin urheilun puolesta puhumista. Kuitenkin pohdittaessa keinoja estää ja ennaltaehkäistä dopingin käyttöä urheilusta, olisi tulevien urheilutähtien ajatuksiin vaikuttaminen mielestäni erittäin hyvä paikka aloittaa. On huomattavasti helpompaa pyrkiä ennaltaehkäisemään ongelma ennen sen syntymistä, kuin yrittää koittaa poistaa sitä vasta sen ilmennyttyä.

Tutkimuksen onnistumiseen vaikutti erityisesti tutkittavat henkilöt ja heidän avoimuutensa puhua haastavista eettisistä asioista. Erityisesti olen kiitollinen näille haastattemilleni nuorille urheilijoille, jotka suostuivat keskustelemaan ja kertomaan mielipiteensä moraalista ja eettisestä aiheesta. Tämän ansioista onnistuin vastaamaan ennalta asetettuihin tutkimustehtäviin, ja luomaan uutta tietoa aiheesta, jota on tutkittu niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin valtavan paljon, mutta ei juurikaan nuorten näkökulmasta. Tutkimukselle oli siis tarvetta ja tähän tarpeeseen se mielestäni onnistui omassa kokoluokassaan hyvin vastaamaan. Haastateltavien otoskoko ja homogeenisyys (sama laji, sama seura) pitivät huolen siitä, että tuloksia ei voida yleistää laajemmin esimerkiksi toteamalla suomalaisten urheilija nuorten olevan kyseistä mieltä. Tutkimuksen tulokset auttavat kuitenkin pohtimaan aihetta ja ilmiötä laajemminkin. Vaikka isompia yleistyksiä ei voida otoskolla tehdä, valoisivat haastateltavat nuoret ainakin allekirjoittaneeseen uskoa ja positiivisuutta urheilun arvopohja nykytilasta. Mielestäni nämä tulokset ovat rohkaisevia ja niiden tulisi herätellä keskittymään aiheeseen laajemminkin.

Jatkotutkimuksille saman aiheen parista olisi myös kysyntää. Nuorten mielipiteistä olisi tärkeää saada laajempikin kuva keräämällä esimerkiksi paljon kattavampi aineisto määrällisellä tutkimuksella eri lajien ja seurojen nuorilta. Tämän lisäksi koska nuoret pitivät juuri valmentajia itselleen niin tärkeinä henkilöinä eettisistä asioista puhuttaessa, olisi hyvä kartoittaa myös suomalaisten juniorivalmentajien ajatuksia urheilun arvopohjasta ja dopingista urheilun moraalikysymyksenä. Tämän voisi toteuttaa joko laadullisella tai määrällisellä tutkimusmenetelmällä. Tärkeintä olisi saada vertailukohtaa nuorten vastauksille.

LÄHTEET

- Albergotti, R. & O'Connell V. 2012. Cycling Legend Loses Titles. The Wall Street Journal. Viitattu 24.2.2017. <https://www.wsj.com/articles/SB10000872396390444358404577608112651269078>.
- Alén, M. & Heikkinen, E. 1982. Mitä on doping?. Teoksessa M. Siukonen (toim.) Doping: Raporttilääkeaineiden väärinkäytöstä urheilussa. Jyväskylä: Oy Scandia kirjat Ab. 34-59.
- Anti-Doping Research Institute. 2017. Anti-Doping Timeline. Tekstisivu. Viitattu 24.2.2017. <http://www.antidopingresearch.org/anti-doping-timeline/>.
- Bloodworth A. & McNamee M. 2010. Clean Olympians? Doping and anti-doping: The views of talented young British athletes. International Journal of Drug Policy (21), 276-282.
- Bloodworth A., Petroczi A., Bailey R., Pearce G. & McNamee M. 2012. Doping and supplementation: the attitudes of talented young athletes. Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports (22), 293-301. doi: 10.1111/j.1600-0838.2010.01239.x.
- British Broadcasting Corporation. 1988. On this day: 1988: Johnson stripped of Olympic gold. Uutinen. Viitattu 24.2.2017. http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/september/27/newsid_2539000/2539525.stm.
- British Broadcasting Corporation. 2016. Rio Olympics 2016: Russia fails to overturn athletes ban from next month's Games. Uutinen. Viitattu 24.2.2017. <http://www.bbc.com/sport/olympics/36855244>.
- Cisyk, J. & Courty, P. 2014. Do Fans Care about Compliance to Doping Regulations in Sports? The Impact of PED Suspension in Baseball. Tutkimus. Viitattu: 3.3.2017. <http://www.uvic.ca/socialsciences/economics/assets/docs/discussion/ddp1407.pdf>.
- Daily Mail. 2016. Justin Gatlin slams booing crowd after defeat by rival Usain Bolt in the Olympic 100-metre final in Rio. Uutinen. Viitattu 2.3.2017. <http://www.dailymail.co.uk/sport/othersports/article-3740981/Justin-Gatlin-slams-booing-crowd-defeat-rival-Usain-Bolt-Olympic-100-metre-final-Rio.html>.

- Dopingtestitilasto. 2017. Viitattu 7.11.2018. <https://www.suek.fi/documents/10162/28331/Dopingtestitilasto+2017.pdf>.
- Dowler, K. 2010. Media Influence on Citizen Attitudes Toward Police Effectiveness, Policing and Society, 12(3), 227-238. doi: 10.1080/10439460290032369
- Elbe, A-M. & Brand, R. 2015. The Effect of an Ethical Decision-Making Training on Young Athletes' Attitudes Toward Doping. Journal of Ethics & Behavior (26). doi: <https://doi.org/10.1080/10508422.2014.976864>.
- Engelberg, T., Moston, S. & Skinner, J. 2011. Public perception of sport anti-doping policy in Australia. Drugs: Education, Prevention and Policy (19), 84-87. doi: <http://dx.doi.org/10.3109/09687637.2011.590556>.
- Federation of International Football Association. 2009. FIFA and UEFA reject WADA "whereabouts" rule. Viitattu 24.2.2017. <http://www.fifa.com/development/news/y=2009/m=3/news=fifa-and-uefa-reject-wada-whereabouts-rule-1040455.html>.
- Hakkarainen, P., Metso, L. & Salasuo M. 2011. Hamppuikäpolvi, sekakäyttö ja doping. Yhteiskuntapolitiikka, 76 (4).
- Hemánus, P. 1997. Doping, hyvä vihollinen. 1. painos. Jyväskylä: Yliopistopaino.
- Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2014. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Tallinna: Gaudeamus Oy.
- Ilmanen, K. 2012. Urheilun eriytynyt moraaliperusta. Teoksessa K. Ilmanen & H. Vehmas (toim.) Liikunnan areenat. Jyväskylä: Yliopistopaino. 175-188.
- Independent. 2016. Justin Gatlin should not be competing at the Olympics, says US teammate Lilly King. Viitattu 2.3.2017. <http://www.independent.co.uk/sport/olympics/rio-2016-justin-gatlin-should-not-be-competing-olympics-us-teammate-lilly-king-a7180181.html>.
- International Association of Athletics Federation. 2006. Anti-Doping History: IAAF Handbook 1927-1928. Viitattu 22.2.2017. <https://www.iaaf.org/news/news/a-piece-of-anti-doping-history-iaaf-handbook>.
- Jyväskylän yliopisto, 2012. Eettiset periaatteet. Viitattu 14.1.2019. https://www.jyu.fi/hallinto/strategia/periaatteet/eettiset_periaatteet

- Kiukkonen, S. & Leppänen, A. 2005. Nuorten urheilijoiden doping asenteet ja niihin vaikuttaminen. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Pro gradu – tutkielma.
- Kotkavirta, J. 2012. Urheilun etiikka ja moraalit. Teoksessa K. Ilmanen & H. Vehmas (toim.) Liikunnan areenat. Jyväskylä: Yliopistopaino. 59-82.
- Kotkavirta, J. 2004. Urheilun moraalit ja etiikka. Teoksessa K. Ilmanen (toim.) Pelit ja kentät. Tampere: Domus Offset. 31-56.
- Kuitunen, V. 2010. TEDx Helsinki-puhe: Luopuminen. Viitattu 27.2.2016.
<https://www.youtube.com/watch?v=vtLmJMfKorE>.
- Kuula, A. 2015. Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Laine, T. 2006. Shame on us: Shame, national identity and the Finnish doping scandal, *The International Journal of the History of Sport*, 23(1), 67-81.
doi: 10.1080/09523360500386450
- Lehtivuori, R. 2002. Urheilutoimittaja ja doping. Jyväskylän yliopisto. Viestintätieteiden laitos. Pro gradu – tutkielma.
- Lentillon-Kaestner, V., Hagger M., Hardcastle S. 2012. Health and doping in elite-level cycling. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 22 (5), 596-606.
- Lämsä, J. & Mäkinen J. 2018. Väestön mielipiteitä huippu-urheilusta 2018; alustavia tuloksia. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen tuotokset. Viitattu 28.3.2019.
https://kihuenergia.kihu.fi/tuotostiedostot/julkinen/2018_lms_vestnmieli_sel68_17995.pdf
- Moller, V. 2010. *The ethics of doping and anti-doping*. 1. painos. Abingdon, Oxon: Routledge.
- Mottram, D. 2005. *Drugs in Sports*. 4. painos. Lontoo: Taylor & Francis.
- Mäkinen, J. 2005. Antiikin Kreikassa urheilu oli kulttuuria. *Jyväskylän ylioppilaslehti* (1), 11.
- Mäkinen, O. 2007. *Samalta viivalta?*. 1. painos. Helsinki: Kirjapaja
- National Broadcasting Corporation. 2016. *Cycling 101: History*. Viitattu 23.2.2017.
<http://www.nbcolympics.com/news/cycling-101-history>.

- Peretti-Watel P., Pruvost J., Guagliardo V. 2005. Attitudes toward doping among young athletes in Provence. *Science & Sports*. 20 (1). 33-40.
- Peters C., Shulz T., Oberhoffer R. 2009. Doping and doping prevention: knowledge, attitudes and expectations of athletes and coaches. *Deutsche zeitschrift fur sportmedizin*. 60 (3). 73-78.
- Petroczi, A. 2007. Attitudes and doping. Artikkel. Viitattu: 2.3.2017.
<https://substanceabusepolicy.biomedcentral.com/articles/10.1186/1747-597X-2-34>.
- Puronaho, K. 2006. Liikuntaseurojen lasten ja nuorten liikunnan markkinointi. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Ripatti, K. 2001. Klassikko kirjojen kansissa – Urheilun hyvä kertomus suomalaisissa urheiluromaanissa. Jyväskylän Yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Salasuo, M. & Piispa, M. 2012a. Kuntodopingin yhteiskunnallisen paikan jäljillä. *Liikunta & Tiede*, 49 (1).
- Salasuo, M. & Piispa, M. 2012b. Kuntodoping: Näkökulmia dopingaineiden käyttöön huippu-urheilun ulkopuolella. *Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisuja* 126.
- Siukonen M. Dopingin historiaa. Teoksessa: *Doping*. Jyväskylä: Gummerus. 10-31.
- Solberg, H. & Hanstad, D. 2010. Doping in elite sport – do the fans care? Public opinion on the consequences of doping scandals. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*. 11 (3), 185-199. doi: 10.1108/IJSMS-11-03-2010-B002.
- Suomen urheilun eettinen keskus. 2018a. Historia ja vuosikertomukset. Viitattu 7.11.2018.
<https://www.suek.fi/historia-vuosikertomukset>
- Suomen urheilun eettinen keskus. 2018b. Dopingvalvonta- ja testaus. Viitattu 7.11.2018.
<https://www.suek.fi/dopingvalvonta-ja-testaus>
- Suomen urheilun eettinen keskus. 2018c. Yleistä antidopingohjelmista. Viitattu 7.11.2018.
<https://www.suek.fi/yleista-antidopingohjelmista>
- Tamburrini, C. 2007. Are Doping Sanctions Justified? A Moral Realistic View. Teoksessa: A. Schneider (toim.) *Doping in Sport: Global Ethical Issues*. Abingdon, Oxon: Routledge. 23-35.
- Telegraph. 2013. Ben Johnson: I was nailed on a cross for taking steroids at Seoul Olympics – 25 years later I’m still being punished. Uutinen. Viitattu: 2.3.2017.
<http://www.telegraph.co.uk/sport/othersports/athletics/10329995/Ben-Johnson-I->

was-nailed-on-a-cross-for-taking-steroids-at-Seoul-Olympics-25-years-later-Im-still-being-punished.html.

The Guardian. 2015. Russian athletics official say Wada report is a political hit-job. Viitattu 2.3.2017. <https://www.theguardian.com/sport/2015/nov/09/russian-athletics-wada-report-doping-political>.

The International Olympic Committee. 2017. Medical and Scientific Commission. Viitattu 23.2.2017. <https://www.olympic.org/medical-and-scientific-commission>.

The International Rowing Federation. 2008. Fisa Executive Committee in the matter of: The Russian Rowing Federation. Viitattu 24.2.2017. <http://sportsanddrugs.procon.org/sourcefiles/FISA26Jan08.pdf>.

World Anti-doping Agency. 2017. Who we are. Viitattu 24.2.2017. <https://www.wada-ama.org/en/who-we-are>.

Yleisurheilu.fi. 2019. Urheilijoiden luokittelu. Viitattu 8.1.2019. http://www.yleisurheilu.fi/sites/default/files/atoms/files/urheilijoiden_luokittelu_0.pdf

Yleisradio. 2017. Dokumenttiprojekti: Sinivalkoinen valhe. Viitattu 24.2.2017 <http://areena.yle.fi/1-1822190>.

Zacheus, T. 2010. Liikuntaan ja urheiluun liittyvät merkitykset suomalaisten elämän aikana. *Kasvatus & Aika*. 4 (2), 55-68.

LIITTEET

PROGRADU -TUTKIELMA: URHEILUN ARVOPOHJA JA DOPING MORAALISENA KYSYMYKSENÄ NUORTEN URHEILIJOIDEN NÄKÖKULMASTA

HAASTATTELURUNKO

Teemat: Urheilemiseen liitettävät arvot ja niiden toteutuminen, Urheilun harrastamisen koettu kasvatuksellisuus, Doping urheilun moraalisenä kysymyksenä.

Lämmittelykysymykset:

- 1) **Kuinka kauan olet harrastanut urheilemista seurassa?**
- 2) **Mikä on ensimmäinen laji, jota olet harrastanut?**
- 3) **Harrastatko useampaa lajia tällä hetkellä?**

Urheilemiseen liitettävät arvot ja niiden toteutuminen:

- 4) **Mistä syistä harrastat urheilemista?**
- 5) **Millaisia arvoja liität urheilun harrastamiseen? Entä urheiluun yleisesti?**
- 6) **Urheilu on perinteisesti nähty hyveellisenä toimintana, joka tukee rehellistä elämäntapaa. Koetko tämän pitävän edelleen paikkansa?**

Urheilun harrastamisen koettu kasvatuksellisuus:

- 7) **Millaisia asioita tai arvoja koet urheilun harrastamisen opettaneen sinulle?**
- 8) **Oletteko valmentajan ja seurakavereiden kanssa keskustelleet urheiluun liittyvistä moraalisisista asioista?**

Doping urheilun moraalisenä kysymyksenä:

- 9) **Mitä mieltä olet yleisesti dopingin käytöstä urheilussa?**
- 10) **Uskotko dopingin käytön olevan yleistä omassa lajissasi?**
- 11) **Mitä mieltä olet nykyisistä dopingrangaistuksista?**

